

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

EUROSISTEMA

PRANEŠIMAS APIE KONVERGENCIJĄ 2010 M. GEGUŽĖ

EZB EKT EKP

500

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

EUROSISTEMA

Visuose 2010 m.
ECB leidiniuose
naudojamas
500 eurų banknoto
motyvas

PRANEŠIMAS APIE KONVERGENCIJĄ 2010 M. GEGUŽĖ

© Europos centrinis bankas, 2010 m.

Adresas

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurtas prie Maino
Vokietija

Pašto adresas

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Germany

Telefonas

+49 69 1344 0

Internetas

<http://www.ecb.europa.eu>

Faksas

+49 69 1344 6000

Šis leidinys yra 2010 m. gegužės mėn. Europos centrinio banko pranešimo apie konvergenciją įvado, analizės pagrindo ir šalių vertinimo santraukos vertimas į lietuvių kalbą.

Jeigu jums reikia daugiau informacijos, žiūrėkite leidinio variantą anglų kalba internete (<http://www.ecb.europa.eu>).

Į lietuvių kalbą išvertė Europos centrinis bankas ir Lietuvos bankas.

*Visos teisės saugomos. Leidžiama per-
spausdinti švietimo ir nekomerciniais
tikslais, jei nurodomas šaltinis.*

Šiame leidinyje paskutiniai statistikos duomenys pateikti 2010 m. balandžio 23 d.

Šis leidinys yra 2010 m. gegužės mėn. Europos centrinio banko pranešimo apie konvergenciją įvado, analizės pagrindo, ekonominės konvergencijos būklės ir šalių vertinimo santraukos vertimas į lietuvių kalbą. Jeigu jums reikia daugiau informacijos, žiūrėkite leidinio variantą anglų kalba ECB interneto svetainėje (<http://www.ecb.europa.eu>).

ISSN 1725-9622 (ONLINE)

TURINYS

INDICE

I ĮVADAS	5
2 ANALIZĖS PAGRINDAS	7
2.1 Ekonominė konvergencija	7
2.2 Nacionalinės teisės aktų suderinamumas su Sutartimis	14
3 EKONOMINĖS KONVERGENCIJOS BŪKLĖ	29
4 ŠALIŲ VERTINIMO SANTRAUKOS	37
4.1 Bulgarija	37
4.2 Čekija	38
4.3 Estija	40
4.4 Latvija	42
4.5 Lietuva	44
4.6 Vengrija	45
4.7 Lenkija	47
4.8 Rumunija	48
4.9 Švedija	50

SANTRUMPOS

ŠALYS

BE	Belgija	LU	Liuksemburgas
BG	Bulgarija	HU	Vengrija
CZ	Čekija	MT	Malta
DK	Danija	NL	Nyderlandai
DE	Vokietija	AT	Austrija
EE	Estija	PL	Lenkija
IE	Airija	PT	Portugalija
GR	Graikija	RO	Rumunija
ES	Ispanija	SI	Slovėnija
FR	Prancūzija	SK	Slovakija
IT	Italija	FI	Suomija
CY	Kipras	SE	Švedija
LV	Latvija	UK	Jungtinė Karalystė
LT	Lietuva		

KITOS

BVP	bendrasis vidaus produktas
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
ECB	Europos centrinis bankas
ECBS	Europos centrinių bankų sistema
EK	efektyvusis kursas
EPI	Europos pinigų institutas
EPS	Ekonominė ir pinigų sąjunga
ES	Europos Sąjunga
ESS95	1995 m. Europos sąskaitų sistema
EUR	euro
GKI	gamintojų kainų indeksas
IS	indėlio sertifikatas
MB	mokėjimų balansas
MBV5	TVF Mokėjimų balanso vadovas (5 leidimas)
NCB	nacionalinis centrinis bankas
PDP	perviršinio deficito procedūra
PFI	pinigų finansinė institucija
SVKI	suderintas vartotojų kainų indeksas
TAB	Tarptautinių atsiskaitymų bankas
TDO	Tarptautinė darbo organizacija
TVF	Tarptautinis valiutos fondas
VDSAP	vienetinės darbo sąnaudos apdirbamojoje pramonėje
VDSŠŪ	vienetinės darbo sąnaudos šalies ūkyje
VKI	vartotojų kainų indeksas
VKM	valiutų kurso mechanizmas

Remiantis Bendrijos praktika, ES šalys šiame pranešime išvardytos abėcėlės tvarka pagal šalių pavadinimus nacionalinėmis kalbomis.

Po euro įvedimo 1999 m. sausio 1 d. vienuolikoje valstybių narių prie euro zonos prisijungė dar penkios valstybės narės. Skelbiant šį pranešimą, šešiolika valstybių narių yra įsivedusios eurą, vėliausiai – 2009 m. sausio 1 d. – jį įsivedė Slovakija. Vienuolika valstybių narių vis dar nėra EPS visateisės dalyvės ir euro dar nėra įsivedusios. Dvi iš jų (Danija ir Jungtinė Karalystė) pranešė, kad jos nedalyvaus EPS trečiajame etape. Taigi, pranešimas apie konvergenciją šioms dviem valstybėms narėms turi būti pateikiamas tiksliai tada, jei jos to paprašytų. Nė viena iš šių šalių to nepaprašė, todėl šiame pranešime nagrinėjamos devynios valstybės: Bulgarija, Čekija, Estija, Latvija, Lietuva, Vengrija, Lenkija, Rumunija ir Švedija. Vadovaudamosios Sutartimi¹, visos devynios šalys yra įsipareigojusios įsivesti eurą, o tai reiškia, kad jos privalo siekti įvykdyti visus konvergencijos kriterijus.

Rengdamas šį pranešimą, ECB vykdo Sutarties 140 straipsnio reikalavimą ne rečiau kaip kartą per dvejus metus arba valstybės narės, kuriai taikoma išimtis, prašymu pranešti Europos Sąjungos Tarybai (toliau – Taryba) „apie pažangą, padarytą valstybių narių, kurioms taikoma išimtis, vykdant savo įsipareigojimus Ekonominėi ir pinigų sąjungai sukurti“. Tokie įgaliojimai taip pat suteikti Europos Komisijai, kuri irgi parengė pranešimą, todėl tuo pačiu metu Tarybai pateikti du pranešimai. Šiame pranešime apie konvergenciją apžvelgiamos devynios valstybės yra vertinamos reguliariai kas dvejus metus.

Šiame pranešime ECB naudojasi sistema, taikyta ankstesniuose jo pranešimuose apie konvergenciją. Jis vertina, ar šios devynios valstybės pasiekė tvarios ekonominės konvergencijos aukštą lygį, ar nacionalinės teisės aktai suderinti su Sutartimi ir kaip jos laikosi teisės aktų reikalavimų, kuriuos turi įvykdyti NCB siekdami tapti neatskiriama Eurosistemos dalimi.

Šiame pranešime Estija vertinama šiek tiek nuodugniau negu kitos valstybės. Taip yra todėl, kad Estijos kompetentingos institucijos

įvairiomis progomis yra paskelbusios apie savo ketinimą nuo 2011 m. sausio 1 d. įsivesti eurą.

Ekonominės konvergencijos proceso vertinimas labai priklauso nuo naudojamos statistikos kokybės ir vientisumo. Statistikai, ypač valdžios finansų statistikai, sudaryti ir pateikti neturi daryti įtakos politiniai sumetimai. Valstybės narės raginamos jų statistikos kokybei ir vientisumui teikti prioritetą, užtikrinti, kad, renkant tokią statistiką, būtų naudojama tinkama patikrų ir balansų sistema, ir taikyti minimalius standartus statistikos srityje. Tokie standartai turėtų įtvirtinti nacionalinių statistikos institucijų nepriklausomumą, vientisumą ir atskaitingumą bei padėti skatinti pasitikėjimą valdžios finansų statistikos kokybe (žr. statistikos dalį).

Šio pranešimo struktūra yra tokia. Sistema, naudojama ekonominei ir teisinei konvergencijai vertinti, aprašoma 2 skyriuje. Ekonominės konvergencijos pagrindiniai aspektai lygiagrečiai apžvelgiami 3 skyriuje. Valstybių vertinimo santraukos, jose aprašomi esminiai ekonominės ir teisinės konvergencijos analizės rezultatai skelbiami 4 skyriuje. Detalesnė ekonominės konvergencijos būklės kiekvienoje iš šių devynių nagrinėjamų valstybių narių analizė ir konvergencijos rodiklių statistikos metodikos apžvalga pateikiama 5 skyriuje. Galiausiai 6 skyriuje vertinama, kaip kiekvienos iš šių valstybių narių nacionaliniai įstatymai, tarp jų ir NCB įstatymai, atitinka Sutarties 130 ir 131 straipsnius bei Statutą².

1 Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, kaip apibrėžta Žodyne (žr. „Lisabonos sutartis“).

2 Europos centrinių bankų sistemos ir Europos centrinio banko statusas, kaip apibrėžta Žodyne.

2 ANALIZĖS PAGRINDAS

2.1 EKONOMINĖ KONVERGENCIJA

Šiame dokumente nagrinėjamų devynių valstybių narių ekonominės konvergencijos analizei ECB taiko bendrą analizės sistemą, pagal kurią kiekviena šalis nagrinėjama paeiliui. Pirma, ši bendra sistema grindžiama Sutarties nuostatomis ir tuo, kaip jas ECB pritaiko kainų, fiskalinio balanso ir skolos santykio, valiutų kurso ir ilgalaikių palūkanų normų bei kitų veiksnių raidai. Antra, taikant šią sistemą, vadovaujasi daugeliu papildomų praeitį ir ateities lūkesčius apibūdinančių ekonominių rodiklių, laikomų naudingais konvergencijos tvarumui detaliau įvertinti. Toliau pateiktuose 1–4 intarpuose trumpai primenamos Sutarties nuostatos ir nurodomos metodinės detalės, kaip ECB jas taiko.

Siekiant užtikrinti tęstinumą ir vienodą traktavimą, šis pranešimas parengtas vadovaujantis anksčiau ECB (prieš tai – Europos pinigų instituto) paskelbtų pranešimų principais. Taikydamas konvergencijos kriterijus, ECB vadovaujasi keliais pagrindiniais principais. Pirma, atskiri kriterijai aiškinami tiksliai ir taikomi griežtai. Šio principo loginis pagrindas yra tai, kad svarbiausias kriterijų tikslas – užtikrinti, jog euro zonoje galėtų dalyvauti tik tos valstybės narės, kurių ekonominė būklė yra palanki palaikyti kainų stabilumą ir euro zonos vientisumą. Antra, konvergencijos kriterijai – tai aiškūs integruoti reikalavimai, kurie visi turi būti įgyvendinti. Sutartyje šie kriterijai yra lygiaverčiai ir netaikomi hierarchiniu principu. Trečia, konvergencijos kriterijai turi būti įgyvendinti vadovaujantis tikrais duomenimis. Ketvirta, konvergencijos kriterijai turi būti taikomi nuosekliai, skaidriai ir paprastai. Be to, dar kartą pabrėžiama, kad konvergencija turi būti ilgalaikė, o ne tik tam tikru momentu. Todėl, vertinant kiekvieną valstybę, detalai išnagrinėjamas jos konvergencijos tvarumas.

Atsižvelgiant į tai, atitinkamų šalių ekonomikos raida apžvelgiama įvertinant praeities, dažniausiai paskutinių dešimties metų, duomenis. Tai padeda geriau nustatyti, kokių mastu dabartiniai laimėjimai yra ištis struktūrinių pokyčių

rezultatas, o tai savo ruožtu leidžia geriau įvertinti ekonominės konvergencijos tvarumą.

Be to, kiek reikia, atsižvelgiama ir į ateities perspektyvą. Todėl ypač daug dėmesio skiriama tam faktui, kad palankios ekonomikos raidos tvarumas iš esmės priklauso nuo tinkamų ir ilgalaikių ekonominės politikos priemonių, naudojamų sprendžiant esamas ir būsimas problemas. Apskritai pabrėžiama, kad, norint užtikrinti ekonominės konvergencijos tvarumą, reikalinga ne tik gera pradžia, bet ir tolesnė ekonominė politika įvedus eurą.

Ši bendra sistema taikoma atskirai vertinamoms devynioms valstybėms narėms. Vadovaujantis Sutarties 140 straipsniu, kiekviena valstybė narė, atsižvelgiant į jos rezultatus, turi būti vertinama atskirai.

Šiame pranešime apie konvergenciją panaudoti paskutiniai statistikos duomenys pateikti 2010 m. balandžio 23 d. Statistinius duomenis, naudojamus taikant konvergencijos kriterijus, pateikė Europos Komisija (žr. statistikos dalį ir lenteles bei paveikslus) bendradarbiaudama su ECB valiutų kursų ir ilgalaikių palūkanų normų atveju. Konvergencijos duomenys apie kainų ir ilgalaikių palūkanų normų pokyčius yra pateikti iki 2010 m. kovo mėn. – tai paskutinis mėnuo, kurio duomenys buvo gauti nustatant SVKI. Valiutų kursų mėnesio duomenys apima laikotarpį iki 2010 m. kovo mėn., o dienos duomenys – laikotarpį iki 2010 m. balandžio 23 d. Duomenys apie fiskalines pozicijas apima laikotarpį iki 2009 m. Taip pat atsižvelgta į įvairiuose šaltiniuose pateikiamas prognozes ir kartu į naujausias valstybių narių konvergencijos programas bei kitą konvergencijos tvarumui nagrinėti, atsižvelgiant į ateitį, svarbią informaciją. Europos Komisijos 2010 m. pavasario ekonominės prognozės (*Spring 2010 Forecast*), į kurias atsižvelgta rengiant šį pranešimą, paskelbtos 2010 m. gegužės 5 d. Pranešimą ECB bendroji taryba patvirtino 2010 m. gegužės 11 d.

Sutarties nuostatos, reglamentuojančios kainų raidą ir kaip jas taiko ECB, pateikiama 1 intarpe.

KAINŲ RAIDA

1 Sutarties nuostatos

Sutarties 140 straipsnio 1 dalies pirmoje įtraukoje reikalaujama:

„didelio kainų stabilumo; ar jis pasiektas, sprendžiama pagal infliacijos lygį, artimą tam, kurį yra pasiekusios ne daugiau kaip trys valstybės narės, kuriose kainos yra stabiliausios“.

Protokolo (Nr. 13) dėl konvergencijos kriterijų, nurodytų Sutarties 140 straipsnyje, 1 straipsnyje numatoma, kad:

„kainų stabilumo kriterijus, nurodytas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 140 straipsnio 1 dalies pirmoje įtraukoje, reiškia, kad valstybės narės kainų raida ir vidutinis infliacijos lygis per vienus metus iki tikrinimo neturi būti 1½ procentinio punkto didesni už tą lygį, kurį yra pasiekusios ne daugiau kaip trys valstybės narės, kuriose kainos yra stabiliausios. Infliacija apskaičiuojama vartotojų kainų indekso pagrindu ir taikant palyginimo principą. Taip pat atsižvelgiama į skirtumus nacionaliniuose apibrėžimuose.“

2 Sutarties nuostatų taikymas

Šiame pranešime ECB Sutarties nuostatas taiko taip, kaip nurodyta toliau:

- Pirma, dėl „vidutinio infliacijos lygio per vienus metus iki tikrinimo“ reikia pasakyti, kad šis infliacijos lygis apskaičiuojamas pagal tai, kiek padidėjo paskutinių 12 mėnesių SVKI vidurkis, palyginti su ankstesnių 12 mėnesių laikotarpio vidurkiu. Šiame pranešime infliacijos lygio nagrinėjimo laikotarpis – nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn.
- Antra, sąvoka „ne daugiau kaip trys valstybės narės, kuriose kainos yra stabiliausios“, kuri vartojama apibrėžti kontrolinį dydį, taikoma apskaičiuojant trijų valstybių narių nesvertinį aritmetinį infliacijos lygio vidurkį: Portugalijoje (–0,8 %), Estijoje (–0,7 %) ir Belgijoje (–0,1 %). Iš čia vidutinis infliacijos lygis yra –0,5 %, o pridėjus 1½ procentinio punkto, gaunamas 1,0 % infliacijos kontrolinis rodiklis. Nuspręsta, kad Airijoje nagrinėjamu laikotarpiu kainų pokyčiai, dėl kurių šios šalies 12 mėnesių infliacijos lygio vidurkis 2010 m. kovo mėn. buvo –2,3 %, yra išskirtiniai, nes šis infliacijos lygis daug žemesnis negu kitų valstybių narių infliacijos lygis dėl susikaupusių tik tai šaliai būdingų ypatingų veiksnių. Šie veiksniai daugiausia susiję su išskirtinai sumenkusiu Airijos ekonominiu aktyvumu ir dėl to labai sumažėjusiu darbo užmokesčiu. Todėl Airijos infliacijos lygis nebuvo įtrauktas apskaičiuojant kontrolinį dydį, nes jį įtraukus būtų iškreiptas šis dydis. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad sąvoka „išskirtiniai“ jau buvo vartojama ankstesniuose ECB pranešimuose apie konvergenciją (pvz., 2004 m. pranešime) ir EPI pranešimuose apie konvergenciją. Pagal šiuos pranešimus, valstybės narės atvejais laikomas išskirtinis, jei įvykdomos šios dvi sąlygos: pirma, šalies 12 mėnesių infliacijos lygio vidurkis yra daug mažesnis negu kitų valstybių narių atitinkamas infliacijos lygis; antra, jos kainų raidai didelę įtaką darė išskirtiniai veiksniai. Išskirtinumo principas nereiškia, kad tam tikri

infliacijos lygiai mechaniškai neįtraukiami atliekant šį apskaičiavimą. Šiuo principu pradėta vadovautis siekiant tinkamai įvertinti galimus didelius atskirų valstybių infliacijos pokyčių iškraipymus.

Infliacija apskaičiuota pagal SVKI, sukurtą konvergencijai įvertinti, remiantis palyginamuoju kainų stabilumo rodikliu (žr. statistikos dalį). Vidutinis euro zonos infliacijos lygis palyginimui pateikiamas šio pranešimo statistikos dalyje.

Kitaip nei ankstesniuose pranešimuose apie konvergenciją, per pastarąjį 12 mėnesių laikotarpį keliose valstybėse narėse buvo neigiamas vidutinis infliacijos lygis. Tačiau svarbu nepamiršti, kad, vadovaujantis Sutartimi, šalių infliacijos rodikliai vertinami kaip santykiniai, t. y. palyginant juos su geriausiais valstybių narių rodikliais. Todėl kainų stabilumo kriterijus apskaičiuojamas atsižvelgiant į tai, kad dėl bendrų sukrėtimų (susijusių su, pvz., pasaulinėmis žaliavų kainomis) infliacijos lygis tam tikrą laiką gali būti nesuderinamas su kainų stabilumu vidutiniu laikotarpiu taip pat ir euro zonoje. Kadangi tokie bendri sukrėtimai visoms valstybėms narėms daro panašią įtaką, siekiant įvertinti jų konvergenciją reikėtų vertinti jų infliacijos rodiklius. Iš tiesų, nagrinėjamu laikotarpiu visoms ES valstybėms narėms labai didelį poveikį darė naftos ir maisto kainų sukeltas sukrėtimas. Žaliavų kainoms labai kritus nuo 2008 m., kai jos buvo pasiekusios aukščiausią lygį, 2009 m. keliose ES valstybėse narėse buvo užfiksuotas neigiamas infliacijos lygis. Šio trumpalaikio neigiamos infliacijos laikotarpio nereikėtų painioti su defliacijos laikotarpiu, t. y. laikotarpiu, kai nuolat mažėja bendras kainų lygis ir tai paveikia subjektų lūkesčius. Todėl, nors neigiama infliacija neatitinka kainų stabilumo vidutiniu laikotarpiu, kai laikini ir bendri veiksniai daro didelį kainas mažinantį spaudimą, neigiamas infliacijos lygis gali būti svarbus ekonomikos kriterijus, pagal kurį gali būti vertinama atitinkamos šalies konvergencija. Iš tiesų galėtų klaidinti mechaniškas visų valstybių narių, kuriose yra neigiamas infliacijos lygis, neįtraukimas tokiu metu, kai keliose ES valstybėse narėse toks lygis yra dėl neigiamų pasaulinių kainų

sukrėtimų arba staigių ir labai sinchroniškų kritimų.

Siekiant detaliau išanalizuoti kainų raidos tvarumą, pagal SVKI apskaičiuota vidutinė inflacija per 12 mėnesių nagrinėjamą laikotarpį nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn. vertinama pagal tai, kaip per paskutinius dešimt metų kito valstybių narių ekonominė veikla kainų stabilumo požiūriu. Taigi dėmesys skiriamas pinigų politikos kryptims, ypač tam, ar pinigų politikos institucijos visų pirma siekia įgyvendinti ir palaikyti kainų stabilumą, taip pat tam, ar ekonominės politikos kitos sritys prisideda įgyvendinant šį tikslą. Be to, įvertinamas ir makroekonominės aplinkos poveikis kainų stabilumo siekiui. Kainų raida analizuojama atsižvelgiant į pasiūlos ir paklausos sąlygas ir sutelkiant dėmesį, be kita ko, į veiksnius, darančius poveikį vienietinėms darbo sąnaudoms ir importo kainoms. Taip pat atsižvelgiama į kitus svarbius kainų indeksus, kaip antai: SVKI, neįskaitant neperdirbtų maisto produktų ir energijos, SVKI naudojant palyginamas mokesčių normas, nacionalinių VKI, privataus vartojimo defliatorių, BVP defliatorių ir gamintojo kainas. Vertinant ateities perspektyvos požiūriu, pateikiama artimiausių kelerių metų infliacijos galimos raidos apžvalga, į kurią įtraukiamos ir pagrindinių tarptautinių organizacijų bei rinkos dalyvių prognozės. Be to, aptariami struktūriniai aspektai, kurie yra svarbūs norint palaikyti kainų stabilumui palankią aplinką įsivedus eurą.

Fiskalinę raidą reglamentuojančios Sutarties nuostatos ir kaip jas pritaiko ECB bei susiję procedūriniai klausimai, aprašoma 2 intarpe.

2 intarpas

FISKALINĖ RAIDA

1 Sutarties nuostatos

Sutarties 140 straipsnio 1 dalies antroje įtraukoje reikalaujama:

„valstybės finansinės padėties tvarumo; ar jis pasiektas, sprendžiama pagal bendrojo šalies biudžeto be perviršinio deficito, kuris nustatomas pagal 126 straipsnio 6 dalį, padėtį“.

Protokolo (Nr. 13) dėl konvergencijos kriterijų, nurodytų Sutarties 140 straipsnyje, 2 straipsnyje numatoma, kad:

„kriterijus dėl šalies biudžeto pozicijos, nurodytas Sutarties 140 straipsnio 1 dalies antroje įtraukoje, reiškia, kad tyrimo metu valstybė narė nėra Tarybos sprendimo pagal šios Sutarties 126 straipsnio 6 dalį dėl perviršinio deficito buvimo atitinkamoje valstybėje narėje objektas“.

126 straipsnyje numatyta perviršinio deficito nustatymo tvarka. Vadovaudamasi 126 straipsnio 2 ir 3 dalimis, Europos Komisija parengia pranešimą, jei valstybė narė neatitinka biudžetinės drausmės reikalavimų, ypač jei:

- a) planuojamo arba faktinio valstybės biudžeto deficito santykis su BVP viršija tam tikrą kontrolinį dydį (Protokole dėl perviršinio deficito procedūros numatyta, kad šis dydis yra 3 % BVP), išskyrus atvejus, kai:
 - arba santykis smarkiai ir nuolat mažėjo ir pasiekė lygį, artimą kontroliniam dydžiui;
 - arba antraip – kontrolinio dydžio perviršis yra tik išimtinis ir laikinas, ir santykis išlieka artimas kontroliniam dydžiui;
- b) valstybės skolos santykis su BVP viršija tam tikrą kontrolinį dydį (Protokole dėl perviršinio deficito procedūros numatyta, kad šis dydis turi sudaryti 60 % BVP), išskyrus atvejus, kai tas santykis pakankamai mažėja ir patenkinamai sparčiai artėja prie kontrolinio dydžio.

Be to, Komisijos parengtame pranešime turi būti atsižvelgiama į tai, ar valdžios sektoriaus deficitas yra didesnis už valstybės investicijų išlaidas, be to, įvertinami ir kiti svarbūs veiksniai, įskaitant valstybės narės vidutinės trukmės ekonomikos ir biudžeto būklę. Komisija taip pat gali parengti pranešimą, jei ji mano, kad valstybei narei gresia perviršinio deficito pavojus, nors pagal tuos kriterijus reikalavimai ir vykdomi. Ekonomikos ir finansų komitetas parengia nuomonę apie Komisijos pranešimą. Galiausiai, vadovaujantis 126 straipsnio 6 dalimi, ES Taryba, remdamasi Komisijos rekomendacija ir apsvačiusi suinteresuotos valstybės narės norimas pareikšti pastabas bei nuodugniai jas įvertinusi, kvalifikuotąją balsų daugumą ir neįskaitant suinteresuotos valstybės narės, nusprendžia, ar toje valstybėje narėje yra susidaręs perviršinis deficitas.

2 Sutarties nuostatų taikymas

Konvergencijai nagrinėti ECB pateikia savo požiūrį apie fiskalinę raidą. Tvarumui įvertinti ECB analizuoja pagrindinius fiskalinės raidos rodiklius nuo 2000 m. iki 2009 m., valdžios sektoriaus finansų perspektyvas ir problemas bei atkreipia dėmesį į deficito ir skolos raidos ryšį.

Kalbant apie 126 straipsnį, tai ECB, kitaip negu Komisija, nevaidina jokio oficialaus vaidmens taikant perviršinio deficito procedūrą. ECB tik dar kartą informuoja, ar šaliai taikytina perviršinio deficito procedūra.

Atsižvelgdamas į Sutarties nuostatą, kad skolos santykis, didesnis kaip 60 % BVP, turėtų „pakankamai mažėti ir patenkinamai sparčiai artėti prie pamatinės vertės [kontrolinio dydžio]“, ECB analizuoja skolos santykio praeitį ir būsimas tendencijas.

Fiskalinės raidos įvertinimas grindžiamas duomenimis, surinktais iš nacionalinių sąskaitų pagal 1995 m. Europos sąskaitų sistemą (žr. statistikos dalį). Daugelį ši pranešimą įtrauktų duomenų Komisija pateikė 2010 m. balandžio mėn. Jie apima valdžios finansų pozicijas nuo 2000 m. iki 2009 m. bei Komisijos prognozes 2010 m.

Kalbant apie valstybės finansų tvarumą, nagrinėjant 2009 m. rezultatus apžvelgiami juos palyginant su valstybių narių rezultatais per pastaruosius dešimt metų. Iš pradžių nagrinėjama deficito santykio raida. Čia verta prisiminti, kad daug įvairių veiksnių turi įtakos šalies metinio deficito santykio pokyčiams. Šie veiksniai dažnai skirstomi į „ciklinius veiksnius“, rodančius, kaip deficitą veikia ekonomikos ciklo pokyčiai, ir į „neciklinius veiksnius“, dažnai naudojamus struktūriniams ar ilgalaikiams fiskalinės politikos koregavimams parodyti. Tačiau tai nereiškia, kad, remiantis tokiais šiame pranešime skaičiais išreikštais necikliniais veiksniais, galima visiškai paaiškinti fiskalinių pozicijų struktūrinį pokytį, nes jiems įtakos turi ir politinės priemonės, ir specialūs veiksniai, kurių poveikis biudžeto balansui yra trumpalaikis. Dėl netikrumo, susijusio su potencialiu našumo lygiu ir didėjimo tempu, ypač sudėtinga įvertinti, kaip krizės laikotarpiu pakito struktūrinės biudžeto pozicijos. Kalbant apie kitus fiskalinius rodiklius, daugiau taip pat išnagrinėtos ankstesnės valdžios išlaidų ir pajamų tendencijos.

Toliau nagrinėjama valdžios sektoriaus skolos santykio raida per šį laikotarpį ir ją nulemiantys veiksniai, t. y. skirtumas tarp nominaliojo BVP augimo ir palūkanų normų, pirminis balansas bei deficito ir skolos koregavimas. Taikant tokį požiūrį, galima papildoma informacija apie tai, kaip makroekonominė aplinka, o ypač augimo ir palūkanų normų derinys, paveikė skolos raidą.

Taip pat jis gali suteikti daugiau informacijos apie fiskalinės konsolidacijos priemonių naudą pirminiam balansui ir specialių veiksnių įtaką, kurią rodo deficito ir skolos koregavimas. Be to, analizuojama valdžios sektoriaus skolos struktūra skiriant ypatingą dėmesį trumpalaikės skolos dalims ir skolai užsienio valiuta bei jų raidai. Palyginant šias dalis su esamu skolos santykio lygiu, pabrėžiamas fiskalinių balansų jautrumas valiutų kursų ir palūkanų normų pokyčiams.

Kalbant apie ateities perspektyvą, aptariami nacionalinio biudžeto planai ir Europos Komisijos prognozės 2010 m. atsižvelgiant į konvergencijos programoje numatytą vidutinio laikotarpio strategiją. Aptariamas atitinkamos valstybės narės numatomo vidutinio laikotarpio biudžeto tikslų, nustatytų Stabilumo ir augimo pakte, įgyvendinimo ir skolos santykio perspektyvos vadovaujantis dabartine fiskaline politika įvertinimas. Galiausiai ypatingas dėmesys skiriamas konsolidacijos galimybėms ir biudžeto pozicijų tvarumo ilgalaikėms problemoms, ypač neindividualizuotų valstybės pensijų sistemų klausimams, susijusiems su demografiniais pokyčiais, ir klausimams, susijusiems su susidariusiais vyriausybės neapibrėžtais išsipareigojimais, ypač finansų ir ekonominės krizės metu.

Sutarties nuostatos, reglamentuojančios valiutų kursus ir kaip jas taiko ECB, bendrais bruožais aprašoma 3 intarpe.

VALIUTŲ KURSŲ POKYČIAI**1 Sutarties nuostatos**

Sutarties 140 straipsnio 1 dalies trečioje įtraukoje reikalaujama:

„laikytis Europos pinigų sistemos valiutų kurso mechanizmo nustatytų normalių svyravimo ribų bent dvejus metus išvengiant nuvertėjimo euro atžvilgiu“.

Protokolo (Nr. 13) dėl konvergencijos kriterijų, nurodytų Sutarties 140 straipsnio 1 dalyje, 3 straipsnyje numatoma, kad:

„kriterijus dėl dalyvavimo Europos pinigų sistemos valiutų kurso mechanizme, paminėtame Sutarties 140 straipsnio 1 dalies trečioje įtraukoje, reiškia, kad valstybė narė ne mažiau kaip dvejus metus iki vertinimo be jokios didelės įtampos laikėsi Europos pinigų sistemos valiutų kurso mechanizme numatytų normalių kurso svyravimo ribų. Ypač svarbu, kad valstybė narė per šį laikotarpį nenuvertintų savo valiutos centrinio kurso euro atžvilgiu savo iniciatyva.“

2 Sutarties nuostatų taikymas

Kalbant apie valiutų kursų stabilumą, ECB tiria, ar iki konvergencijos nagrinėjimo šalis be didelių sunkumų, ypač nenuvertindama valiutos euro atžvilgiu, bent dvejus metus dalyvavo VKM II (jis nuo 1999 m. sausio 1 d. pakeitė VKM). Jei dalyvavimo laikotarpis yra trumpesnis, valiutų kursų pokyčiai apibūdinami taikant dvejų metų orientacinį laikotarpį kaip ir ankstesniuose pranešimuose.

Vertinant valiutos kurso stabilumą euro atžvilgiu, žiūrima, ar valiutos kursas yra artimas centriniam kursui VKM II, kartu atsižvelgiama į veiksnius, dėl kurių kursas galėjo sustiprėti. Tokio požiūrio buvo laikomasi ir anksčiau. Šiuo požiūriu valiutos kurso svyravimo ribų dydis VKM II nedaro įtakos valiutos kurso stabilumo kriterijaus įvertinimui.

Be to, „didelės įtampos“ nebuvimo klausimas paprastai analizuojamas: 1) patikrinant valiutų kursų nukrypimus nuo VKM II centrinio kurso euro atžvilgiu; 2) naudojant tokius rodiklius, kaip valiutos kurso skirtumas euro atžvilgiu ir jo tendencija, taip pat trumpalaikių palūkanų normų skirtumas euro atžvilgiu ir jų pokyčiai; 3) įvertinant užsienio valiutos intervencijų vaidmenį; ir 4) atsižvelgiant į tarptautinių finansinės paramos programų įtaką stabilizuojant valiutą.

Nagrinėjimo laikotarpis pranešime – nuo 2008 m. balandžio 24 d. iki 2010 m. balandžio 23 d. Visi dvišaliai valiutų kursai yra ECB oficialūs orientaciniai kursai (žr. statistikos dalį).

Trys iš pranešime nagrinėjamų valstybių narių šiuo metu dalyvauja VKM II. Estija ir Lietuva dalyvauja VKM II nuo 2004 m. birželio 28 d., Latvija – nuo 2005 m. gegužės 2 d. Šių šalių valiutų kurso pokyčiai euro atžvilgiu per

nagrinėjamą laikotarpį analizuojami kaip nuokrypiai nuo jų atitinkamo centrinio pariteto VKM II. Kitų šešių šiame pranešime aptariamų valstybių narių, kuriose nėra VKM II centrinio kurso, atveju 2008 m. balandžio mėn. vidutiniai

valiutų kursai euro atžvilgiu naudojami kaip orientyras palyginimo tikslais. Remiamasi ankstesniuose pranešimuose taikyta tvarka neišreiškiant jokios nuomonės apie valiutos kurso tinkamumą.

Be to, kad pranešime pateikiami duomenys apie nominalųjį valiutos kursą euro atžvilgiu, čia taip pat trumpai apžvelgiami su esamo valiutos kurso tvarumu susiję rodikliai. Jie gaunami remiantis realiojo dvišalio ir efektyviojo kursų pokyčiais ir mokėjimų balanso einamąja, kapitalo ir finansų sąskaitomis. Taip pat nagrinėjama bendros išorės skolos ir gryniosios investicijų pozicijos raida ilgesniu laikotarpiu. Skyriuose apie valiutų kursų pokyčius aptariami ir šalies integracijos į euro zoną

lygio rodikliai. Tai vertinama ir pagal išorės prekybos integraciją (eksportas ir importas), ir pagal finansų integraciją. Galiausiai dalyse apie valiutų kursų pokyčius pranešama, ar vertinamos šalys yra gavusios naudos iš centrinio banko likvidumo palaikymo arba mokėjimų balanso paramos – tiesiogiai ar iš tarptautinių institucijų, pvz., TVF ar Europos Sąjungos. Įvertinama tiek faktinė parama, tiek atsargumo tikslais suteiktas finansavimas, įskaitant ir galimybę gauti prevencijos tikslais suteikiamą finansavimą per TVF lanksčiąją kredito liniją.

Sutarties nuostatos, reglamentuojančios ilgalaikių palūkanų normų raidą ir kaip jas taiko ECB, bendrais bruožais aprašoma 4 intarpe.

4 intarpas

ILGALAIKIŲ PALŪKANŲ NORMŲ RAIDA

1 Sutarties nuostatos

Sutarties 140 straipsnio 1 dalies ketvirtoje įtraukoje reikalaujama:

„valstybės narės, kuriai taikoma išimtis, pasiekto konvergencijos ir jos dalyvavimo valiutų kurso mechanizme patvarumo, kurį atspindi ilgalaikės palūkanų normos“.

Protokolo (Nr. 13) dėl konvergencijos kriterijų, nurodytų Sutarties 140 straipsnyje, 4 straipsnyje numatoma, kad:

„šios Sutarties 140 straipsnio 1 dalies ketvirtoje įtraukoje paminėtas palūkanų normų konvergencijos kriterijus reiškia, kad per vienus metus iki vertinimo valstybės narės vidutinės nominaliosios ilgalaikės palūkanų normos neturi būti daugiau kaip 2 procentiniais punktais didesnės už tą lygį, kurį pasiekė ne daugiau kaip trys valstybės narės, kuriose kainos yra stabiliausios. Ilgalaikių vyriausybės obligacijų ar atitinkamų vertybinių popierių palūkanų normos apskaičiuojamos atsižvelgiant į skirtumus nacionaliniuose apibrėžimuose.“

2 Sutarties nuostatų taikymas

Šiame pranešime ECB Sutarties nuostatas taiko taip, kaip nurodyta toliau:

Pirma, dėl „vidutinių nominaliųjų ilgalaikių palūkanų normų“, stebimų „vienus metus iki vertinimo“, reikia pasakyti, kad šios ilgalaikės palūkanų normos apskaičiuojamos kaip aritmetinis paskutinių 12 mėnesių, kurių duomenys yra įtraukti į SVKI, vidurkis. Šio rodiklio nagrinėjimo laikotarpis pranešime – nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn.

Antra, teiginys „ne daugiau kaip trys valstybės narės, kuriose kainos yra stabiliausios“, vartojamas apibrėžti kontrolinį dydį, taikomas panaudojant tų pačių trijų valstybių narių, kaip ir apskaičiuojant kainų stabilumo kriterijaus kontrolinį dydį, nesvertinį aritmetinį ilgalaikių palūkanų normų vidurkį (žr. 1 intarpą). Estija – viena iš šalių, kuriose kainos yra stabiliausios, tačiau ji neturi duomenų apie suderintas ilgalaikes palūkanų normas. Atsižvelgiant į tai, Estija nebuvo įtraukta apskaičiuojant kontrolinį dydį. Per šiame pranešime nagrinėjamą laikotarpį ilgalaikės palūkanų normos dviejose šalyse, kuriose kainos yra stabiliausios, buvo 3,8 % (Belgijoje) ir 4,2 % (Portugalijoje). Atitinkamai vidutinė palūkanų norma sudarė 4,0 %, prie kurios pridėjus 2 procentinius punktus kontrolinis dydis yra 6,0 %.

Palūkanų normos buvo apskaičiuojamos pagal turimas suderintas ilgalaikes palūkanų normas, sudarytas konvergencijai įvertinti (žr. statistikos dalį).

Jei nėra tam tikros šalies suderintų ilgalaikių palūkanų normų duomenų, atliekama bendra finansų rinkų analizė atsižvelgiant į valdžios sektoriaus skolą, palūkanų normų skirtumus, gautus tiesiogiai iš pinigų ir finansinės statistikos, nepriklausomų kredito reitingų ir kitų atitinkamų rodiklių siekiant įvertinti valstybės narės pasiektą konvergencijos ir jos dalyvavimo VKM II tvarumą.

Kaip jau buvo minėta, Sutartyje aiškiai nurodoma siekti „konvergencijos patvarumo“, kurį rodo ilgalaikės palūkanų normos. Todėl nagrinėjamo laikotarpio nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn. raida vertinama atsižvelgiant į ilgalaikes palūkanų normas per paskutinius dešimt metų (arba per laikotarpį, kurio duomenys turimi) ir į pagrindinius veiksnius, nulemiančius skirtumą vidutinių ilgalaikių palūkanų normų euro zonoje atžvilgiu. Šiai analizei geriau suprasti pranešime taip pat pateikiama informacija apie finansų rinkos dydį ir raidą. Tai grindžiama trimis rodikliais (korporacijų išleistų skolos vertybinių popierių suma, vertybinių popierių rinkos kapitalizacija ir šalies bankų paskolos privačiam sektoriui), kurie, paėmus kartu, leidžia įvertinti kapitalo rinkų dydį kiekvienoje valstybėje.

Galiausiai, vadovaujantis Sutarties 140 straipsnio 1 dalimi, reikalaujama, kad šiame pranešime būtų apibūdinta keletas kitų svarbių veiksnių, kaip antai: „rinkų integracijos rezultatai, mokėjimų balanso einamosios sąskaitos būklė, vienetinių darbo sąnaudų raida ir kiti kainų rodikliai“. Šie veiksniai nagrinėjami 5 skyriuje atsižvelgiant į atskirus anksčiau išdėstytus kriterijus. Nuo 1999 m. sausio 1 d. įvedus eurą, ekiu raida išsamiau neaptariama.

2.2 NACIONALINĖS TEISĖS AKTŲ SUDERINAMUMAS SU SUTARTIMIS

2.2.1 ĮVADAS

Sutarties 140 straipsnio 1 dalis reikalauja, kad ne rečiau kaip kartą per dvejus metus arba valstybės narės, kuriai taikoma išimtis, prašymu ECB (ir Europos Komisija) praneštų Tarybai apie pažangą, padarytą valstybių narių, kurioms taikoma išimtis, vykdamas savo įsipareigojimus siekiant įstoti į Ekonominę ir pinigų sąjungą. Šiuose pranešimuose turi būti įvertinta, kaip kiekvienos valstybės narės, kuriai taikoma išimtis, nacionalinės teisės aktai, įskaitant jos NCB įstatymą, atitinka Sutarties 130 ir 131 straipsnius bei Statutą. Šis Sutarties įpareigojimas valstybėms narėms, kurioms taikoma išimtis, dar vadinamas „teisine konvergencija“. Vertindamas teisinę konvergenciją, ECB neapsiriboja nacionalinės teisės aktų formaliu įvertinimu, bet taip pat gali įvertinti, ar atitinkamų nuostatų įgyvendinimas atitinka Sutarčių ir Statuto dvasią. ECB yra ypač susirūpinęs dėl tam tikrų ženklų, kad kai kurių valstybių narių NCB sprendimus priimančioms organams daromas spaudimas, o tai neatitinka Sutarties nuostatų dėl centrinio banko nepriklausomumo dvasios. ECB taip

pat mato sklandaus ir nepertraukiamo NCB sprendimus priimančių organų veikimo poreikį. Prieš pateikdamas bet kokią galutinę teigiamą įvertinimą, patvirtinantį, kad valstybės narės nacionalinės teisės aktai atitinka Sutartį ir Statutą, ECB atidžiai stebės bet kokius pokyčius.

VALSTYBĖS NARĖS, KURIOMS TAIKOMA IŠIMTIS, IR TEISINĖ KONVERGENCIJA

Bulgarija, Čekija, Estija, Latvija, Lietuva, Vengrija, Lenkija, Rumunija ir Švedija, kurių nacionalinės teisės aktai išanalizuoti šiame pranešime, turi valstybių narių, kurioms taikoma išimtis, statusą, t. y. jos dar neįsivedė euro. Švedijai valstybės narės, kuriai taikoma išimtis, statusas buvo suteiktas Tarybos 1998 m. gegužės mėn. sprendimu¹. Kitoms valstybėms narėms taikomų Aktų dėl stojimo sąlygų⁴ ir⁵ straipsniai nustato, kad: „Nuo įstojimo dienos kiekviena naujoji valstybė narė dalyvauja Ekonominėje ir pinigų sąjungoje kaip valstybė narė, kuriai taikoma leidžianti nukrypti nuostata, kaip apibrėžta [Sutarties 139 straipsnyje]“.

ECB išanalizavo teisinės konvergencijos lygį Bulgarijoje, Čekijoje, Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Vengrijoje, Lenkijoje, Rumunijoje ir Švedijoje bei teises priemones, kurių jos ėmėsi ar kurių reikia imtis šiam tikslui pasiekti. Šiame pranešime nevertinamos Danija ir Jungtinė Karalystė – tai specialų statusą turinčios valstybės narės, kurios dar neįsivedė euro.

Prie Sutarčių pridėtame Protokole (Nr. 16) dėl tam tikrų su Danija susijusių nuostatų nustatyta, kad, atsižvelgiant į 1993 m. lapkričio 3 d. Danijos Karalystės Vyriausybės Tarybai pateiktą pranešimą, Danijai taikomos išlygos ir kad procedūra išlygai panaikinti pradėdama tik Danijos prašymu. Kadangi Danijai taikomas Sutarties 130 straipsnis, *Danmarks Nationalbank* turi vykdyti centrinio banko nepriklausomumo reikalavimus. 1998 m. EPI pranešime apie konvergenciją padaryta išvada, kad šis reikalavimas įvykdytas. Kadangi Danija turi specialų statusą, nuo 1998 m. jos

konvergencija nebuvo vertinta. Tol, kol Danija nepraneš Tarybai apie savo ketinimą įsivesti euro, *Danmarks Nationalbank* nėra poreikio būti teisiškai integruotam į Eurosistemą ir jokie Danijos teisės aktai neturi būti suderinti.

Vadovaujantis prie Sutarčių pridėtu Protokolu (Nr. 15) dėl tam tikrų su Jungtine Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalyste susijusių nuostatų, Jungtinė Karalystė nėra įpareigota įsivesti euro, nebent ji praneš Tarybai, kad ketina tai padaryti. 1997 m. spalio 30 d. Jungtinė Karalystė pranešė Tarybai, kad 1999 m. sausio 1 d. ji neketina įsivesti euro, ir ši situacija nepasikeitė. Vadovaujantis šiuo pranešimu, tam tikros Sutarties (įskaitant 130 ir 131 straipsnius) ir Statuto nuostatos Jungtinei Karalystei netaikomos. Todėl šiuo metu nėra teisinio reikalavimo užtikrinti, kad jos nacionalinės teisės aktai (įskaitant *Bank of England* statutą) būtų suderinti su Sutartimi ir Statutu.

Teisinės konvergencijos vertinimo tikslas – palengvinti Tarybai nuspręsti, kurios valstybės narės vykdo „savo įsipareigojimus Ekonominėi ir pinigų sąjungai pasiekti“ (Sutarties 140 straipsnio 1 dalis). Teisės srityje tokios sąlygos pirmiausia susijusios su centrinio banko nepriklausomumu ir NCB teisine integracija į Eurosistemą.

TEISINIO ĮVERTINIMO STRUKTŪRA

Teisiniame įvertinime naudojama ta pati ECB ir EPI ankstesnių pranešimų apie teisinę konvergenciją struktūra, ypač 2008 m. gegužės mėn. (apie Bulgariją, Čekiją, Estiją, Latviją,

- 1 1998 m. gegužės 3 d. Tarybos sprendimas 98/317/EB pagal Sutarties 109j straipsnio 4 dalį (OL L 139, 1998 5 11, p. 30). PASTABA: Sprendimo 98/317/EB pavadinime minima Europos Bendrijos steigimo sutartis (dar iki šios Sutarties straipsnių numeravimo pagal Amsterdamo sutarties 12 straipsnį); Lisabonos sutartimi ši nuostata panaikinta.
- 2 Aktas dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo sąlygų ir sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų (OL L 236, 2003 9 23, p. 33).
- 3 Dėl Bulgarijos ir Rumunijos žr. Akto dėl Bulgarijos Respublikos ir Rumunijos stojimo sąlygų ir sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų 5 straipsnį (OL L 157, 2005 6 21, p. 203).

Lietuvą, Vengriją, Lenkiją, Rumuniją, Slovakiją ir Švediją), 2007 m. gegužės mėn. (apie Kiprą ir Malta), 2006 m. gruodžio mėn. (apie Čekiją, Estiją, Kiprą, Latviją, Vengriją, Malta, Lenkiją, Slovakiją ir Švediją), 2006 m. gegužės mėn. (apie Lietuvą ir Slovėniją), 2004 m. spalio mėn. (apie Čekiją, Estiją, Kiprą, Latviją, Lietuvą, Vengriją, Malta, Lenkiją, Slovėniją, Slovakiją ir Švediją), 2002 m. gegužės mėn. (apie Švediją) ir 2000 m. balandžio mėn. (apie Graikiją ir Švediją) ECB pranešimų apie konvergenciją ir 1998 m. kovo mėn. EPI pranešimo apie konvergenciją. Nacionalinės teisės aktų suderinamumas analizuojamas atsižvelgiant į teisės aktus, priimtus iki 2010 m. kovo 12 d.

2.2.2 SUDERINIMO APIMTIS

2.2.2.1 SUDERINIMO SRITYS

Siekiant nustatyti sritis, kuriose reikia suderinti nacionalinės teisės aktus, analizuojami šie klausimai:

- suderinamumas su Sutarties (130 straipsnis) ir Statuto (7 straipsnis ir 14 straipsnio 2 dalis) nuostatomis dėl NCB nepriklausomumo, taip pat su nuostatomis dėl konfidencialumo (Statuto 37 straipsnis);
- suderinamumas su piniginio finansavimo (Sutarties 123 straipsnis) ir privilegijos naudotis finansų įstaigomis (Sutarties 124 straipsnis) draudimais ir suderinamumas dėl vienodos žodžio „euro“ rašybos, kurio reikalauja Sąjungos teisė; ir
- teisinė NCB integracija į Eurosistemą (ypač Statuto 12 straipsnio 1 dalies ir 14 straipsnio 3 dalies atžvilgiu).

2.2.2.2 „SUDERINAMUMAS“ IR „SUVIENODINIMAS“

Sutarties 131 straipsnis reikalauja, kad nacionalinės teisės aktai būtų „suderinti“ su Sutartimis ir Statutu; todėl bet koks nesuderinamumas turi būti pašalintas. Nei Sutarčių ir Statuto viršenybė nacionalinei teisei, nei nesuderinamumo pobūdis nedaro įtakos būtinybei laikytis šio įpareigojimo.

Reikalavimas, kad nacionalinės teisės aktai būtų „suderinti“, nereiškia, jog Sutartis reikalauja, kad NCB įstatymai būtų „suvienodinti“ vienas su kitu ar su Statutu. Nacionaliniai ypatumai gali ir toliau būti, jeigu jie nepažeidžia Sąjungos išimtinės kompetencijos pinigų srityje. Iš tiesų Statuto 14 straipsnio 4 dalis leidžia NCB atlikti ir kitas, Statute nenumatytas, funkcijas, jeigu jos netrukdo ECBS tikslams ir uždaviniams. NCB įstatymo nuostatos, leidžiančios atlikti tokias papildomas funkcijas, yra aiškus aplinkybių, kurioms esant skirtumai gali išlikti, pavyzdys. Terminas „suderinamas“ daugiau nurodo, kad nacionalinės teisės aktai ir NCB įstatymai turi būti pakoreguoti siekiant pašalinti nesuderinamumus su Sutartimis ir Statutu bei užtikrinti reikalingą NCB integracijos į ECBS lygį. Pirmiausia turėtų būti pakoreguotos visos nuostatos, pažeidžiančios NCB nepriklausomumą, kaip apibrėžta Sutartyje, ir jo, kaip ECBS neatskiriamos dalies, vaidmenį. Todėl, norint tai pasiekti, nepakanka remtis vien tik tai Sąjungos teisės viršenybe prieš nacionalinę teisę.

Sutarties 131 straipsnyje nustatyta pareiga apima tik nesuderinamumą su Sutartimis ir Statutu. Tačiau nacionalinės teisės aktai, nesuderinti su Sąjungos antriniais teisės aktais, turėtų būti suderinti su tokiais antriniais teisės aktais. Sąjungos teisės viršenybė neturi įtakos pareigai suderinti nacionalinės teisės aktus. Šis bendras reikalavimas kyla ne tik iš Sutarties 131 straipsnio, bet ir iš Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencijos⁴.

Sutartys ir Statutas nenumato būdo, kaip nacionalinės teisės aktai turėtų būti suderinti. Tai gali būti įvykdyta pateikiant nuorodas į Sutartį ir Statutą arba inkorporuojant jų nuostatas ir pateikiant nuorodą į juos, arba išbraukiant nesuderinamas nuostatas, arba derinant šiuos būdus.

Be to, viena iš priemonių, siekiant nacionalinės teisės aktų suderinamumo su Sutartimis ir

⁴ Žr., *inter alia*, 1974 m. balandžio 4 d. sprendimą Europos Bendrijų Komisija prieš Prancūzijos Respubliką (C-167/73, Rink. p. 359) („Code du Travail Maritime“).

Statutu bei užtikrinant jį, yra tai, kad Sąjungos institucijos ir valstybės narės turi konsultuotis su ECB dėl teisės aktų projektų nuostatų jo kompetencijai priklausančiais klausimais pagal Sutarties 127 straipsnio 4 dalį, 282 straipsnio 5 dalį ir Statuto 4 straipsnį. 1998 m. birželio 29 d. Tarybos sprendimas 98/415/EB dėl nacionalinių institucijų konsultavimosi su Europos centriniu banku teisės akto projekto nuostatų klausimais⁵ aiškiai reikalauja, kad valstybės narės imtųsi priemonių, reikalingų užtikrinti šios pareigos laikymąsi.

2.2.3 NCB NEPRIKLAUSOMUMAS

Kalbant apie centrinio banko nepriklausomumo ir konfidencialumo klausimus, 2004 m. arba 2007 m. į Sąjungą įstojusių valstybių narių nacionalinės teisės aktai turėjo būti suderinti, kad atitiktų atitinkamas Sutarties ir Statuto nuostatas, ir galioti atitinkamai 2004 m. gegužės 1 d. ir 2007 m. sausio 1 d. Švedija turėjo užtikrinti, kad reikalingi suderinimai įsigaliotų iki ECBS įkūrimo 1998 m. birželio 1 d.

CENTRINIO BANKO NEPRIKLAUSOMUMAS

1995 m. lapkričio mėn. EPI nustatė centrinio banko nepriklausomumo požymių sąrašą (vėliau smulkiai aprašytą jo 1998 m. pranešime apie konvergenciją), jie tuo metu buvo valstybių narių nacionalinės teisės aktų, ypač NCB įstatymų, įvertinimo pagrindas. Centrinio banko nepriklausomumo sąvoka apima įvairias nepriklausomumo rūšis, kurias reikia vertinti atskirai, tai yra: funkcinę, institucinę, asmeninę ir finansinę nepriklausomumą. Paskutiniaisiais metais ECB priimtose nuomonėse šių centrinio banko nepriklausomumo aspektų analizė buvo toliau tobulinama. Šie aspektai yra pagrindas įvertinant valstybių narių, kurioms taikoma išimtis, nacionalinės teisės aktų ir Sutarčių bei Statuto konvergencijos lygį.

FUNKCINIS NEPRIKLAUSOMUMAS

Centrinio banko nepriklausomumas yra ne savitikslis, bet priemonė tikslui, kuris turėtų būti aiškiai apibrėžtas ir kuriam turėtų būti suteikta pirmenybė visų kitų tikslų atžvilgiu, pasiekti. Funkcinis nepriklausomumas

reikalauja, kad kiekvieno NCB pagrindinis tikslas būtų numatytas aiškiai ir teisingai tikrumą užtikrinančiu būdu bei visiškai atitiktų Sutarties nustatytą pagrindinį tikslą – kainų stabilumą. To siekiama NCB suteikiant reikiamus išteklius ir priemones šiam tikslui pasiekti nepriklausomai nuo bet kokios kitos institucijos. Sutarties reikalavimas dėl centrinio banko nepriklausomumo rodo visuotinai pripažintą nuomonę, kad pagrindinio tikslo – kainų stabilumo – geriausiai gali siekti visiškai nepriklausoma institucija, kurios įgaliojimai yra aiškiai apibrėžti. Centrinio banko nepriklausomumas yra visiškai suderinamas su NCB atsakomybe už savo sprendimus, kuri yra svarbus pasitikėjimo jų nepriklausomumo statusu stiprinimo aspektas. Tai reiškia skaidrumą ir dialogo su trečiosiomis šalimis palaikymą.

Kalbant apie laiką, iš Sutarties nėra aišku, nuo kada valstybių narių, kurioms taikoma išimtis, NCB turi laikytis pagrindinio tikslo – kainų stabilumo, – nustatyto Sutarties 127 straipsnio 1 dalyje, 282 straipsnio 2 dalyje ir Statuto 2 straipsnyje. Švedijos atveju nėra aišku, ar ši pareiga turėtų būti taikoma nuo ECBS įkūrimo dienos, ar nuo euro įvedimo dienos. 2004 m. gegužės 1 d. arba 2007 m. sausio 1 d. į Sąjungą įstojusių valstybių narių atveju nėra aišku, ar ji turėtų būti taikoma nuo įstojimo dienos, ar nuo euro įvedimo dienos. Nors Sutarties 127 straipsnio 1 dalis netaikoma valstybėms narėms, kurioms taikoma išimtis (žr. Sutarties 139 straipsnio 2 dalies c punktą), Statuto 2 straipsnis šioms valstybėms narėms yra taikomas (žr. Statuto 42 straipsnio 1 dalį). ECB palaiko nuomonę, kad NCB pareiga laikyti kainų stabilumą savo pagrindiniu tikslu Švedijos atveju pradedama taikyti 1998 m. birželio 1 d., o 2004 m. gegužės 1 d. ir 2007 m. sausio 1 d. į Sąjungą įstojusių valstybių narių atveju – nuo tų datų. Tai pagrįsta tuo, kad vienas iš pagrindinių Sąjungos principų, būtent – kainų stabilumas (Sutarties 119 straipsnis), yra taikomas ir valstybėms narėms, kurioms taikoma išimtis. Tai taip pat pagrįsta Sutarties

5 OL L 189, 1998 7 3, p. 42.

tikslu, kad visos valstybės narės turėtų siekti makroekonominės konvergencijos, įskaitant kainų stabilumą, kuriai skirti šie reguliariai ECB ir Europos Komisijos pranešimai. Ši išvada taip pat yra pagrįsta centrinio banko nepriklausomumo, kuris yra pateisinamas tikslai tada, jeigu bendras tikslas – kainų stabilumas – turi pirmenybę, pamatiniu pagrindimu.

Šalių vertinimai šiame pranešime yra pagrįsti būtent šiomis išvadomis nuo kada valstybių narių, kurioms taikoma išimtis, NCB taikoma pareiga laikyti kainų stabilumą savo pagrindiniu tikslu.

INSTITUCINIS NEPRIKLAUSOMUMAS

Institucinio nepriklausomumo principą tiksliai apibrėžia Sutarties 130 straipsnis ir Statuto 7 straipsnis. Šie du straipsniai draudžia NCB ir jų sprendimus priimančių organų nariams gauti ar priimti Sąjungos institucijų ar organų, valstybių narių vyriausybių ar bet kurio kito subjekto nurodymus. Šie straipsniai taip pat draudžia Sąjungos institucijoms, įstaigoms ar organams bei valstybių narių vyriausybėms siekti paveikti tuos NCB sprendimus priimančių organų narius, kurių sprendimai gali turėti įtakos NCB su ECBS susijusių uždavinių įgyvendinimui.

Nepaisant to, ar NCB yra organizuotas kaip valstybei priklausantis organas, ar kaip specialus viešosios teisės organas, ar paprasčiausiai kaip viešoji akcinė bendrovė, yra rizika, kad jo savininkas, pasinaudodamas tokia nuosavybės teise, gali daryti įtaką jo sprendimų dėl su ECBS susijusiais uždaviniais priėmimui. Tokia įtaka, daroma naudojantis akcininkų teisėmis ar kitaip, gali turėti poveikio NCB nepriklausomumui ir todėl turėtų būti ribojama įstatymu.

Draudimas duoti nurodymus

Trečiųjų šalių teisės duoti nurodymus NCB, jų sprendimus priimančioms organams ar pastarųjų nariams, jeigu jų veikla susijusi su ECBS uždavinių atlikimu, yra nesuderinamos su Sutartimi ir Statutu.

Bet koks NCB dalyvavimas taikant finansinio stabilumo stiprinimo priemones turi būti

suderinamas su Sutartimi, t. y. NCB funkcijos turi būti atliekamos visapusiškai laikantis jų institucinio ir finansinio nepriklausomumo principo, kad būtų apsaugotas tinkamas Sutartyje ir Statute numatytų jų uždavinių vykdymas. Jei nacionalinės teisės aktai nustato tokių NCB vaidmenį, kada peržengiamos patariamųjų funkcijų ribos, ir reikalauja, kad jis prisiimtų papildomus uždavinius, turi būti užtikrinta, kad šie uždaviniai nepaveiktų NCB gebėjimo vykdyti su ECBS susijusius jo uždavinius veiklos ir finansiniu atžvilgiais⁶.

Draudimas tvirtinti, sustabdyti, panaikinti ar atidėti sprendimus

Trečiųjų šalių teisės tvirtinti, sustabdyti, panaikinti ar atidėti NCB sprendimus, jeigu jie susiję su ECBS uždavinių atlikimu, yra nesuderinamos su Sutartimi ir Statutu.

Draudimas cenzūruoti sprendimus teisiniu pagrindu

Bet kokių organų, išskyrus nepriklausomus teismus, teisė cenzūruoti teisiniu pagrindu sprendimus, susijusius su ECBS uždavinių atlikimu, yra nesuderinama su Sutartimi ir Statutu, kadangi šių uždavinių vykdymas negali būti pakartotinai vertinamas politiniu lygiu. NCB valdytojo teisė sustabdyti ECBS ar NCB sprendimus priimančio organo priimto sprendimo įgyvendinimą teisiniu pagrindu ir vėliau pateikti jį politiniam organui galutiniam sprendimui priimti būtų tolygi siekiui gauti trečiųjų šalių nurodymus.

Draudimas dalyvauti NCB sprendimus priimančiuose organuose su balsavimo teise

Trečiųjų šalių atstovų dalyvavimas NCB sprendimus priimančiame organe su teise balsuoti dėl klausimų, susijusių su ECBS uždavinių, kuriuos atlieka NCB, vykdymu, yra nesuderinamas su Sutartimi ir Statutu, net jeigu toks balsas nėra sprendžiamasis.

⁶ Nuomonė CON/2009/93. Visos ECB nuomonės skelbiamos ECB svetainėje www.ecb.europa.eu.

Draudimas iš anksto derinti NCB sprendimus

Įstatymų aiškiai numatyta NCB pareiga iš anksto derinti savo sprendimus su trečiosiomis šalimis sukuria teisinį pagrindą, kuriuo besivadovaudamos trečiosios šalys gali daryti įtaką centrinio banko galutiniams sprendimams, ir todėl yra nesuderinama su Sutartimi ir Statutu.

Tačiau NCB dialogas su trečiosiomis šalimis netgi tais atvejais, kai įstatymas įpareigoja teikti informaciją ir keisti nuomonėmis, yra suderinamas su centrinio banko nepriklausomumu, jeigu:

- dėl to nebus pažeidžiamas NCB sprendimus priimančių organų narių nepriklausomumas;
- bus visiškai atsižvelgiama į ypatingą valdytojų teisinę padėtį jiems einant ECB bendrosios tarybos narių pareigas; ir
- laikomasi Statute nustatytų konfidencialumo reikalavimų.

NCB sprendimus priimančių organų narių pareigų aprobavimas

Įstatymų nuostatose dėl trečiųjų šalių (pvz., vyriausybių) teikiamo NCB sprendimus priimančių organų narių pareigų (pvz., susijusių su sąskaitomis) aprobavimo turėtų būti numatyti tinkami saugikliai, kad tokia teisė nepažeistų atskiro NCB nario gebėjimo nepriklausomai priimti sprendimus dėl su ECBS susijusių uždavinių (arba įgyvendinti sprendimus, priimtus ECBS lygiu). Rekomenduojama, kad aiški nuostata dėl to būtų numatyta NCB įstatyme.

ASMENINIS NEPRIKLAUSOMUMAS

Statuto nustatytas NCB sprendimus priimančių organų narių kadencijos trukmės saugumas taip pat užtikrina centrinio banko nepriklausomumą. NCB valdytojai yra ECB bendrosios tarybos nariai. Statuto 14 straipsnio 2 dalis nustato, kad NCB įstatymuose, be kita ko, turi būti numatyta ne trumpesnė kaip penkerių metų valdytojo kadencija. Tai kartu apsaugo valdytojus nuo savavališko jų atleidimo iš pareigų nustatant, kad valdytojus galima atleisti iš pareigų tik

tuomet, jeigu jie nebeatitinka šioms pareigoms keliamų reikalavimų arba yra kalti padarę sunkų nusižengimą, ir suteikiant galimybę kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą. NCB įstatymai turi atitikti šią nuostatą, kaip yra išdėstyta toliau.

Minimali valdytojų kadencija

Vadovaujantis Statuto 14 straipsnio 2 dalimi, NCB įstatymuose turi būti numatyta ne trumpesnė kaip penkerių metų valdytojo kadencija. Tai nedraudžia nustatyti ilgesnės kadencijos, o neribotas kadencijos terminas nereikalauja keisti įstatymo, jei valdytojo atleidimo iš pareigų pagrindai atitinka nustatytuosius Statuto 14 straipsnio 2 dalyje. Kai NCB įstatymas yra iš dalies keičiamas, iš dalies keičiantis įstatymas turėtų apsaugoti valdytojo ir kitų sprendimus priimančių organų narių, kuriems gali tekti pavaduoti valdytoją, kadencijos trukmės saugumą.

Valdytojų atleidimo iš pareigų pagrindai

NCB įstatymai privalo užtikrinti, kad valdytojai negali būti atleisti iš pareigų dėl kitų priežasčių, išskyrus išvardytąsias Statuto 14 straipsnio 2 dalyje. Šio reikalavimo tikslas yra užkirsti kelią valdytojus skiriant dalyvaujančioms institucijoms, ypač vyriausybei ar parlamentui, pasinaudoti teise valdytoją atleisti. NCB įstatymai turėtų arba numatyti atleidimo iš pareigų pagrindus, kurie būtų suderinti su nustatytaisiais Statuto 14 straipsnio 2 dalyje, arba apskritai neminėti jokių atleidimo iš pareigų pagrindų (kadangi Statuto 14 straipsnio 2 dalis yra taikoma tiesiogiai). Išrinkus ar paskyrus valdytojus, jie negali būti atleisti iš pareigų kitomis sąlygomis nei nurodytos Statuto 14 straipsnio 2 dalyje, net jei valdytojai nepradėjo eiti savo pareigų.

NCB sprendimus priimančių organų kitų narių, išskyrus valdytojus, dalyvaujančių vykdant su ECBS susijusius uždavinius, kadencijos trukmės saugumas ir atleidimo iš pareigų pagrindai

Asmeniniam nepriklausomumui kiltų pavojus, jei tos pačios taisyklės dėl valdytojų kadencijos trukmės saugumo ir jų atleidimo iš pareigų pagrindų nebūtų taikomos ir kitiems NCB

sprendimus priimančių organų nariams, dalyvaujantiems vykdant su ECBS susijusius uždavinius⁷. Suteikti tokią pačią kadencijos trukmės apsaugą reikalauja įvairios Sutarties ir Statuto nuostatos. Statuto 14 straipsnio 2 dalis užtikrina ne tik valdytojų kadencijos trukmės apsaugą, o Sutarties 130 straipsnyje ir Statuto 7 straipsnyje konkrečiai minimi ne valdytojai, o NCB „sprendimus priimančių organų nariai“. Tai ypač taikytina tais atvejais, kai valdytojas yra „pirmasis tarp lygių“ kolegų, turinčių lygias balsavimo teises, arba kai kitiems nariams gali tekti pavaduoti valdytoją.

Teisė į teisminę gynybą

Siekiant apriboti politinio pasirinkimo vertinant atleidimo iš pareigų pagrindus galimybę, NCB sprendimus priimančių organų nariai turi turėti teisę kreiptis į nepriklausomą teismą ir apskūsti bet kokią sprendimą atleisti juos iš pareigų.

Statuto 14 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad iš pareigų atleisti NCB valdytojai dėl tokio sprendimo gali kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą. Nacionalinės teisės aktai turėtų arba remtis Statutu, arba apskritai neminėti teisės dėl tokio sprendimo kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą (kadangi Statuto 14 straipsnio 2 dalis yra taikoma tiesiogiai).

Nacionalinės teisės aktuose taip pat turėtų būti nustatyta bet kurio kito NCB sprendimus priimančių organų nario, dalyvaujančio vykdant su ECBS susijusius uždavinius, teisė kreiptis į nacionalinius teismus ir apskūsti sprendimą atleisti iš užimamų pareigų. Ši teisė gali būti bendrosios teisės reguliuojamas dalykas arba ji gali būti nustatyta specialia norma. Net jei šia teise būtų galima pasinaudoti pagal bendrąją teisę, siekiant teisinio tikrumo būtų patartina tokią teisę į teisminę gynybą numatyti konkrečiai.

Apsauga nuo interesų konflikto

Asmeninis nepriklausomumas taip pat reiškia, jog būtina užtikrinti, kad nekiltų NCB sprendimus priimančių organų narių, dalyvaujančių vykdant su ECBS susijusius

uždavinius, pareigų jų NCB (taip pat valdytojų pareigų ECB) ir bet kokių kitų funkcijų, kurias gali vykdyti šie sprendimus priimančių organų nariai ir kurios gali kelti grėsmę jų asmeniniam nepriklausomumui, interesų konfliktas. Paprastai buvimas sprendimus priimančio organo, dalyvaujančio vykdant su ECBS susijusius uždavinius, nariu yra nesuderinamas su kitų funkcijų, kurios gali sukelti interesų konfliktą, vykdymu. Pirmiausia tokių sprendimus priimančių organų nariai negali eiti pareigų ar turėti interesų, kurie gali daryti įtaką jų veiklai einant pareigas valstybės vykdomojoje ar įstatymų leidžiamojoje valdžioje arba regioninėje ar vietos administracijose arba dalyvaujant verslo organizacijoje. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti tam, kad būtų užkirstas kelias galimiams vykdomųjų funkcijų neatliekančių sprendimus priimančių organų narių interesų konfliktams.

FINANSINIS NEPRIKLAUSOMUMAS

Net jei NCB yra visiškai nepriklausomas funkcinis, institucinis ir asmeninis požiūriu (t. y. tai garantuoja NCB įstatymas), jo bendram nepriklausomumui kiltų grėsmė, jei jis negalėtų savarankiškai naudotis pakankamais finansiniais ištekliais savo įgaliojimams vykdyti (t. y. pagal Sutartį ir Statutą reikalaujantiems su ECBS susijusiems uždaviniams vykdyti).

Valstybės narės negali leisti savo NCB atsidurti tokioje padėtyje, kad jie turėtų nepakankamų finansinių išteklių savo atitinkamai su ECBS ar su Eurosistema susijusiems uždaviniams vykdyti. Pažymėtina, kad Statuto 28 straipsnio 1 dalis ir 30 straipsnio 4 dalis numato galimybę ECB papildomai reikalauti iš NCB sumokėti įnašus į ECB kapitalą ir atlikti papildomus užsienio atsargų pervedimus⁸. Be to, Statuto 33 straipsnio 2 dalis numato⁹, kad, jeigu ECB patiria nuostolį, kurio negalima visiškai kompensuoti iš bendrojo atsargų fondo,

7 Žr. Nuomonės CON/2004/35 8 punktą, Nuomonės CON/2005/26 8 punktą, Nuomonės CON/2006/44 3.3 punktą, Nuomonės CON/2006/32 2.6 punktą ir Nuomonės CON/2007/6 2.3 ir 2.4 punktus.

8 Statuto 30 straipsnio 4 dalis taikoma tik Eurosistemoje.

9 Statuto 33 straipsnio 2 dalis taikoma tik Eurosistemoje.

ECB valdančioji taryba gali nuspręsti likusį nuostolį kompensuoti iš atitinkamų finansinių metų pinigų politikos pajamų proporcingai ir neviršijant sumų, kurios paskirstytos NCB. Finansinio nepriklausomumo principas reiškia, jog šių nuostatų įgyvendinimas reikalauja, kad NCB galėtų netrukdomai vykdyti savo funkcijas.

Finansinio nepriklausomumo principas taip pat reikalauja, kad NCB turėtų pakankamai priemonių ne tik su ECBS susijusiems uždaviniais, bet ir savo nacionaliniams uždaviniais vykdyti (pvz., finansuoti savo valdymą ir savo operacijas).

Dėl visų pirmiau išvardytų priežasčių finansinis nepriklausomumas taip pat reiškia, kad NCB turėtų būti visuomet pakankamai kapitalizuotas. Pirmiausia reikėtų vengti bet kokios situacijos, kai ilgą laikotarpį NCB grynoji nuosavybė yra mažesnė už įstatinį kapitalą arba net neigiama, įskaitant atvejus, kai nuostoliai, viršijantys kapitalo ir rezervų lygį, nėra paskirstomi. Bet kokia tokia situacija gali padaryti neigiamą poveikį NCB gebėjimui vykdyti ne tik jo su ECBS susijusius, bet ir nacionalinius uždavinius. Be to, tokia situacija gali paveikti Eurosistemos pinigų politikos patikimumą. Todėl, jei NCB grynoji nuosavybė tampa mažesnė už jo įstatinį kapitalą arba net neigiama, atitinkama valstybė narė turėtų per tinkamą laiką suteikti NCB atitinkamą kapitalo kiekį bent jau iki įstatinio kapitalo lygio, kad būtų laikomasi finansinio nepriklausomumo principo. ECB atžvilgiu šio klausimo aktualumą jau yra pripažinusi Taryba, 2000 m. gegužės 8 d. priėmusi Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1009/2000 dėl Europos centrinio banko kapitalo padidinimo¹⁰. Jis suteikia ECB valdančiajai tarybai galimybę tam tikru momentu ateityje priimti sprendimą dėl faktinio kapitalo padidinimo, kad būtų galima palaikyti kapitalo bazės, kurios reikia ECB operacijoms vykdyti, pakankumą; NCB turėtų finansiškai gebėti vykdyti tokį ECB sprendimą.

Finansinio nepriklausomumo koncepciją reikėtų vertinti atsižvelgiant į tai, ar kuri

nors trečioji šalis gali daryti tiesioginę arba netiesioginę įtaką ne tik NCB uždaviniams, bet ir jo gebėjimui (suprantamam tiek funkcinio požiūriu – darbo jėgos prasme, tiek finansinio požiūriu – pakankamų finansinių išteklių prasme) vykdyti savo įgaliojimus. Šiuo atžvilgiu ypač aktualūs toliau pateikti finansinio nepriklausomumo aspektai, iš kurių keli buvo patobulinti visai neseniai¹¹. Tai yra finansinio nepriklausomumo požymiai, kurių atžvilgiu NCB yra pažeidžiamiausi dėl išorės įtakos.

Biudžeto sudarymas

Jei trečioji šalis turi teisę sudaryti ar daryti įtaką sudarant NCB biudžetą, tai yra nesuderinama su finansiniu nepriklausomumu, nebent įstatyme yra įtvirtinta apsaugos nuostata, pagal kurią tokia teisė nedaro poveikio finansinėms lėšoms, būtinoms su ECBS susijusiems NCB uždaviniais vykdyti.

Apskaitos taisyklės

Ataskaitos turi būti sudaromos arba vadovaujantis bendrosiomis apskaitos taisyklėmis, arba vadovaujantis NCB sprendimus priimančių organų nustatytais taisyklėmis.

Jei tokias taisykles yra nustačiusios trečiosios šalys, taisyklėse turi būti bent jau atsižvelgta į tai, ką siūlė NCB sprendimus priimančios organai.

Metinės ataskaitas turėtų patvirtinti nepriklausomų apskaitininkų padedami NCB sprendimus priimančios organai ir *ex post* jas gali tvirtinti trečiosios šalys (pvz., vyriausybė ar parlamentas). NCB sprendimus priimančioms organams turi būti sudaryta galimybė priimti nepriklausomą ir profesionalų sprendimą dėl pelno apskaičiavimo.

Kai NCB operacijas kontroliuoja valstybinė audito tarnyba arba panaši institucija, atsakinga už viešųjų finansų naudojimo kontrolę, teisės

¹⁰ OL L 115, 2000 5 16, p. 1.

¹¹ Pagrindinės formuojančios ECB nuomonės šioje srityje yra: CON/2002/16, CON/2003/22, CON/2003/27, CON/2004/1, CON/2006/38, CON/2006/47, CON/2007/8, CON/2008/13, CON/2008/68 ir CON/2009/32.

aktai turi aiškiai nustatyti kontrolės apimtį ir ji turi nepažeisti NCB nepriklausomų išorės auditorių veiklos¹². Valstybinis auditas turi būti atliekamas nepolitiniais, nepriklausomais ir grynai profesiniais pagrindais.

Pelno paskirstymas, NCB kapitalas ir finansiniai atidėjiniai

Kalbant apie pelno paskirstymą, NCB įstatyme gali būti nurodyta, kaip paskirstomas jo pelnas. Jei tokių nuostatų nėra, sprendimus dėl pelno paskirstymo turėtų priimti NCB sprendimus priimančys organai profesiniais pagrindais; tai neturėtų būti palikta trečiųjų šalių nuožiūrai, nebent yra įtvirtinta aiški apsaugos nuostata, pagal kurią tai nedaro poveikio finansinėms lėšoms, būtinoms su ECBS susijusiems NCB uždaviniams vykdyti.

Pelnas gali būti paskirstytas į valstybės biudžetą tik po to, kai padengiami visi sukaupti praėjusių metų nuostoliai¹³ ir sudaromi finansiniai atidėjiniai, laikomi reikalingais NCB kapitalo ir turto realiai vertei apsaugoti. Laikini ar *ad hoc* teisės aktai, prilygstantys nurodymams NCB dėl jų pelno paskirstymo, nėra priimtini¹⁴. Finansinio nepriklausomumo principui taip pat pakenktų ir NCB nerealizuoto kapitalo prieaugio mokestis¹⁵.

Valstybė narė negali mažinti NCB kapitalo be NCB sprendimus priimančių organų *ex ante* sutikimo, kuriuo turi būti siekiama užtikrinti, kad jis išsaugos pakankamai finansinių priemonių NCB, kaip ECBS nario, įgaliojimams pagal Sutarties 127 straipsnio 2 dalį ir Statutą vykdyti. Dėl tos pačios priežasties bet koks NCB pelno paskirstymo taisyklių pakeitimas turėtų būti inicijuojamas ir sprendimas dėl jo priimamas tik derinant su NCB, kuris geriausiai supranta padėtį, kad galėtų įvertinti, kokio dydžio atsargos kapitalas jam yra būtinas¹⁶. Finansinių atidėjinių arba finansinės apsaugos priemonių kontekste NCB privalo galėti savarankiškai sudaryti finansinius atidėjinius savo kapitalo ir turto realiai vertei apsaugoti. Valstybės narės taip pat negali trukdyti NCB tęsti savo atsargos kapitalo sudarymo proceso,

kad jis atitiktų lygį, būtiną Eurosistemos nariui savo uždaviniams vykdyti¹⁷.

Finansinė atsakomybė už priežiūros institucijas

Kai kuriose valstybėse narėse jų finansinės priežiūros institucijos yra jų nacionaliniame centriniame banke. Jei tokioms institucijoms taikomi NCB nepriklausomai priimti sprendimai, tai nekelia jokių problemų. Tačiau jei teisės aktai nustato, kad tokios priežiūros institucijos sprendimus priima atskirai, svarbu užtikrinti, kad jų priimti sprendimai nekeltų pavojaus viso NCB finansams. Tokiais atvejais nacionalinės teisės aktai turėtų sudaryti galimybę NCB galutinai kontroliuoti bet kokią priežiūros institucijų sprendimą, galintį turėti įtakos NCB nepriklausomumui, ypač jo finansiniam nepriklausomumui.

Autonomija personalo klausimais

Valstybės narės negali bloginti NCB galimybių įdarbinti ir išlaikyti kvalifikuotą personalą, reikalingą NCB nepriklausomai atlikti Sutartimi ir Statutu jam pavestus uždavinius. Be to, NCB negali būti pastatytas į tokią padėtį, kad jis negalėtų kontroliuoti savo personalo arba galėtų jį kontroliuoti tik ribotai, arba kad valstybės narės valdžia galėtų daryti įtaką jo politikai personalo klausimais¹⁸. Autonomija personalo klausimais taikytina ir su personalo pensijomis susijusiais klausimais.

Nuosavybė ir nuosavybės teisės

Trečiųjų šalių teisės kištis arba duoti nurodymus NCB jo turimo turto atžvilgiu yra nesuderinamos su finansinio nepriklausomumo principu.

2.2.4 KONFIDENCIALUMAS

ECB ir NCB personalo pareiga saugoti profesinę paslaptį vadovaujantis Statuto 37

12 Apie NCB nepriklausomų išorės auditorių veiklą žr. Statuto 27 straipsnio 1 dalį.

13 Nuomonė CON/2009/85.

14 Nuomonė CON/2009/26.

15 Nuomonės CON/2009/63 ir CON/2009/59.

16 Nuomonės CON/2009/83 ir CON/2009/53.

17 Nuomonė CON/2009/26.

18 Nuomonės CON/2008/9 ir CON/2008/10.

straipsniu gali tapti pagrindu numatyti tokias nuostatas ir NCB įstatymuose ar valstybių narių teisės aktuose. Sąjungos teisės ir jos pagrindu priimtų taisyklių viršenybė taip pat reiškia, kad nacionaliniai įstatymai dėl trečiųjų šalių prieigos prie dokumentų negali sąlygoti ECBs konfidencialumo režimo pažeidimų. Valstybinės audito tarnybos ar panašios institucijos prieiga prie NCB informacijos ir dokumentų turi būti ribota ir negali pažeisti ECBs konfidencialumo režimo, kuris taikomas NCB sprendimus priimančių organų nariams ir personalui. NCB turėtų užtikrinti, kad tokios institucijos saugotų suteiktos informacijos ir dokumentų konfidencialumą tokiu pat lygiu, koks taikomas NCB.

2.2.5 DRAUDIMAS DĖL PINIGINIO FINANSAVIMO IR PRIVILEGIJOS NAUDOTIS FINANSŲ ĮSTAIGOMIS

Piniginio finansavimo ir privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimų atžvilgiu 2004 m. arba 2007 m. į Europos Sąjungą įstojusių valstybių narių nacionalinės teisės aktai turėjo būti suderinti, kad atitiktų atitinkamas Sutarties ir Statuto nuostatas, ir galioti atitinkamai 2004 m. gegužės 1 d. ir 2007 m. sausio 1 d. Švedija turėjo užtikrinti, kad reikalingi suderinimai įsigaliotų iki 1995 m. sausio 1 d.

2.2.5.1 DRAUDIMAS DĖL PINIGINIO FINANSAVIMO

Piniginio finansavimo draudimą nustato Sutarties 123 straipsnio 1 dalis, pagal kurią lėšų pereinamumas sąskaitose ar bet kurios kitos formos kredito galimybės Sąjungos institucijoms, įstaigoms ar organams, valstybių narių centrinėms vyriausybėms, regioninėms, vietos ar kitoms valdžios institucijoms, kitoms viešosios teisės reglamentuojamoms organizacijoms arba valstybinėms įmonėms ECB ar valstybių narių NCB yra draudžiami, taip pat draudžiama ECB ar NCB tiesiogiai iš šių viešojo sektoriaus subjektų pirkti skolos priemonės. Sutartis numato vieną šio draudimo išimtį: jis netaikomas valstybei nuosavybės teise priklausančioms kredito įstaigoms, kurioms centrinių bankų atsargų pasiūlos atžvilgiu turi būti taikomas toks pats statusas

kaip ir privačioms kredito įstaigoms (Sutarties 123 straipsnio 2 dalis). Be to, ECB ir NCB gali veikti kaip pirmiau nurodytų viešojo sektoriaus subjektų fiskaliniai agentai (Statuto 21 straipsnio 2 dalis). Tikslią piniginių finansavimo draudimo taikymo apimtį papildomai paaiškina 1993 m. gruodžio 13 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 3603/93, nustatantis apibrėžimus, susijusius su [Europos Bendrijos steigimo] Sutarties 104 straipsnyje ir 104b straipsnio 1 dalyje [dabar Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 123 straipsnis ir 125 straipsnio 1 dalis] numatytų draudimų taikymu¹⁹, kuris aiškiai nurodo, kad draudimas apima bet koki viešojo sektoriaus išsipareigojimų trečiųjų šalių atžvilgiu finansavimą.

Piniginio finansavimo draudimas ypač svarbus užtikrinant, kad nebūtų kliudoma pagrindiniams pinigų politikos tikslui (t. y. palaikyti kainų stabilumą). Be to, centrinio banko teikiamas viešojo sektoriaus finansavimas mažina spaudimą biudžetinei drausmei. Todėl draudimą reikia aiškinti plačiai, kad būtų užtikrintas griežtas jo taikymas atsižvelgiant tik į Sutarties 123 straipsnio 2 dalyje ir Reglamente (EB) Nr. 3603/93 numatytas tam tikras ribotas išimtis. Taigi nors Sutarties 123 straipsnio 1 dalyje konkrečiai minimos „kredito galimybės“, t. y. ir pareiga grąžinti lėšas, šis draudimas taip pat gali būti *a fortiori* taikomas kitokių formų finansavimui, t. y. be pareigos grąžinti.

Bendra ECB pozicija dėl nacionalinės teisės aktų suderinamumo su draudimu visų pirma buvo plėtojama valstybių narių konsultavimosi su ECB dėl teisinių nuostatų projektų vadovaujantis Sutarties 127 straipsnio 4 dalimi ir 282 straipsnio 5 dalimi kontekste²⁰.

¹⁹ OL L 332, 1993 12 31, p. 1.

²⁰ Žr. 2008 m. pranešimą apie konvergenciją, p. 23, 13 išnašą. Joje pateikiamas formuojančių EPI/ECB nuomonių šioje srityje, priimtų nuo 1995 m. gegužės mėn. iki 2008 m. kovo mėn., sąrašas. Kitos formuojančios ECB nuomonės šioje srityje, priimtose nuo 2008 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn., yra: CON/2008/46, CON/2008/80, CON/2009/59 ir CON/2010/4.

NACIONALINĖS TEISĖS AKTAI, PERKELIANTYS PINIGINIO FINANSAVIMO DRAUDIMĄ Į NACIONALINĘ TEISĘ

Apskritai, Sutarties 123 straipsnio, papildyto Reglamentu (EB) Nr. 3603/93, į nacionalinę teisę perkelti nebūtina, kadangi jie abu yra taikomi tiesiogiai. Tačiau, jei nacionalinės teisės nuostatos atspindi šias tiesiogiai taikomas Sąjungos teisės nuostatas, jos negali susiaurinti piniginio finansavimo draudimo taikymo apimtį arba išplėsti Sąjungos teisės nustatytų išimčių. Pavyzdžiui, nacionalinės teisės aktai, nustatantys, kad NCB finansuoja valstybės narės finansinius įsipareigojimus tarptautinėms finansinėms institucijoms (išskyrus TVF, kaip nustatyta Reglamente (EB) Nr. 3603/93) ar trečiosioms šalims, yra nesuderinami su piniginio finansavimo draudimu.

VIEŠOJO SEKTORIAUS AR VIEŠOJO SEKTORIAUS ĮSIPAREIGOJIMŲ TREČIOSIOMS ŠALIMS FINANSAVIMAS

Nacionalinės teisės aktai negali reikalauti, kad NCB finansuotų kitų viešojo sektoriaus subjektų funkcijų vykdymą ar viešojo sektoriaus įsipareigojimus trečiųjų šalių atžvilgiu. Pavyzdžiui, nacionaliniai įstatymai, leidžiantys ar reikalaujantys, kad NCB finansuotų teismų arba kvaziteismines institucijas, kurios nepriklauso nuo NCB ir veikia valstybės vardu, yra nesuderinami su piniginio finansavimo draudimu. Tačiau NCB teikiami išteklių priežiūros institucijai nekelia susirūpinimo dėl piniginio finansavimo, jei NCB finansuos teisėto finansinės priežiūros uždavinio pagal nacionalinę teisę, kaip dalies savo įgaliojimų, vykdymą arba jei NCB gali prisidėti ir daryti įtaką priežiūros institucijų priimamiems sprendimams²¹. Be to, piniginio finansavimo draudimo neatitinka centrinio banko pelno, kuris nebuvo visiškai realizuotas, apskaičiuotas ir audituotas, paskirstymas²².

VIEŠOJO SEKTORIAUS ĮSIPAREIGOJIMŲ PRISIĖMIMAS

Nacionalinės teisės aktai, reikalaujantys, kad NCB dėl tam tikrų uždavinių ir pareigų nacionalinio reorganizavimo (pvz., perleidžiant NCB tam tikrus priežiūros uždavinius, kuriuos

anksčiau vykdė valstybės ar nepriklausomos viešosios institucijos ar įstaigos) perimtų ankstesnio nepriklausomo viešojo subjekto įsipareigojimus, neapsaugant NCB nuo finansinių įsipareigojimų, atsirandančių iš ankstesnės tokio subjekto veiklos, būtų nesuderinami su piniginio finansavimo draudimu.

FINANSINĖ PARAMA KREDITO ĮSTAIGOMS IR (ARBA) FINANSINĖMS INSTITUCIJOMS

Nacionalinės teisės aktai, nustatantys, kad NCB nepriklausomai ir vien tik savo nuožiūra teikia finansavimą kredito įstaigoms, nesusijusį su centrinės bankininkystės uždaviniais (pvz., pinigų politika, mokėjimo sistemomis ar laikinomis likvidumo palaikymo operacijomis), ypač remdamas nemokias kredito įstaigas ir (arba) kitas finansines institucijas, būtų nesuderinami su piniginio finansavimo draudimu. Todėl turėtų būti svarstoma dėl nuorodų į Sutarties 123 straipsnį pateikimą.

FINANSINĖ PARAMA INDĖLIŲ DRAUDIMO IR INVESTUOTOJŲ KOMPENSAVIMO SISTEMOMS

Indėlių garantijų sistemų direktyva²³ ir Investuotojų kompensavimo sistemų direktyva²⁴ nustato, kad indėlių garantijų sistemų ir investuotojų kompensavimo sistemų finansavimo išlaidas turi padengti atitinkamai pačios kredito įstaigos ir investicinės įmonės. Nacionalinės teisės aktai, nustatantys, kad NCB finansuojanacionalinės indėlių draudimo sistemos kredito įstaigas arba nacionalinės investuotojų kompensavimo sistemos investicines įmones, būtų suderinami su piniginio finansavimo draudimu tik tuomet, jei toks finansavimas būtų trumpalaikis, skirtas skubioms situacijoms sureguliuoti, sisteminiams stabilumo aspektams spręsti ir sprendimus NCB galėtų priimti savo

²¹ Nuomonė CON/2010/4.

²² Nuomonė CON/2009/59.

²³ 1994 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/19/EB dėl indėlių garantijų sistemų (OL L 135, 1994 5 31, p. 5) 23 konstatuojamoji dalis.

²⁴ 1997 m. kovo 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/9/EB dėl investuotojų kompensavimo sistemų (OL L 84, 1997 3 26, p. 22) 23 konstatuojamoji dalis.

nuožiūra. Todėl turėtų būti svarstoma dėl nuorodų į Sutarties 123 straipsnį pateikimą.

FISKALINIO AGENTO FUNKCIJA

Statuto 21 straipsnio 2 dalis nustato, kad „ECB ir nacionaliniai centriniai bankai gali veikti kaip“ „Sąjungos institucijų, įstaigų ar organų, valstybių narių centrinių vyriausybių, regioninių, vietos ar kitų valdžios institucijų, kitų viešosios teisės reglamentuojamų įstaigų arba valstybinių įmonių“ fiskaliniai agentai. Statuto 21 straipsnio 2 dalies tikslas yra po to, kai pinigų politikos kompetencija perleidžiama Eurosistemai, sudaryti galimybę NCB ir toliau teikti fiskalinio agento paslaugą, kurią centriniai bankai tradiciškai teikia vyriausybėms ir kitiems viešiesiems subjektams automatiškai nepažeisdami piniginio finansavimo draudimo. Reglamentas (EB) Nr. 3603/93 nustato keletą aiškių ir siaurai apibrėžtų piniginio finansavimo draudimo išimčių, susijusių su fiskalinio agento funkcija, tai yra: 1) vienos dienos kreditai viešajam sektoriui yra leistini, jeigu jų terminas yra ne ilgesnis kaip viena diena ir negali būti pratęstas²⁵; 2) kredituoti trečiųjų šalių išduotais čekiais viešojo sektoriaus sąskaitą, kai mokėtojo bankas dar nėra jų debetavęs, leidžiama, jeigu nuo čekio gavimo praėjus nustatytas laikotarpis sutampa su įprastu atitinkamo NCB čekių apmokėjimo laikotarpiu ir jeigu visi galimi kitimo atvejai yra išimtiniai, nežymūs ir per trumpą laiką išsilygina²⁶; ir 3) leidžiama laikyti viešojo sektoriaus išleistas ir jam kredituotas monetas, jeigu jos sudaro mažiau kaip 10 % apyvartoje esančių monetų²⁷.

Nacionalinės teisės aktai dėl fiskalinio agento funkcijos apskritai turėtų būti suderinti su Sąjungos teise, o ypač – su piniginio finansavimo draudimu. Nacionalinės teisės aktai, leidžiantys NCB laikyti vyriausybės indėlius ir tvarkyti vyriausybės sąskaitas, nekelia susirūpinimo dėl atitikties piniginio finansavimo draudimui, kol tokios nuostatos neleidžia teikti kredito, įskaitant vienos nakties lėšų poreikvojimą sąskaitose. Tačiau susirūpinimas dėl atitikties piniginio finansavimo draudimui kiltų, jei, pavyzdžiui, nacionalinės teisės aktai leistų už indėlius arba likučius einamosiose sąskaitose

mokėti didesnę nei rinkos kaina atlyginimą, o ne atlyginimą, lygų rinkos kainai ar mažesnę už ją. Atlyginimas, kuris yra didesnis už rinkos kainą, *de facto* yra kreditas, prieštaraujantis piniginio finansavimo draudimo tikslui, ir todėl gali pakenkti šio draudimo tikslams.

2.2.5.2 PRIVILEGIJOS NAUDOTIS FINANSŲ ĮSTAIGOMIS DRAUDIMAS

NCB, kaip viešosios institucijos, negali imtis priemonių, suteikiančių privilegiją viešajam sektoriui naudotis finansų įstaigomis, jei tokios priemonės nėra pagrįstos rizikos ribojimo sumetimais. Be to, NCB priimtose taisyklėse dėl skolos priemonių mobilizavimo arba įkeitimo negali būti taikomos kaip priemonė privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimui apeiti²⁸. Valstybių narių teisės aktai šioje srityje negali nustatyti tokios privilegijos naudotis finansų įstaigomis.

Šiame pranešime dėmesys skiriamas tiek nacionalinės teisės aktų ar NCB priimtų taisyklių, tiek NCB įstatymų suderinamumui su Sutartyje nustatyta privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimu. Tačiau šis pranešimas nedaro poveikio vertinimui, ar įstatymai, kiti teisės aktai, taisyklės arba administraciniai aktai valstybėse narėse nėra taikomi kaip priemonė privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimui apeiti prisidengiant rizikos ribojimo sumetimais. Toks vertinimas nepatenka į šio pranešimo sritį.

25 Žr. Reglamento (EB) Nr. 3603/93 4 straipsnį.

26 Žr. Reglamento (EB) Nr. 3603/93 5 straipsnį.

27 Žr. Reglamento (EB) Nr. 3603/93 6 straipsnį.

28 Žr. 1993 m. gruodžio 13 d. Tarybos Reglamento (EB) Nr. 3604/93, nustatančio apibrėžimus, susijusius su Sutarties 104a straipsnyje [dabar 124 straipsnis] numatytos privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimo taikymu (OL L 332, 1993 12 31, p. 4), 3 straipsnio 2 dalį ir 10 konstatuojamąją dalį.

2.2.6 ŽODŽIO „EURO“ VIENODA RAŠYBA

Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „Sąjunga įsteigia Ekonominę ir pinigų sąjungą, kurios valiuta – euro“. Sutarčių tekstuose visomis oficialiomis kalbomis, vartojančiomis romėnų abėcėlę, žodis „euro“ vienaskaitos vardininko linksnyje nuosekliai rašomas „euro“. Graikų abėcėlės tekste žodis „euro“ yra rašomas „ευρώ“, o kirilicos abėcėlės tekste žodis „euro“ yra rašomas „евро“²⁹. Atitinkamai iš 1998 m. gegužės 3 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 974/98 dėl euro įvedimo³⁰ aišku, kad bendrosios valiutos pavadinimas turi būti vienodas visomis oficialiomis Sąjungos kalbomis atsižvelgiant į abėcėlių skirtumus. Taigi Sutartys reikalauja, kad vienaskaitos vardininko linksnyje žodžio „euro“ rašyba būtų vienoda visose Sąjungos ir nacionalinės teisės aktų nuostatose atsižvelgiant į abėcėlių skirtumus.

Atsižvelgiant į išimtinę Sąjungos kompetenciją nustatyti bendrosios valiutos pavadinimą, bet kokie nukrypimai nuo šios taisyklės yra nesuderinami su Sutartimis ir turėtų būti pašalinti. Nors šis principas taikomas visoms nacionalinės teisės aktų rūšims, šalių skyriuose pateiktame vertinime didžiausias dėmesys skiriamas NCB įstatymams ir įstatymams dėl euro įvedimo.

2.2.7 NCB TEISINĖ INTEGRACIJA Į EUROSISTEMĄ

Nacionalinės teisės aktų (visų pirma NCB įstatymų, bet taip pat ir kitų teisės aktų) nuostatos, kurios neleistų vykdyti su Eurosistema susijusių uždavinių arba ECB sprendimų, būtų nesuderinamos su efektyviu Eurosistemos veikimu atitinkamai valstybei narei įsivedus eurą. Todėl reikia suderinti nacionalinės teisės aktus, kad būtų užtikrintas suderinamumas su Sutartimi ir Statutu su Eurosistema susijusių uždavinių atžvilgiu. Siekiant įvykdyti Sutarties 131 straipsnį, nacionalinės teisės aktus reikėjo pakoreguoti taip, kad jų suderinamumas būtų užtikrintas iki ECBS įkūrimo dienos (Švedijos atveju) ir iki 2004 m. gegužės 1 d. arba 2007 m. sausio 1 d. (valstybių narių, kurios įstojo į Sąjungą tomis dienomis, atveju). Nepaisant to,

įstatymų nustatyti reikalavimai, susiję su NCB visiška teisine integracija į Eurosistemą, turi įsigalioti tik tada, kai visiška integracija taps efektyvi, t. y. tą dieną, kai valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, įsives eurą.

Svarbiausios šiame pranešime analizuojamos sritys yra tos, kuriose įstatymų nuostatos gali trukdyti NCB vykdyti Eurosistemos reikalavimus. Jos apima nuostatas, galinčias užkirsti kelią NCB dalyvauti įgyvendinant ECB sprendimus priimančių organų nustatytą bendrą pinigų politiką arba trukdyti valdytojui vykdyti jo, kaip ECB valdančiosios tarybos nario, pareigas, arba nuostatas, kuriomis vadovaujantis neatsižvelgiama į ECB prerogatyvas. Atskiriami šie dalykai: ekonominės politikos tikslai, uždaviniai, finansinės nuostatos, valiutų kurso politika ir tarptautinis bendradarbiavimas. Galiausiai paminėtos kitos sritys, kuriose gali prireikti suderinti NCB įstatymus.

2.2.7.1 EKONOMINĖS POLITIKOS TIKSLAI

Visiška NCB integracija į Eurosistemą reiškia, kad įstatymu nustatyti jo tikslai turi būti suderinti su ECBS tikslais, nustatytais Statuto 2 straipsnyje. Tai reiškia, *inter alia*, kad reikia suderinti „nacionalinį atspalvį“ turinčius įstatymu nustatytus tikslus – pavyzdžiui, kai įstatymo nuostatos mini pareigą vykdyti pinigų politiką laikantis atitinkamos valstybės narės bendrosios ekonominės politikos.

2.2.7.2 UŽDAVINIAI

Valstybės narės, kurios valiuta yra euro, NCB uždavinius daugiausia lemia Sutartis ir Statutas atsižvelgiant į NCB, kaip neatskiriamos Eurosistemos dalies, statusą. Todėl, siekiant vykdyti Sutarties 131 straipsnį, NCB įstatymų nuostatas, įtvirtinančias uždavinius, reikia

29 Prie Sutarčių pridėtoje „Latvijos Respublikos, Vengrijos Respublikos ir Maltos Respublikos deklaracijoje dėl bendros valiutos pavadinimo rašybos Sutartyse“ nurodyta, kad „nepažeidžiant Sutartyse minimo Europos Sąjungos bendros valiutos pavadinimo vienodos rašybos ant banknotų ir monetų, Latvija, Vengrija ir Malta pareiškia, kad bendros valiutos pavadinimo rašyba, įskaitant šio pavadinimo išvestinius žodžius, vartojamus Sutarčių tekste latvių, vengrų ir maltiečių kalbomis, neturi poveikio esamoms latvių, vengrų ir maltiečių kalbų taisyklėms“.

30 OL L 139, 1998 5 11, p. 1.

palyginti su atitinkamomis Sutarties ir Statuto nuostatomis bei pašalinti bet koki neatitikimą³¹. Tai taikoma visoms nuostatomis, kurios po euro įvedimo ir integracijos į Eurosistemą trukdo vykdyti su ECBS susijusius uždavinius, ir ypač toms, kuriose neatsižvelgiama į ECBS įgaliojimus pagal Statuto IV skyrių.

Visos nacionalinės teisės aktų nuostatos, susijusios su pinigų politika, turi pripažinti, kad Sąjungos pinigų politika turi būti vykdoma per Eurosistemą³². NCB įstatymuose gali būti nuostatų dėl pinigų politikos priemonių. Siekiant vykdyti Sutarties 131 straipsnį, tokias nuostatas reikėtų palyginti su Sutarties ir Statuto nuostatomis bei pašalinti bet koki neatitikimą.

Pastarojo meto nacionalinių teisės aktų projektų, kuriais siekiama spręsti suirutę finansų rinkose, kontekste ECB pažymėjo, kad reikėtų vengti bet kokių iškraipymų euro zonos pinigų rinkos nacionaliniuose segmentuose, kadangi tai gali pakenkti bendros pinigų politikos įgyvendinimui. Pirmiausia tai taikytina valstybės garantijų naudojimui tarpbankiniams indėliams padengti³³.

Valstybės narės privalo užtikrinti, kad nacionalinės teisės priemonės, kuriomis sprendžiamos verslo ar profesinio likvidumo problemos, pavyzdžiui, jų skolos finansinėms institucijoms, neturės neigiamo poveikio rinkos likvidumui. Pirmiausia tokios priemonės negali neatitikti atvirosios rinkos ekonomikos principo, kuris apibūdintas Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnyje, nes tai gali pakenkti kredito srautams, padaryti esminį poveikį finansinių institucijų ir rinkų stabilumui ir taip paveikti Eurosistemos uždavinių vykdymą³⁴.

Nacionalinės teisės aktų nuostatos, suteikiančios NCB išimtinę teisę išleisti banknotus, privalo pripažinti, kad, įsivedus eurą, išimtinę teisę duoti leidimą išleisti eurų banknotus turi ECB valdančioji taryba, kaip nustatyta Sutarties 128 straipsnio 1 dalyje ir Statuto 16 straipsnyje, o teisę išleisti eurų banknotus turi ECB ir NCB. Taip pat būtina arba panaikinti nacionalinės teisės aktų nuostatas, leidžiančias

vyriausybėms daryti įtaką tokiais klausimais kaip eurų banknotų nominalai, gamyba, apimtis arba išėmimas iš apyvartos, arba pripažinti ECB įgaliojimus eurų banknotų atžvilgiu, kaip numatyta Sutarties ir Statuto nuostatose. Nepriklausomai nuo to, kaip vyriausybės ir NCB dalijasi atsakomybę monetų atžvilgiu, įsivedus eurą atitinkamos nuostatos turi pripažinti ECB įgaliojimus patvirtinti eurų monetų emisijos apimtį. Valstybė narė negali apyvartoje esančios valiutos laikyti jos NCB skola tos valstybės narės vyriausybei, nes tai pažeistų bendrosios valiutos koncepciją ir būtų nesuderinama su Eurosistemos teisinės integracijos reikalavimais³⁵.

Dėl užsienio atsargų valdymo³⁶: bet kuri eurą įsivedusi valstybė narė, kuri neperveda savo oficialiųjų užsienio atsargų³⁷ savo NCB, pažeidžia Sutartį. Be to, bet kokia trečiosios šalies, pavyzdžiui, vyriausybės arba parlamento, teisė daryti įtaką NCB sprendimams oficialiųjų užsienio atsargų valdymo atžvilgiu prieštarautų Sutarties 127 straipsnio 2 dalies trečiajam įtraukui. Be to, NCB privalo suteikti ECB užsienio atsargų proporcingai jų dalims pasirašytame ECB kapitale. Tai reiškia, kad neturi būti teisinių kliūčių NCB pervesti užsienio atsargas ECB.

Lygiai taip pat neleidžiama kištis į kitų Eurosistemos uždavinių vykdymą, pavyzdžiui, užsienio atsargų valdymą apmokestinant teorinį ir nerealizuotą kapitalo prieaugį³⁸.

2.2.7.3 FINANSINĖS NUOSTATOS

Statuto finansinės nuostatos apima finansinių ataskaitų³⁹, audito⁴⁰, kapitalo pasirašymo⁴¹,

31 Pirmiausia žr. Sutarties 127 ir 128 straipsnius bei Statuto 3–6 ir 16 straipsnius.

32 Sutarties 127 straipsnio 2 dalies pirmą įtrauką.

33 Nuomonė CON/2009/99.

34 Nuomonė CON/2010/8.

35 Nuomonė CON/2008/34.

36 Sutarties 127 straipsnio 2 dalies trečią įtrauką.

37 Išskyrus apyvartinę užsienio valiutos lėšas, kurias valstybių narių vyriausybės gali laikyti vadovaudamosi Sutarties 127 straipsnio 3 dalimi.

38 Nuomonė CON/2009/63.

39 Statuto 26 straipsnis.

40 Statuto 27 straipsnis.

41 Statuto 28 straipsnis.

užsienio atsargų pervedimo⁴² ir pinigų politikos pajamų paskirstymo⁴³ taisyklės. NCB privalo galėti vykdyti savo įsipareigojimus vadovaudamasis šiomis nuostatomis, todėl bet kokios nesuderinamos nacionalinės nuostatos turi būti panaikintos.

2.2.7.4 VALIUTOS KURSO POLITIKA

Valstybės narės, kuriai taikoma išimtis, nacionalinės teisės aktai gali numatyti, kad už tos valstybės narės valiutos kurso politiką atsako vyriausybė, o NCB suteikiamas konsultacinis ir (arba) vykdomo vaidmuo. Tačiau, iki tai valstybei narei įsivedant eurą, tokiuose teisės aktuose turi atsispindėti tai, kad, vadovaujantis Sutarties 138 ir 219 straipsniais, atsakomybė už euro zonos valiutos kurso politiką pereina Sąjungai.

2.2.7.5 TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS

Siekiant įsivesti eurą, nacionalinės teisės aktai turi būti suderinti su Statuto 6 straipsnio 1 dalimi, kurioje numatyta, kad tarptautinio bendradarbiavimo, susijusio su Eurosistema patikėtais uždaviniais, srityje ECB nusprendžia, kaip atstovaujama ECBS. Nacionalinės teisės aktuose, kuriais NCB leidžiama dalyvauti tarptautinėse pinigų institucijose, turi būti numatyta, kad tokiam dalyvavimui reikalingas ECB pritarimas (Statuto 6 straipsnio 2 dalis).

2.2.7.6 KITA

Be pirmiau išdėstytų klausimų, tam tikrų valstybių narių atžvilgiu esama kitų sričių, kuriose reikia suderinti nacionalinės teisės aktų nuostatas (pavyzdžiui, tarpuskaitos ir mokėjimo sistemų bei keitimosi informacija srityse).

42 Statuto 30 straipsnis.

43 Statuto 32 straipsnis.

3 EKONOMINĖS KONVERGENCIJOS BŪKLĖ

Palyginti su 2008 m. pranešime apie konvergenciją aprašyta situacija, daugelis valstybių susidūrė su iššūkiais, susijusiais su anksčiau atsiradusiu nesubalansuotumu ir pažeidžiamumu, todėl pastaraisiais metais vyko esminio koregavimo procesas. Dėl pasaulinės finansinės ir ekonominės krizės realusis BVP daugelyje nagrinėjamų šalių visiškai sumenko arba labai sumažėjo. Nors sumenkusi ekonominė veikla ir išoriniai poveikiai prisidėjo prie infliacijos mažėjimo, fiskalinės pozicijos itin pablogėjo, o šalių rizikos premijos, kurias rodo ilgalaikės palūkanų normos, labai padidėjo. Pasaulinė finansinė ir ekonominė krizė padarė gana didelį poveikį daugumai Vidurio ir Rytų Europos valstybių, kadangi jų ankstesnės ekonominės plėtros nemažą dalį finansavo užsienio kapitalas. Pradėjus labiau vengti rizikos, susijusios su šiuo regionu, ir finansavimo sąlygoms tapus griežtesnėmis, dėl regiono makroekonominio nesubalansuotumo šios šalys tapo labai pažeidžiamos. Be to, regiono valstybių ekonomika buvo daugiausia orientuota į eksportą, todėl minėtoms šalims reikšmingą poveikį turėjo itin sumažėjusi užsienio paklausa.

Kalbant apie kainų stabilumo kriterijų, tik trijose iš šiame pranešime vertinamų valstybių 12 mėnesių vidutinė infliacija buvo mažesnė už kontrolinį dydį. Kitose šešiose šalyse infliacija viršija – kai kuriais atvejais labai – kontrolinį dydį nepaisant to, kad daugumoje šalių gerokai sumažėjo ekonominė veikla. Kaip pažymėta anksčiau, fiskalinė padėtis daugumoje valstybių gerokai pablogėjo, palyginti su 2008 m., ir rodė labai pablogėjusias makroekonominės sąlygas. Šešioms iš devynių šalių šiuo metu taikomas ES Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito. Tikrai trijose iš šių šešių valstybių perviršinis deficitas buvo ir 2008 m. Keturiuose iš šiame pranešime apie konvergenciją vertinamų šalių fiskalinio deficito ir BVP santykis 2008 m. buvo mažesnis negu Sutartyje nustatytas 3 % kontrolinis dydis arba buvo fiskalinis perviršis, o 2009 m. deficitas buvo mažesnis kaip 3 % BVP tikrai dviejose šalyse. Vis dar visose vertinamose valstybėse, išskyrus vieną, valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis yra mažesnis už 60 %

kontrolinį dydį. Tačiau nuo 2008 m. šis santykis visose šalyse padidėjo, kai kuriais atvejais stipriai. Kalbant apie valiutų kursus, trijų šiame pranešime vertinamų šalių valiutos dalyvauja VKM II, kaip ir 2008 m. Per paskutinius dvejus metus VKM II dalyvaujančių valstybių finansų rinkos išgyveno padidėjusio kintamumo laikotarpius, todėl atsirado didelė įtampa VKM II. VKM II nedalyvaujančių valiutų kursai paskutinius dvejus metus daugumoje nagrinėjamų šalių labai svyravo. Kalbant apie ilgalaikių palūkanų normų konvergenciją, tikrai dviejų šiame pranešime vertinamų valstybių ilgalaikės palūkanų normos yra mažesnės už kontrolinį dydį¹, o 2008 m. palūkanų normos buvo mažesnės už kontrolinį dydį septyniose (iš dešimties) šalių².

Vertinant konvergencijos kriterijų įgyvendinimą, ypatingai svarbus yra tvarumas. Euro įsivedimas yra neišvengiamas procesas. Todėl konvergencija turi būti ilgalaikė, o ne tik tam tikru momentu. Siekdamas tvarios konvergencijos aukšto lygio, visos atitinkamos šalys turi ir toliau įgyvendinti taikytas priemones. Tai visų pirma susiję su būtinybe pasiekti ir palaikyti ilgalaikį kainų stabilumą, taip pat su poreikiu sumažinti didelį biudžeto deficitą, kuris atsirado keliose valstybėse narėse finansinės ir ekonominės krizės metu, ir pasiekti bei palaikyti patikimus valstybės finansus.

Daugelyje nagrinėjamų šalių ilgalaikiai politikos pokyčiai reikalingi dėl šių keturių veiksnių derinio: 1) tolesnės pajamų lygio konvergencijos daugumoje šiame pranešime nagrinėjamų valstybių narių, kuri gali daryti papildomą spaudimą kainų ar nominalių valiutų kursų (arba abiejų) didėjimui; 2) vertinant apskritai, ilgalaikiai politikos pokyčiai reikalingi siekiant užtikrinti, kad

¹ Estijoje nėra ilgalaikės palūkanų normos rodiklio duomenų, todėl tiesioginis palyginimas su kontroliniu dydžiu yra neįmanomas.

² Skaitant šį pranešimą, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad iš 2008 m. pranešime apie konvergenciją vertintų dešimties valstybių Slovakija įsivedė eurą. Šis vertinamų šalių grupės sudėties pasikeitimas yra svarbus tiesiogiai lyginant šiuose dviejuose pranešimuose paskelbtus rezultatus.

makroekonominis nesubalansuotumas vėl neatsirastų ateityje. Ši rizika atsirastų ypač tuo atveju, jeigu kartu su pajamų konvergencijos procesu vėl imtų sparčiai augti kreditai ir turto kaina, skatinama, pavyzdžiui, mažų ar neigiamų realiųjų palūkanų normų; 3) daugeliui šalių reikia perkelti išteklius iš uždaro užsienio konkurencijai sektoriaus į atvirą užsienio konkurencijai sektorių siekiant labiau subalansuotos konvergencijos, nulemiančio didesnę eksporto sektoriaus poveikį augimui; 4) ilgalaikiai politikos pokyčiai taip pat būtini dėl prognozuojamų demografinių pokyčių, kurie, manoma, bus spartūs ir dideli.

KAINŲ STABILUMO KRITERIJUS

Per 12 mėnesių nagrinėjamą laikotarpį nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn. infliacija ES buvo labai maža dėl neigiamų pasaulinių kainų sukrėtimų ir daugumoje valstybių reikšmingai sumažėjusios ekonominės veiklos. Atitinkamai kainų stabilumo kriterijaus kontrolinis dydis buvo 1,0 %. Šis dydis buvo gautas prie šių 12 mėnesių pagal SVKI apskaičiuotos infliacijos Portugalijoje (–0,8 %), Estijoje (–0,7 %) ir Belgijoje (–0,1 %) nesvertinio aritmetinio vidurkio pridėjus 1,5 procentinio punkto. Kainos Airijoje sumažėjo dar labiau ir buvo įvertintos kaip išskirtinės ir todėl neįtrauktos apskaičiuojant kontrolinį dydį (žr. 2 skyriaus 1 intarpą). Apžvelgiant atskirų valstybių narių veiklos rodiklius per nagrinėjamą laikotarpį, buvo nustatyta, kad trijų šalių iš devynių nagrinėtų (Čekijos, Estijos ir Latvijos) vidutinis pagal SVKI apskaičiuotas infliacijos lygis yra mažesnis už kontrolinį dydį. Kitose šešiose valstybėse pagal SVKI apskaičiuota infliacija buvo didesnė negu kontrolinis dydis. Didžiausi nukrypimai užfiksuoti Rumunijoje, Vengrijoje ir Lenkijoje (žr. suvestinę lentelę).

Per pastaruosius dešimt metų daugumoje iš vertinamų Vidurio ir Rytų Europos valstybių infliacija iš pradžių sumažėjo nuo gana didelio lygio, buvusio šio dešimtmečio pradžioje. Tačiau 2003–2005 m. infliacija ėmė didėti daugumoje nagrinėjamų šalių. Kai kuriose šalyse infliacija ėmė sparčiai kilti antroje dešimtmečio pusėje

ir kai kuriais atvejais viršijo 10 %. Vidutinė metinė infliacija pasiekė aukščiausią lygį 2008 m., o 2009 m. gerokai sumažėjo. Nors ši bendra tendencija buvo būdinga daugumai valstybių, verta paminėti kelias išimtis, ypač keleriais paskutiniais dešimtmečio metais. Tarp vertinamų šalių infliacijos didėjimas per laikotarpį iki 2008 m. ir jos vėlesnis mažėjimas 2009 m. buvo labiausiai pastebimas Bulgarijoje, Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje. Kitose valstybėse, tokiose kaip Lenkija ir ypač Švedija, infliacijos kaita buvo tolygesnė ir mažesnė negu likusiose grupės šalyse. Rumunijoje infliacijos lygis, nors ir mažėjo, didžiąją dešimtmečio dalį buvo gerokai didesnis negu kitose valstybėse.

Infliacijos raidą paskutiniais metais daugumoje nagrinėjamų šalių daugiausia lėmė spartus ekonomikos augimas ir didėjantis makroekonominis nesubalansuotumas, buvęs per laikotarpį iki 2008 m. Vėliau ekonomikos plėtra staigiai sulėtėjo ir šis nesubalansuotumas buvo koreguojamas. Be to, sukrėtimai pasaulio žaliavų rinkose turėjo reikšmingą poveikį infliacijai. Pasaulinė finansinė ir ekonominė krizė padarė gana stiprų poveikį daugumai Vidurio ir Rytų Europos valstybių, kadangi jų ankstesnės ekonominės plėtros nemažą dalį finansavo užsienio kapitalas. Pradėjus labiau vengti rizikos, susijusios su šiuo regionu, ir finansavimo sąlygoms tapus griežtesnėmis, teko staigiai koreguoti šio regiono makroekonominį nesubalansuotumą. Be to, daugumoje regiono valstybių ekonomika buvo labai orientuota į eksportą, todėl šios šalys tapo pažeidžiamos dėl itin sumažėjusios užsienio paklausos. Kai kurioms regiono šalims poveikis buvo ypač stiprus, kadangi jose susidarė didelis makroekonominis nesubalansuotumas, kurį rodė labai didelis išorės deficitas ir sparčiai kylančios kredo ir turto kainos. Todėl makroekonominės sąlygos staigiai suprastėjo, ypač 2008 m. pabaigoje ir 2009 m. pradžioje. 2009 m. daugumoje vertinamų valstybių mažėjo produkcija, kadangi smuko eksportas, mažėjo vidaus paklausa ir korporacijų pelnas bei prastėjo darbo rinkos sąlygos. Daugumoje ekonomikų su fiksuotais valiutų kursais, esant būtinybei atkurti konkurencingumą,

Suvestinė lentelė. Konvergencijos ekonominiai kriterijai

		Kainų stabilumas	Valdžios sektoriaus biudžeto pozicija			Valiutos kursas		Ilgalaikė palūkanų norma
		Pagal SVKI apskaičiuota infliacija ¹⁾	Valstybės perviršinis deficitas ²⁾	Valdžios sektoriaus perteklius (+) arba deficitas (–) ³⁾	Bendra valdžios sektoriaus skola ³⁾	Valiuta dalyvauja VKM II ²⁾	Valiutos kursas euro atžvilgiu ^{4),5)}	Ilgalaikė palūkanų norma ⁶⁾
Bulgarija	2008	12,0	Ne	1,8	14,1	Ne	0,0	5,4
	2009	2,5	Ne	–3,9	14,8	Ne	0,0	7,2
	2010	1,7 ¹⁾	Ne ²⁾	–2,8	17,4	Ne ⁴⁾	0,0 ⁴⁾	6,9 ⁶⁾
Čekija	2008	6,3	Taip	–2,7	30,0	Ne	10,2	4,6
	2009	0,6	Taip	–5,9	35,4	Ne	–6,0	4,8
	2010	0,3 ¹⁾	Taip ²⁾	–5,7	39,8	Ne ⁴⁾	2,6 ⁴⁾	4,7 ⁶⁾
Estija	2008	10,6	Ne	–2,7	4,6	Taip	0,0	... ⁷⁾
	2009	0,2	Ne	–1,7	7,2	Taip	0,0	... ⁷⁾
	2010	–0,7 ¹⁾	Ne ²⁾	–2,4	9,6	Taip ⁴⁾	0,0 ⁴⁾	... ⁷⁾
Latvija	2008	15,3	Ne	–4,1	19,5	Taip	–0,4	6,4
	2009	3,3	Taip	–9,0	36,1	Taip	–0,4	12,4
	2010	0,1 ¹⁾	Taip ²⁾	–8,6	48,5	Taip ⁴⁾	–0,4 ⁴⁾	12,7 ⁶⁾
Lietuva	2008	11,1	Ne	–3,3	15,6	Taip	0,0	5,6
	2009	4,2	Taip	–8,9	29,3	Taip	0,0	14,0
	2010	2,0 ¹⁾	Taip ²⁾	–8,4	38,6	Taip ⁴⁾	0,0 ⁴⁾	12,1 ⁶⁾
Vengrija	2008	6,0	Taip	–3,8	72,9	Ne	–0,1	8,2
	2009	4,0	Taip	–4,0	78,3	Ne	–11,5	9,1
	2010	4,8 ¹⁾	Taip ²⁾	–4,1	78,9	Ne ⁴⁾	4,5 ⁴⁾	8,4 ⁶⁾
Lenkija	2008	4,2	Taip	–3,7	47,2	Ne	7,2	6,1
	2009	4,0	Taip	–7,1	51,0	Ne	–23,2	6,1
	2010	3,9 ¹⁾	Taip ²⁾	–7,3	53,9	Ne ⁴⁾	8,4 ⁴⁾	6,1 ⁶⁾
Rumunija	2008	7,9	Ne	–5,4	13,3	Ne	–10,4	7,7
	2009	5,6	Taip	–8,3	23,7	Ne	–15,1	9,7
	2010	5,0 ¹⁾	Taip ²⁾	–8,0	30,5	Ne ⁴⁾	2,9 ⁴⁾	9,4 ⁶⁾
Švedija	2008	3,3	Ne	2,5	38,3	Ne	–3,9	3,9
	2009	1,9	Ne	–0,5	42,3	Ne	–10,4	3,3
	2010	2,1 ¹⁾	Ne ²⁾	–2,1	42,6	Ne ⁴⁾	6,8 ⁴⁾	3,3 ⁶⁾
Kontrolinis dydis ⁸⁾		1,0 %		–3,0 %	60,0 %			6,0 %

Šaltiniai: Europos Komisija (Eurostatas) ir ECB.

1) Vidutinis metinis pokytis, procentais. 2010 m. duomenys apima laikotarpį nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn.

2) Parodo, ar valstybei bent jau tam tikrą metų dalį buvo taikomas ES Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito. 2010 m. duomenys apima laikotarpį iki statistikos duomenų pateikimo galutinės datos (2010 m. balandžio 23 d.).

3) Palyginti su BVP, procentais. 2010 m. duomenys paimti iš Europos Komisijos 2010 m. pavasario prognozių.

4) 2010 m. informacija apima laikotarpį iki statistikos duomenų pateikimo paskutinės dienos (2010 m. balandžio 23 d.).

5) Vidutinis metinis pokytis, procentais. 2010 m. duomenys apskaičiuojami kaip vidurkio pokytis, procentais, per laikotarpį nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2010 m. balandžio 23 d., palyginti su 2009 m. vidurkiu. Teigiamas (neigiamas) skaičius rodo brangimą (nuvertėjimą) euro atžvilgiu.

6) Vidutinė metinė palūkanų norma. 2010 m. duomenys apima laikotarpį nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn.

7) Nėra Estijos ilgalaikės palūkanų normos duomenų.

8) Pagal SVKI apskaičiuotos infliacijos ir ilgalaikių palūkanų normų kontrolinis dydis apima laikotarpį nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn., o valdžios sektoriaus balanso ir valdžios sektoriaus skolos kontrolinis dydis – 2009 m.

dėl to, kad valiutos kursas nebuvo lankstus, sumenko darbo užmokestis ir kainos. Šalyse su lankstesniais valiutų kursais valiutų vertės kritimas 2009 m. pradžioje sulėtino infliacijos mažėjimą. Labai smukus ekonominei veiklai, infliacijos spaudimas 2009 m. taip pat sumenko dėl kritusių energijos ir maisto kainų, kurios buvo pasiekusios savo aukščiausią tašką 2008 m. viduryje.

Žvelgiant į ateitį, pagrindinių tarptautinių institucijų prognozės ateinantiems metams rodo, kad infliacija daugumoje šalių tikriausiai ir toliau bus mažesnė negu vidutinė infliacija iki krizės. Tikėtina, kad gana nedidelės vidaus paklausos perspektyvos mažins kainų spaudimą daugelyje vertinamų valstybių. Tačiau yra ir infliacijos didėjimo rizika. Pavyzdžiui, padidėjusios pasaulio žaliavų kainos (ypač

energijos ir maisto) pakeltų vartotojų kainas daugelyje šalių. Tolesnis netiesioginių mokesčių ir administruojamųjų kainų didinimas, susijęs su fiskalinės konsolidacijos poreikiu, taip pat gali prisidėti prie infliacijos spaudimo ateinančiais metais. Be to, kadangi atotrūkio mažinimo procesas nagrinėjamosiose Vidurio ir Rytų Europos valstybėse tęsiasi, vėl gali atsirasti kainas ir (arba) nominalųjį valiutos kursą didinantis spaudimas, nors sunku nustatyti tikslų šio poveikio dydį. Atsinaujinusio infliacijos spaudimo rizika bus ypač didelė tuo atveju, jeigu kito ekonominio pakilimo metu vėl sparčiai augs kreditas ir didės turto kaina, skatinama mažų realiųjų palūkanų normų.

Norint šiame pranešime nagrinėjamosiose šalyse palaikyti tvariam kainų stabilumui palankią aplinką, reikės vykdyti į stabilumą orientuotą pinigų politiką. Kainų stabilumui palankios aplinkos sukūrimas, palaikymas ar stiprinimas taip pat iš esmės priklausys nuo tolesnių fiskalinės politikos priemonių, ypač nuo patikimų konsolidacijos veiksmų. Darbo užmokesčio didėjimas neturėtų būti didesnis negu darbo našumo augimas atsižvelgiant į darbo rinkos sąlygas ir pokyčius konkuruojančiose šalyse. Be to, siekiant padidinti lankstumą ir palaikyti palankias ekonominės plėtros ir užimtumo didinimo sąlygas, reikia ir toliau imtis priemonių reformuoti prekių ir darbo rinkas. VKM II dalyvaujančiose valstybėse, atsižvelgiant į ribotas pinigų politikos galimybes esant dabartiniams vienašaliams griežtai fiksuotiems kursams, būtina, kad kitos politikos sritys palaikytų ekonomikos gebėjimą atlaikyti šalims būdingus individualius sukrėtimus ir išvengti, kad nepasikartotų makroekonominis nesubalansuotumas.

VALDŽIOS SEKTORIAUS BIUDŽETO POZICIJOS KRITERIJUS

Šio pranešimo rengimo metu visoms nagrinėjamosioms valstybėms narėms, išskyrus Bulgariją, Estiją ir Švediją, taikomas ES Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito. Nustatyti tokie perviršinio deficito padėties ištaisymo terminai: Vengrijai – 2011 m., Latvijai, Lietuvai, Lenkijai ir Rumunijai – 2012 m., o

Čekijai – 2013 m. Visų šešių šalių fiskalinio deficito ir BVP santykis 2009 m. viršijo 3 % kontrolinį dydį, ir, išskyrus Vengriją (4,0 %), buvo artimas arba didesnis kaip 6 % BVP. Bulgarijos biudžeto deficito santykis taip pat viršijo 3 % kontrolinį dydį, o Estijos ir Švedijos deficitas buvo mažesnis už šį lygį. Europos Komisija, rengdama ataskaitą pagal 126 straipsnio 3 dalį, inicijuoja perviršinio deficito procedūrą Bulgarijai. Apskritai fiskalinė padėtis daugumoje šalių gerokai pablogėjo, palyginti su 2008 m., ir rodė reikšmingai pablogėjusias makroekonominės sąlygas. Reikia pažymėti, kad keliose ne euro zonos valstybėse narėse iki krizės buvo procikliškas fiskalinės politikos švelnėjimas. Kartu biudžeto pokyčiai 2009 m. taip pat rodė skirtingą devynių valstybių narių fiskalinės politikos reakciją į finansinę ir ekonominę krizę. Latvijoje, Vengrijoje ir Rumunijoje, kurios gavo finansinę pagalbą taip pat ir iš ES ir TVF, atitinkamose koregavimo programose buvo reikalaujama griežtos fiskalinės konsolidacijos. Bulgarija, Estija ir Lietuva įgyvendino įvairiapuses konsolidacijos priemones, skirtas sustabdyti spartų biudžeto padėties blogėjimą. Lenkijoje leidimo veikti savaiminėms stabilizavimo priemonėms fiskalinį poveikį iš dalies kompensavo išlaidų mažinimas. Čekijoje, atvirkščiai, fiskalinė politika rodė tiek tai, kad buvo leista veikti savaiminėms stabilizavimo priemonėms, tiek tai, kad buvo įgyvendintos kai kurios valdžios skatinimo priemonės. Švedijoje 2009 m. buvo įgyvendintas svarbus fiskalinių paskatų paketas.

Europos Komisija prognozuoja, kad deficito ir BVP santykis 2010 m. ir toliau viršys 3 % kontrolinį dydį visose šalyse, kurioms taikoma perviršinio deficito procedūra. Prognozuojama, kad 2010 m. tikrai Bulgarijoje, Estijoje ir Švedijoje biudžeto deficitas bus mažesnis kaip 3 % BVP.

Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis padidėjo visose devyniose nagrinėjamosiose valstybėse narėse, kai kuriais atvejais reikšmingai, o tai buvo susiję, tarp kitko, su dideliu fiskaliniu deficitu, prastėjančiomis

makroekonominėmis sąlygomis ir intervencijomis. 2009 m. tiksliai Vengrijos skolos ir BVP santykis buvo didesnis už 60 % BVP kontrolinį dydį: palyginti su ankstesnių metų lygiu, jis padidėjo 5,4 procentinio punkto iki 78,3 % BVP. Kitose valstybėse skolos santykis buvo mažesnis. Kai kuriose šalyse vyriausybės krizės metu prisiėmė netiesioginių įsipareigojimų garantijų forma.

Vertinant 2000–2009 m. laikotarpį, valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis reikšmingai padidėjo Latvijoje (23,8 procentinio punkto) Vengrijoje (23,3 procentinio punkto), Čekijoje (16,9 procentinio punkto) ir Lenkijoje (14,2 procentinio punkto) ir gerokai mažiau Lietuvoje, Estijoje ir Rumunijoje. Bulgarijoje ir Švedijoje skolos santykis 2009 m., atvirkščiai, buvo daug mažesnis negu 2000 m. Europos Komisija prognozuoja, kad 2010 m. visų devynių nagrinėjamų valstybių narių skolos santykis padidės, kai kuriais atvejais reikšmingai.

Kalbant apie ateitį, nagrinėjamoms šalims ypatingai svarbu pasiekti ir palaikyti patikimas ir tvirtas fiskalines pozicijas. Valstybės, kurioms taikomas ES Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito, privalo patikimai ir laiku laikytis savo įsipareigojimų vadovaudamasi perviršinio deficito procedūra, kad per sutartą terminą sumažintų savo biudžeto deficitą iki lygio, mažesnio už kontrolinį dydį. Taip pat būtina tolesnė konsolidacija tose kitose šalyse, kurios dar per vidutinį laikotarpį turi pasiekti norimą biudžetą. Apskritai vertinant, tolesnė konsolidacija leistų išspręsti biudžeto problemas, susijusias su gyventojų senėjimu. Tvirti fiskaliniai rėmai turėtų palaikyti fiskalinę konsolidaciją ir riboti nenumatytas valstybės išlaidas ir taip padėtų išvengti pakartotinio makroekonominio nesubalansuotumo atsiradimo. Konsolidacijos strategija turėtų būti nukreipta į valstybės finansų kokybės gerinimą stiprinant našumą didinančias investicijas.

VALIUTŲ KURSO KRITERIJUS

Iš visų šiame pranešime vertinamų valstybių VKM II šiuo metu dalyvauja Estija, Latvija

ir Lietuva. Visų šių šalių valiutos dalyvavo VKM II jau daugiau kaip dvejus metus iki konvergencijos nagrinėjimo, kaip numatyta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 140 straipsnyje. Sutikimai, kad šios valstybės dalyvautų VKM II, buvo pagrįsti valdžios institucijų pasiryžimu, be kitų dalykų, vykdyti patikimą fiskalinę politiką, skatinti saikingą darbo užmokestį, neleisti didėti kredito augimui ir toliau įgyvendinti struktūrines reformas. Visos šio šalys vienašališkai įsipareigojo palaikyti mažesnes svyravimo ribas. Šie vienašaliai įsipareigojimai nenustato ECB jokių papildomų įpareigojimų. Buvo pritarta, kad Estija ir Lietuva galėtų prisijungti prie VKM II su savo valiutų valdybos modeliu. Latvijos valdžios institucijos taip pat paskelbė, kaip vienašalį įsipareigojimą, kad jos palaikys centrinį lato ir euro kursą ir ± 1 % jo svyravimo ribas. Likusių šešių šalių valiutos šiuo laikotarpiu valiutų kurso mechanizme nedalyvavo.

Iš šiame pranešime nagrinėjamų VKM II dalyvaujančių valiutų nė vienos centrinis kursas nebuvo nuvertintas per aptariamą laikotarpį (nuo 2008 m. balandžio 24 d. iki 2010 m. balandžio 23 d.). Estijos kronomis ir Lietuvos litais visą laiką buvo prekiaujama centriniu arba artimu centriniam kursu. Latvijos lato kurso svyravimai euro atžvilgiu ± 1 % vienašališkai nustatytoje svyravimo ribose, atvirkščiai, 2009 m. liepos mėn. pasiekė aukščiausią ribą, o vėliau truputį sumažėjo. Buvo keli didelės rinkos įtampos atvejai, kai Latvijos valiuta buvo prekiaujama arti žemesnės vienašališkai nustatytų svyravimų ribos. *Lehman Brothers* bankrotas 2008 m. rugsėjo mėn., Latvijos ekonomikos nepalankios perspektyvos, gandai apie galimą jos VKM II centrinio kurso nuvertinimą, kelių reitingų agentūrų sumažinti Latvijos kredito reitingai ir didėjanti su likvidumu susijusi įtampa bankų sistemoje nulėmė pirmą didelės įtampos laikotarpį 2008 m. spalio–gruodžio mėn. Kai ši įtampa pasireiškė mokėjimų balanso problemomis, Latvija buvo priversta ieškoti tarptautinės finansinės pagalbos ir sutiko įgyvendinti griežtą ekonominio koregavimo programą,

siekdama stabilizuoti finansų sektorių, atkurti pasitikėjimą ir atgauti konkurencingumą. Antras didelės įtampos laikotarpis buvo 2009 m. kovo–birželio mėn., kai sparčiai prastėjo Latvijos ekonomikos ir valdžios sektoriaus finansų padėtis, vėl buvo sumažinti Latvijos valstybės skolos reitingai ir investuotojai susirūpino dėl sąlygų pagal susitarimus dėl tarptautinės finansinės pagalbos suteikimo. Tai taip pat galėjo daryti poveikį finansų rinkos nepastovumui Estijoje ir Lietuvoje. Padėtis Latvijoje pagerėjo 2009 m. birželio mėn., kai buvo paskelbtas 2009 m. biudžeto mažinimo planas. Netikrumas dėl fiskalinių priemonių patvirtinimo Latvijos parlamente 2009 m. rugsėjo mėn. nulėmė kitą valiutos kurso spaudimo laikotarpį. 2009 m. spalio mėn. Latvijos latais buvo prekiaujama arti žemesnės svyravimų ribos. 2009 m. *Eesti Pank* sudarė prevencinę sutartį su *Sveriges Riskbank*, kuria nebuvo pasinaudota ir kuri nustojo galioti 2009 m. pabaigoje. 2008 m. *Latvijas Banka* sudarė apsikeitimo sandorių sutartį su *Sveriges Riksbank* ir *Danmarks Nationalbank*, kuri nustojo galioti 2009 m. pabaigoje.

Bulgarijos valiuta nedalyvavo VKM II, tačiau buvo susieta su euru valiutų valdybos modelio režime. Visos kitos VKM II nedalyvaujančios valiutos nagrinėjamu laikotarpiu gerokai nuvertėjo euro atžvilgiu. Padidėjus netikrumui pasaulio finansų rinkose, daugiausia dėl *Lehman Brothers* bankroto 2008 m. rugsėjo mėn., esant nepalankioms šalių ekonomikos perspektyvoms ir investuotojams susirūpinus dėl išorinio pažeidžiamumo bei labiau vengiant rizikos nuo 2008 m. pabaigos iki 2009 m. kovo mėn. šios valiutos patyrė vertę mažinantį spaudimą. Vėliau, palaipsniui normalizuojantis pasaulio finansų rinkos sąlygoms, ši sumažėjusi vertė iš dalies vėl padidėjo. Labiausiai nuvertėjo, palyginti su vidutiniu lygiu 2008 m. balandžio mėn., Lenkijos valiuta. 2009 m. gegužės mėn. TVF vykdomoji valdyba patvirtino 1 metų prevencinę programą Lenkijai pagal lankstaus kredito liniją siekdama suteikti paramą Lenkijai pasaulio finansinės ir ekonominės krizės metu. Švedijoje investuotojų vertinimai dėl Baltijos šalių, kuriose labai aktyviai veikia

Švedijos bankai, prisidėjo prie reikšmingo Švedijos kronos vertę mažinančio spaudimo. Nagrinėjamu laikotarpiu *Sveriges Riksbank* paskelbė apie kelias priemones finansiniam stabilumui palaikyti, įskaitant jo užsienio atsargų stiprinimą sudarant (prevencinius) susitarimus su JAV federaline rezervų sistema ir ECB. Po to, kai Vengrijos forinto kursas patyrė reikšmingą vertę mažinantį spaudimą 2008 m. lapkričio mėn., TVF vykdomoji valdyba patvirtino prevencinę programą Vengrijai siekiant išvengti didėjančio spaudimo finansų rinkai. Panašiai 2009 m. kovo mėn. buvo sutarta dėl ES ir TVF tarptautinės finansinės pagalbos paketo Rumunijai siekiant užtikrinti, kad ekonomika būtų patikimo ir tvaraus augimo kelyje. Čekijos kronos vertės mažėjimo tendencija buvo palyginti mažiau pastebima, o 2010 m. pradžioje šios valiutos vertė ėmė didėti.

ILGALAIKIŲ PALŪKANŲ NORMŲ KRITERIJUS

Tarptautinė finansinė krizė, bendras rizikos vertinimo peržiūrėjimas ir blogėjančios makroekonominės sąlygos darė neigiamą poveikį ilgalaikių obligacijų rinkos raidai. Dėl to nagrinėjamu laikotarpiu labai padidėjo ilgalaikių palūkanų normų skirtumai, palyginti su euro zonos vidurkiu. Rinkos ėmė labiau atsižvelgti į skirtumus tarp įvairių šalių įvertindamos išorinį ir vidinį pažeidžiamumą, biudžeto rodiklių blogėjimą bei tvarios konvergencijos perspektyvas.

Per nagrinėjamą 12 mėnesių laikotarpį nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn. ilgalaikių palūkanų normų kriterijaus kontrolinis dydis buvo 6,0 %. Jis buvo apskaičiuotas prie dviejų ES šalių, įtrauktų apskaičiuojant kontrolinį kainų stabilumo kriterijaus dydį pagal suderintą ilgalaikę palūkanų normą, t. y. Belgijos (3,8 %) ir Portugalijos (4,2 %), nesvertinio aritmetinio ilgalaikių palūkanų normų vidurkio pridėjus 2 procentinius punktus. Trečioji valstybės narė, kuri įtraukta apskaičiuojant kainų stabilumo kontrolinį dydį, yra Estija, bet, kadangi joje nėra suderintos ilgalaikės palūkanų normos, nėra ir duomenų, kuriuos būtų galima panaudoti apskaičiuojant šių normų kontrolinį

dydį. Nagrinėjama laikotarpiu euro zonos vidutinė ilgalaikė palūkanų norma buvo 3,8 %.

Per nagrinėjamą laikotarpį tikrai dviejų (Čekijos ir Švedijos) iš visų nagrinėtų valstybių narių vidutinės ilgalaikės palūkanų normos buvo mažesnės už kontrolinį dydį (žr. suvestinę lentelę).

Nagrinėjama laikotarpiu Lenkijoje ir Bulgarijoje ilgalaikės palūkanų normos buvo vidutiniškai atitinkamai 6,1 % ir 6,9 %, o skirtumas, palyginti su euro zona, buvo vidutiniškai 236 baziniai punktai Lenkijoje ir 315 bazinių punktų Bulgarijoje. Susirūpinimas dėl Lenkijoje iškilusių fiskalinių problemų ir išorinio pažeidžiamumo Bulgarijoje prisidėjo prie to, kad ilgalaikių obligacijų pajamingumo skirtumai ir toliau buvo gana dideli. Nagrinėjama laikotarpiu Latvijoje, Lietuvoje, Vengrijoje ir Rumunijoje ilgalaikės palūkanų normos buvo dar didesnės už kontrolinį dydį. Konkrečiau kalbant, Vengrijos ir Rumunijos ilgalaikėms palūkanų normoms turėjo įtakos netikrumas dėl fiskalinės politikos tvarumo abiejose šalyse, ir jos vidutiniškai buvo truputį mažesnės negu 10 % (8,4 % Vengrijoje ir 9,4 % Rumunijoje). Palūkanų normų skirtumai, palyginti su euro zona, vidutiniškai buvo apie 460–570 bazinių punktų. Ankstesniais metais Latvijoje ir Lietuvoje susidarius dideliame makroekonominiam nesubalansuotumui, šioms šalims didelės įtakos turėjo tarptautinės finansų rinkos neramumai, kaip rodo labai padidėjusios ilgalaikės palūkanų normos. Latvijoje ir Lietuvoje ilgalaikės palūkanų normos vidutiniškai buvo atitinkamai 12,7 % ir 12,1 %. Skirtumas, palyginti su euro zonos vidurkiu, pasiekė istoriškai aukštus atitinkamai 895 ir 835 bazinių punktų lygius.

Kadangi Estijoje nėra išplėtos ilgalaikių vyriausybės obligacijų Estijos kronomis rinkos ir atsižvelgiant į tai, kad valdžios sektoriaus skola yra maža, nėra suderintos ilgalaikės palūkanų normos. Tai komplikuoja konvergencijos įvertinimo iki euro įvedimo procesą. Buvo atlikta visapusiška analizė vadovaujantis keliais rodikliais, kurie gali

pateikti kai kurių išvalgų apie tai, kaip rinkos vertina konvergencijos tvarumą. Konkrečiai kalbant, įvertinti įvairūs finansų rinkos rodikliai, tokie kaip neatidėliotinų ir išankstinių sandorių pinigų rinkos palūkanų normų skirtumai, palyginti su euro zona, ir PFI paskolų namų ūkiams ir nefinansinėms korporacijoms, kurių palūkanų norma fiksuota ilgam laikui arba kurių terminai ilgalaikiai, palūkanų normos. Be to, pasinaudota valstybės skolos reitingais ir pagrindinių makroekonominių rodiklių, tokių kaip mokėjimų balanso ar fiskalinės skolos pokyčiai, analize. Apskritai finansinių rinkų raidą nagrinėjama laikotarpiu reikėtų vertinti nevienareikšmiškai. Kai kurie rodikliai rodo, kad rinkos dalyviai buvo gerokai susirūpinę dėl konvergencijos tvarumo Estijoje. Šis susirūpinimas ypač išryškėjo pasaulinei krizei pasiekus aukščiausią tašką. Nuo 2009 m. pabaigos pasaulyje sumažėjęs rizikos vengimas, fiskalinė raida ir tai, kaip rinkos dalyviai vertino Estijos perspektyvas įsivesti eurą, prisidėjo prie įtampos rinkoje sumažėjimo.

4 ŠALIŲ VERTINIMO SANTRAUKOS

4.1 BULGARIJA

Nagrinėjama laikotarpiu nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn. Bulgarijoje 12 mėnesių vidutinė pagal SVKI apskaičiuota infliacija buvo 1,7 %, t. y. gerokai didesnė už kainų stabilumo kriterijaus 1,0 % kontrolinį dydį.

Vertinant ilgesnį praėjusį laikotarpį pastebėtina, kad vartotojų kainų didėjimui Bulgarijoje buvo būdinga didelė kaita: vidutiniškai 2000–2009 m. metinė infliacija buvo 6,7 %. 2000–2003 m. infliacija palaipsniui mažėjo, o paskui vėl smarkiai pakilo. 2008 m. ji sudarė net 12,0 %, bet 2009 m. staiga krito iki 2,5 %. Infliacijos didėjimas po 2003 m. buvo susijęs su administruojamųjų kainų koregavimu, akcizo mokesčių suvienodinimu su galiojančiais ES, su pasiūlą paveikusiais sukrėtimais (pavyzdžiui, su pasaulinių energijos ir maisto kainų ūgtelėjimu) ir didėjusia paklausa. Dėl energingo ekonomikos augimo 2004–2008 m. atsirado nemažas makroekonominis nesubalansuotumas ir pažeidžiamumas. Perkaitusios ekonomikos sąlygomis didžiuliai užsienio investicijų srautai ir labai sparčiai augusi kreditavimo apimtis dar labiau aštrino padėtį. 2007–2009 m. itin spartus atlygio vienam darbuotojui didėjimas, gerokai viršijęs darbo našumo augimą, lėmė konkurencingumo sumažėjimą. Dėl pasaulinės finansinės ir ekonominės krizės sumažėjusi tarptautinė prekyba ir sulėtėjęs kapitalo srautų augimas palaikė netvarių ekonominių tendencijų koregavimą. Vertinant naujausius pokyčius, pagal SVKI apskaičiuotai metinei infliacijai 2009 m. buvo būdinga bendra mažėjimo tendencija, tačiau 2009 m. spalio mėn. ji vėl pradėjo augti ir 2010 m. kovo mėn. sudarė 2,4 %. Dabartinė infliacija turi būti vertinama atsižvelgiant į labai sumažintas vidaus išlaidas. Be to, ryškus infliacijos kryptis pastaraisiais metais taip pat yra susijęs su mažesnėmis negu 2008 m. maisto ir energijos kainomis.

Pagrindinių tarptautinių institucijų skelbiamose naujausiose prognozėse numatoma, kad infliacija 2010 m. bus nuo 2,2 % iki 2,6 %, o 2011 m. nuo 2,7 % iki 3,2 %.

Labiau nei tikėtasi išaugusios pasaulinės žaliavų kainos yra pagrindinė priežastis, dėl kurios infliacija gali būti didesnė nei prognozuojama, o galimas padidėjusių nepanaudotų pajėgumų poveikio darbo užmokesčiui ir vidaus paklausai sustiprėjimas gali lemti tai, kad artimiausiu metu infliacija gali būti mažesnė nei prognozuojama. Vertinant tolesnės ateities perspektyvas, atsižvelgiant į tai, kad Bulgarijoje BVP, tenkantis vienam gyventojui, ir kainų lygis yra vis dar mažesni negu euro zonoje, tikėtina, jog per ateinančius kelerius metus infliacijai įtakos turės atotrūkio mažinimo procesas. Tačiau sudėtinga tiksliai įvertinti šio poveikio infliacijai mastą. Kai gamyba vėl ims augti, esant fiksuoto valiutos kurso režimui tikėtina, kad pagrindinio realiojo valiutos kurso stiprėjimo tendencija pasireikš didesne infliacija. Dėl valiutų valdybos modelio ir ribotų alternatyvių anticiklinės politikos priemonių gali būti sunku išvengti galinčio pasikartoti makroekonominio nesubalansuotumo, įskaitant ir aukštą infliacijos lygį.

Bulgarijai netaikomas ES Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito, bet Europos Komisija, rengdama ataskaitą pagal 126 straipsnio 3 dalį, inicijuoja perviršinio deficito procedūrą. Nagrinėjamais 2009 m. valdžios sektoriaus biudžeto deficitas sudarė 3,9 % BVP, t. y. jis buvo gerokai didesnis už 3 % kontrolinį dydį. Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis buvo 14,8 % BVP, t. y. gerokai mažesnis už 60 % kontrolinį dydį. Europos Komisija prognozuoja, kad 2010 m. deficito santykis augs iki 2,8 % BVP, o valdžios sektoriaus skolos santykis padidės iki 17,4 % BVP. Kalbant apie kitus fiskalinius veiksnius, pažymėtina, kad 2009 m. deficito santykis neviršijo valstybės investicijų ir BVP santykio. 2009 m. Europos Komisijos tvarumo ataskaitoje pažymima, kad rizika Bulgarijos valstybės finansams yra nedidelė. Kad Bulgarija pasiektų Stabilumo ir augimo pakte nustatytą vidutinės trukmės biudžeto tikslą, kuris konvergencijos programoje yra nurodomas kaip dėl cikliškumo pakoreguotas 0,5 % BVP perviršis be vienkartinių ir laikinų priemonių, būtina tęsti konsolidaciją.

Per nagrinėjamą dvejų metų laikotarpį Bulgarijos levas nedalyvavo VKM II, bet, įgyvendinant 1997 m. liepos mėn. įsivestą valiutų valdybos modelį, levas buvo susietas su euru. Bulgarijos nacionalinė valiuta nenukrypo nuo nustatyto kurso, kuris buvo 1,95583 levo už 1 eurą. Trumpalaikių palūkanų normų skirtumai, palyginti su trijų mėnesių EURIBOR, pirmąjį pusmetį padidėjo iki 4,8 procentinio punkto, bet vėliau smuktelėjo iki 3,6 procentinio punkto. 2010 m. kovo mėn. tiek Bulgarijos levo kursas euro atžvilgiu, tiek realusis efektyvusis jo kursas buvo daug didesni negu istoriniai vidurkiai per dešimt metų. Bulgarijos mokėjimų balanso einamosios ir kapitalo sąskaitų deficitas palaipsniui didėjo – 2002 m. jis sudarė 2,4 % BVP, o 2007 m. jis jau buvo 28,9 % BVP. Labai susilpnėjus vidaus paklausai ir dėl to sumažėjus importui, 2008 m. einamosios ir kapitalo sąskaitų deficitas, 2008 m. sudaręs 23,2 % BVP, 2009 m. staiga krito iki 8,0 % BVP. Dėl einamosios sąskaitos pokyčių šalies tarptautinių investicijų balansas smarkiai sumažėjo: 2000 m. jis sudarė –34,4 % BVP, o 2009 m. jau buvo –109,6 % BVP.

Vidutinės ilgalaikės palūkanų normos nagrinėjamu laikotarpiu nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn. buvo vidutiniškai 6,9 %, t. y. didesnės negu ilgalaikių palūkanų normų konvergencijos kriterijaus kontrolinis dydis. Nagrinėjamu laikotarpiu itin padidėjo ilgalaikės palūkanų normos ir skirtumas tarp jų ir euro zonos valstybių vyriausybių obligacijų pajamingumo. 2009 m. pirmąjį pusmetį jos pasiekė aukščiausią tašką. Mažėjant įtampai finansų rinkose, ilgalaikės palūkanų normos gerokai smuktelėjo ir 2010 m. kovo mėn. buvo 5,8 %.

Norint sukurti tvariai konvergencijai palankią aplinką Bulgarijoje, reikia, tarp kitko, kad ekonominės politikos veiksmai būtų nukreipti bendram makroekonominiam stabilumui, taip pat ir tvariam kainų stabilumui užtikrinti. Atsižvelgiant į tai, kad, veikiant valiutų kurso mechanizmui, pinigų politikos veiksams yra nedaug erdvės, būtina, kad, remiantis kitomis politikos sritimis, ekonomika būtų

aprūpinta priemonėmis, reikalingomis susidoroti su šaliai būdingais sukrėtimais ir išvengti, kad nepasikartotų makroekonominis nesubalansuotumas. Kalbant konkrečiau, Bulgarijos kompetentingos institucijos turėtų tęsti fiskalinės konsolidacijos procesą ir vengti bet kokių valstybės išlaidų padidėjimo. Be to, Bulgarija turi išspręsti daug ekonominės politikos uždavinių, kurie smulkiau aprašyti 5 skyriuje.

Bulgarijos teisė neatitinka visų reikalavimų, susijusių su centrinio banko nepriklausomumu, piniginio finansavimo draudimu ir teisine integracija į Eurosistemą. Bulgarija yra valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų.

4.2 ČEKIJA

Nagrinėjamu laikotarpiu nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn. Čekijoje 12 mėnesių vidutinė pagal SVKI apskaičiuota infliacija buvo 0,3 %, t. y. gerokai mažesnė už kainų stabilumo kriterijaus 1,0 % kontrolinį dydį.

Vertinant ilgesnį praėjusį laikotarpį pasakytina, kad iki 2003 m. Čekijoje buvo bendra vartotojų kainų kilimo mažėjimo tendencija, vėliau ji dažniausiai svyravo nuo 1 % iki 3 %, o 2007 m. pabaigoje vėl pradėjo didėti. 2008 m. buvo pasiektas aukščiausias taškas, o 2009 m. vidutinė metinė infliacija smarkiai sumažėjo iki 0,6 %. Infliacijos pokyčiai turėtų būti vertinami atsižvelgiant į stabilų realiojo BVP augimą beveik visą praėjusį dešimtmetį iki 2008 m., kai dėl pasaulinės ekonominės ir finansinės krizės ekonomikos plėtra pradėjo sparčiai lėtėti. Po 2005 m. dėl didėjančios įtampos darbo rinkoje gerokai išaugo vienietinės darbo sąnaudos. 2009 m. sąlygos darbo rinkoje dar labiau pablogėjo, ir antrąjį pusmetį darbo užmokesčio didėjimas tapo neigiamas, tačiau smuktelėjęs darbo našumas pristabdė vienietinių darbo sąnaudų mažėjimą. Importo kainų, mažėjusių didesnę nagrinėjamo laikotarpio dalį, raida daugiausia buvo susijusi su efektyviojo

valiutos kurso stiprėjimu. Vertinant naujausius pokyčius pasakytina, kad labai sumažėjo pagal SVKI apskaičiuota infliacija, ji 2009 m. antrąjį pusmetį tapo neigiama. Infliacijos mažėjimą lėmė baigiantis išnykti administruojamųjų kainų didėjimo poveikis, taip pat pasaulinių energijos kainų mažėjimas. Baigiantis 2009 m. dėl bazės efektų ir pasaulinių žaliavų kainų augimo infliacija vėl pradėjo kilti ir 2010 m. kovo mėn. sudarė 0,4 %.

Daugelio pagrindinių tarptautinių institucijų skelbiamose naujausiose prognozėse numatoma, kad 2010 m. infliacija bus nuo 1,0 % iki 1,6 %, o 2011 m. nuo 1,3 % iki 2,2 %. Rizika, kad infliacija bus didesnė negu prognozuojama, yra siejama su labiau nei tikėtasi išaugusiomis žaliavų kainomis, visų pirma su pasaulinėmis naftos kainomis, o galimas eksporto sumažėjimas atsisakius transporto priemonių perdirstimo ir antrinio panaudojimo sistemų, didina riziką, kad infliacija bus mažesnė negu prognozuojama. Vertinant tolesnės ateities perspektyvas, taip pat tikėtina, kad atotrūkio mažinimo procesas artimiausiais metais darys poveikį infliacijai ir (arba) nominaliajam valiutos kursui, nes BVP, tenkantis vienam gyventojui, ir kainų lygis Čekijoje vis dar yra mažesni nei euro zonoje. Tačiau sunku tiksliai įvertinti šio poveikio mastą.

Čekijai šiuo metu taikomas ES Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito. Nagrinėjama 2009 m. valdžios sektoriaus biudžeto deficitas sudarė 5,9 % BVP, t. y. jis buvo gerokai didesnis už 3 % kontrolinį dydį. Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis sudarė 35,4 %, t. y. buvo gerokai mažesnis už 60 % kontrolinį dydį. Europos Komisija prognozuoja, kad 2010 m. deficito santykis sumažės iki 5,7 % BVP, o valdžios sektoriaus skolos santykis padidės iki 39,8 % BVP. Kalbant apie kitus fiskalinius veiksnius pasakytina, kad 2009 m. deficito santykis viršijo valstybės investicijų ir BVP santykį. Pagal 2009 m. Europos Komisijos tvarumo ataskaitą, Čekijoje valstybės finansų tvarumui gresia didelė rizika. Kad Čekija pasiektų Stabilumo ir augimo pakte nustatytą vidutinės trukmės biudžeto tikslą,

kuris konvergencijos programoje nurodomas kaip dėl cikliškumo pakoreguotas 1,0 % BVP struktūrinis deficitas be vienkartinų ir laikinųjų priemonių, būtina tęsti visapusišką fiskalinę konsolidaciją.

Per dvejus nagrinėjamus metus Čekijos krona nedalyvavo VKM II, tačiau ja buvo prekiaujama taikant lankstaus valiutos kurso režimą. Nuo 2008 m. vidurio iki 2009 m. vasario mėn. krona labai nuvertėjo, paskui iš dalies atsigavo, o nuo 2009 m. vidurio buvo gana stabili. Čekijos kronos kursas euro atžvilgiu dažniausiai gana stipriai svyravo, o trumpalaikių palūkanų normų skirtumai, palyginti su trijų mėnesių EURIBOR, 2009 m. pradžioje tapo teigiami, 2009 m. birželio–gruodžio mėn. toliau buvo šiek tiek daugiau kaip 1 procentinis punktas, o 2010 m. kovo mėn. smuktelėjo iki 0,8 procentinio punkto. 2010 m. kovo mėn. Čekijos kronos tiek dvišalis kursas euro atžvilgiu, tiek realusis efektyvusis kursas buvo šiek tiek didesni negu jos istoriniai vidurkiai per dešimt metų. 2000–2007 m. vidutinis Čekijos mokėjimų balanso einamosios ir kapitalo sąskaitų deficitas buvo gana didelis ir sudarė 4,2 % BVP. Sumažėjus pajamų balanso deficitui ir smarkiai kritus vidaus paklausai, dėl kurios sumenko importas, einamosios ir kapitalo sąskaitų deficitas virto nedideliu perviršiu – 0,2 % BVP 2008 m. ir 0,1 % BVP 2009 m. Šalies tarptautinių investicijų balansas labai sumažėjo nuo –8,8 % BVP 2000 m. iki –45,2 % BVP 2009 m.

Nagrinėjamu laikotarpiu nuo 2009 m. balandžio iki 2010 m. kovo mėn. vidutinė ilgalaikė palūkanų norma buvo 4,7 %, taigi, mažesnė negu ilgalaikių palūkanų normų konvergencijos kriterijaus kontrolinis dydis. Mažėjant Vyriausybės obligacijų pajamingumui, Čekijoje nuo 2004 m. rugpjūčio mėn. ilgalaikės palūkanų normos tapo beveik tokios pat kaip ir euro zonoje vyraujančios ilgalaikės palūkanų normos. Tačiau dėl 2007 m. trečiąjį ketvirtį rinkas apėmusių finansinių neramumų ilgalaikių palūkanų skirtumai šiek tiek ūgtelėjo, o po metų pasiekė aukščiausią tašką. Per nagrinėjamą laikotarpį neigiamą poveikį šaliai vėl darė apskritai pasaulyje padidėjęs

netikrumas ir išaugusios rizikos priemokos. Ilgalaikių palūkanų normos, kurioms buvo būdingas padidėjęs kintamumas, toliau augo. 2009 m. birželio mėn. jos pasiekė 5,5 % aukščiausią tašką, o tuomet pradėjo mažėti. Nagrinėjamo laikotarpio pabaigoje ilgalaikės palūkanų normos šiek tiek ūgtelėjo. Tai buvo susiję su vėl kilusiomis abejonėmis dėl būsimos fiskalinės raidos.

Kad Čekijoje būtų sudaryta palanki tvariai konvergencijai aplinka, būtina, tarp kitko, toliau vykdyti į kainų stabilumą orientuotą pinigų politiką ir visapusišką, patikimą fiskalinę konsolidaciją. Be to, Čekijai reikia išspręsti daug ekonominės politikos uždavinių, kurie smulkiau aprašyti 5 skyriuje.

Čekijos teisė neatitinka visų reikalavimų, susijusių su centrinio banko nepriklausomumu, piniginio finansavimo draudimu ir teisine integracija į Eurosystemą. Čekija yra valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų.

4.3 ESTIJA

Nagrinėjamu laikotarpiu nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn. 12 mėnesių vidutinė pagal SVKI apskaičiuota infliacija Estijoje buvo $-0,7\%$, t. y. gerokai mažesnė už kainų stabilumo kriterijaus $1,0\%$ kontrolinį dydį.

Vertinant ilgesnį praėjusį laikotarpį, pasakytina, kad vartotojų kainos Estijoje labai kito. Infliacijai buvo būdinga mažėjimo tendencija iki 2003 m., paskui ji pradėjo sparčiai kilti ir 2008 m. vidutinė metinė infliacija pasiekė $10,6\%$. Nuo tada pagal SVKI apskaičiuota infliacija vėl mažėjo ir 2009 m. sudarė $0,2\%$. Infliacijos raidą per paskutinius dešimt metų reikia vertinti atsižvelgiant į daugelį metų labai spartų realiojo BVP augimą ir aiškius vis didėjančio ekonomikos perkaitimo ženklus iki 2008 m. Darbo užmokesčio augimas, nuolat ir dažnai žymiai viršijęs darbo našumą augimą, lėmė Estijos konkurencingumo sumažėjimą.

Dėl šios netvarios makroekonominės raidos ir staiga sumažėjusios tarptautinės prekybos ekonominės veiklos augimas Estijoje sustojo ir 2009 m. Estijos ekonomika patyrė gilią krizę. Vertinant pastarojo meto raidą, pažymėtina, kad metinė pagal SVKI apskaičiuota infliacija 2009 m. birželio mėn. tapo neigiama, o spalio–lapkričio mėn. krito iki žemo $-2,1\%$ lygio. Vėliau metinė pagal SVKI apskaičiuota infliacija didėjo ir 2010 m. kovo mėn. pasiekė $1,4\%$. Dabartinė infliacija turi būti vertinama atsižvelgiant į smarkiai sumažintas vidaus išlaidas. Taip pat itin ryškus infliacijos mažėjimas 2009 m. buvo susijęs su mažesnėmis pasaulinėmis maisto ir energijos išteklių kainomis, palyginti su 2008 m.

Daugelio pagrindinių tarptautinių institucijų skelbiamose naujausiose prognozėse numatoma, kad infliacija 2010 m. bus nuo $0,7\%$ iki $1,3\%$, o 2011 m. nuo $1,1\%$ iki $2,0\%$. Rizika, kad infliacija bus didesnė negu prognozuojama, yra siejama su labiau negu tikėtasi padidėjusiomis energijos ir maisto kainomis. Be to, dėl papildomų fiskalinės konsolidacijos priemonių gali būti toliau didinami netiesioginiai mokesčiai ir akcizai. Kita vertus, pasakytina, kad dėl silpnos Estijos ekonominės aplinkos ir privačiojo sektoriaus didelio išsiskolinimo negalima atmesti galimybių, jog dėl tebevykstančio koregavimo proceso labai nedidelės infliacijos laikotarpis gali užsitęsti. Vertinant tolesnės ateities perspektyvas, išsaugoti žemą infliacijos lygį Estijoje bus labai sudėtinga dėl ribotų pinigų politikos galimybių. Atsižvelgiant į tai, kad Estijoje BVP, tenkantis vienam gyventojui, ir kainų lygis yra vis dar mažesni negu euro zonoje, tikėtina, per ateinančius kelerius metus infliacijai įtakos turės atotrūkio mažinimo procesas. Tačiau sudėtinga tiksliai įvertinti šio poveikio infliacijai mastą. Kai produkcija vėl ims augti, esant fiksuoto valiutos kurso režimui tikėtina, kad pagrindinio realiojo valiutos kurso stiprėjimo tendencija pasireikš didesne infliacija. Dėl valiutų valdybos modelio ir ribotų alternatyvių anticiklinės politikos priemonių gali būti sunku išvengti galinčio pasikartoti makroekonominio nesubalansuotumo, įskaitant ir aukštą infliacijos lygį.

Apibendrinant pasakytina, kad nors Estijoje vidutinė 12 mėnesių pagal SVKI apskaičiuota infliacija šiuo metu yra gerokai mažesnė už kontrolinį dydį – daugiausia dėl laikinų veiksnių, įskaitant griežto ekonomikos koregavimosi procesą, – yra susirūpinimo dėl infliacijos konvergencijos tvarumo Estijoje.

Estijai netaikomas ES Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito. Nagrinėjamais 2009 m. valdžios sektoriaus biudžeto deficitas buvo 1,7 % BVP, t. y. gerokai mažesnis už kontrolinį dydį. Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis buvo 7,2 %, t. y. gerokai mažesnis už 60 % kontrolinį dydį. Europos Komisija prognozuoja, kad 2010 m. deficitas padidės iki 2,4 % BVP, o valdžios sektoriaus skolos santykis išaugs iki 9,6 % BVP. Kalbant apie kitus fiskalinius veiksnius, pasakytina, kad 2008 m. ir 2009 m. deficito santykis neviršijo valstybės investicijų ir BVP santykio. 2009 m. Europos Komisijos tvarumo ataskaitoje pažymima, kad rizika Estijos valstybės finansams yra nedidelė. Kad Estija pasiektų Stabilumo ir augimo pakte nustatytą vidutinės trukmės biudžeto tikslą, kuris konvergencijos programoje yra nurodomas kaip nedidelis dėl cikliškumo pakoreguotas perviršis be vienkartinųjų ir laikinų priemonių, būtina tęsti fiskalinę konsolidaciją.

Nuo 2004 m. birželio 28 d. Estijos krona dalyvauja VKM II. Dvejų metų nagrinėjamų laikotarpiu krona buvo stabili, o jos pagrindinis kursas euro atžvilgiu buvo 15,6466 kronos už 1 eurą. Trumpalaikių palūkanų normų skirtumai, palyginti su trijų mėnesių EURIBOR, 2009 m. buvo dideli – maždaug 4,8 procentinio punkto, o vėliau per tris mėnesius iki 2010 m. kovo mėn. pabaigos sumažėjo iki 1,6 procentinio punkto. 2010 m. kovo mėn. Estijos kronos realusis efektyvusis kursas ir jos dvišalis kursas euro atžvilgiu buvo šiek tiek didesni už atitinkamą dešimties metų vidutinį lygį. 2000–2008 m. Estijoje buvo nuolat fiksuojamas didelis 10 % BVP mokėjimų balanso einamosios ir kapitalo sąskaitų deficitas. Labai sumažėjus vidaus paklausai, o tai lėmė importo mažėjimą, einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas, kuris 2008 m. buvo –8,4 % BVP, 2009 m. staiga

tapo perviršinis – išaugo net iki 7,4 % BVP. Labai sumažėjo šalies tarptautinių investicijų balansas. 2000 m. jis sudarė –48,2 % BVP, o 2009 m. jau buvo –81,8 % BVP.

Kadangi obligacijų Estijos kronomis rinka neišplėtota, o valdžios sektoriaus skola yra nedidelė, suderinta ilgalaikė palūkanų norma neskelbiama, ir tai apsunkina konvergencijos tvarumo įvertinimą prieš įsivedant eurą. Todėl buvo atlikta visapusiška finansų rinkų analizė, jos metu atsižvelgta į palūkanų normų skirtumų, tiesiogiai paimtų iš pinigų ir finansinės statistikos, dydį, šalies kredito reitingus ir kitus svarbius rodiklius. Kadangi kiekvienas iš šių atskirų kintamųjų turi savo trūkumų kaip pasiektos konvergencijos tvarumo rodiklis, nė vieno negalima vertinti kaip tiesioginio ilgalaikių palūkanų normų rodiklio pakaitalo. Apskritai finansinių rinkų raidą nagrinėjamu laikotarpiu reikėtų vertinti nevienareikšmiškai, o kai kurie rodikliai rodo, kad rinkos dalyviai buvo gerokai susirūpinę dėl konvergencijos tvarumo Estijoje. Šis susirūpinimas ypač išryškėjo pasaulinei krizei pasiekus aukščiausią tašką. Nuo 2009 m. pabaigos pasaulyje sumažėjęs rizikos vengimas, fiskalinė raida ir tai, kaip rinkos dalyviai vertino Estijos perspektyvas įsivesti eurą, prisidėjo prie įtampos rinkoje sumažėjimo.

Norint sukurti tvariai konvergencijai palankią aplinką Estijoje, reikia, kad ekonominės politikos veiksmai būtų nukreipti bendram makroekonominiam stabilumui, taip pat ir tvariam kainų stabilumui užtikrinti. Atsižvelgiant į tai, kad, veikiant valiutų kurso mechanizmui, pinigų politikos veiksams yra nedaug erdvės, būtina, kad, remiantis kitomis politikos sritimis, ekonomika būtų aprūpinta priemonėmis, reikalingomis susidoroti su šaliai būdingais sukrėtimais ir išvengti, kad nepasikartotų makroekonominis nesubalansuotumas. Kalbant konkrečiau, Estijos valdžios institucijos turėtų siekti fiskalinio pertekliaus, atitinkančio jų vidutinio laikotarpio strategiją, ir būti pasirengusios taikyti anticiklines priemones, jei reikėtų vengti perkaitimo rizikos. Be to, svarbu, kad

fiskalinės konsolidacijos priemonės biudžeto išlaidų pusėje būtų tęsiamos kaip planuota 2010 m. ir kad tolesnės priemonės būtų numatytos 2011 m. ir vėliau, siekiant įgyvendinti vidutinio laikotarpio biudžeto tikslą. Be to, Estija turi išspręsti daug ir įvairių ekonominės politikos uždavinių, kurie išsamiai aprašyti 5 skyriuje.

Eesti Pank įstatymas, Nacionalinės valiutos įstatymas ir Estijos kronos apsaugos įstatymas tik iš dalies atitinka piniginio finansavimo draudimo ir teisinės integracijos į Eurosystemą reikalavimus. Estija yra valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje esančių suderinimo reikalavimų. Su ECB buvo konsultuojamasi dėl *Eesti Pank* įstatymo pakeitimo ir Nacionalinės valiutos bei Estijos kronos apsaugos įstatymų panaikinimo įstatymų projektų. Jei *Eesti Pank* įstatymo pakeitimo įstatymo projektas bus priimtas laiku ir toks, koks 2010 m. kovo 18 d. buvo pateiktas konsultuojantis su ECB, ir laiku bus panaikintas Nacionalinės valiutos bei Estijos kronos apsaugos įstatymų galiojimas, *Eesti Pank* įstatymas atitiks Sutartį ir Statutą, o ECB laikys, kad buvo panaikintos nuostatos, neatitinkančios *Eesti Pank* teisinės integracijos į Eurosystemą reikalavimų¹.

4.4 LATVIJA

Nagrinėjamu laikotarpiu nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn. 12 mėnesių vidutinė pagal SVKI apskaičiuota infliacija Latvijoje buvo 0,1 %, t. y. gerokai mažesnė už kainų stabilumo kriterijaus 1,0 % kontrolinį dydį.

Vertinant ilgesnį praėjusį laikotarpį, pirmojo dešimtmečio pradžioje vartotojų kainų augimas Latvijoje buvo beveik stabilus, tačiau dešimtmečio antrąją pusę jis labai padidėjo. 2008 m. pasiekusi savo aukščiausią vidutinį metinį 15,3 % lygį, pagal SVKI apskaičiuota infliacija 2009 m. gerokai sumažėjo iki 3,3 %. Infliacija labai padidėjo 2005–2008 m., nes perkaito ekonomika, itin augo paklausa, labai padidėjo darbo užmokestis ir labai pakilo pasaulinės energijos ir maisto produktų

kainos. Sparčiai didėjęs darbo užmokestis tuo laikotarpiu nuolat viršijo darbo našumo augimą ir pakenkė konkurencingumui. Tačiau paaiškėjo, kad šie makroekonominiai pokyčiai yra netvarūs: Latvijos ekonomiką ištiko gili krizė. Makroekonominės sąlygos staigiai pablogėjo ypač 2008 m. pabaigoje ir 2009 m. pradžioje traukiantis kredito ir būsto kainų burbului, o viską dar labiau pablogino pasaulinės finansų ir ekonomikos krizės poveikis. Vertinant pastarojo meto raidą, pažymėtina, kad metinė pagal SVKI apskaičiuota infliacija 2009 m. paskutinį ketvirtį tapo neigiama ir 2010 m. kovo mėn. krito iki –4,0 %. Dabartinė infliacija turi būti vertinama atsižvelgiant į toliau smarkiai mažinamas vidaus išlaidas. Be to, praėjusiais metais labai sumažėjusi infliacija taip pat buvo susijusi su mažesnėmis maisto produktų ir energijos kainomis, palyginti su 2008 m.

Daugelio pagrindinių tarptautinių institucijų skelbiamose naujausiose prognozėse numatoma, kad infliacija 2010 m. bus nuo –3,7 % iki –2,8 %, o 2011 m. nuo –2,5 % iki –0,7 %. Rizika, kad infliacija bus didesnė negu prognozuojama, yra siejama su galimu tolesniu netiesioginių mokesčių ir žaliavų kainų didėjimu. Kita vertus, kainos gali mažėti daugiau arba jų mažėjimas gali užsitęsti ilgiau nei šiuo metu planuojama, jei ekonominė veikla atsigaus lėčiau arba vėliau negu tikimasi šiuo metu. Vertinant tolesnės ateities perspektyvas, išsaugoti žemą infliacijos lygį Latvijoje bus labai sudėtinga dėl ribotų pinigų politikos galimybių. Atsižvelgiant į tai, kad BVP, tenkantis vienam gyventojui, ir kainų lygis Latvijoje tebėra mažesni negu euro zonoje, tikėtina, kad per ateinančius kelerius metus infliacijai įtakos turės atotrūkio mažinimo procesas. Tačiau sunku tiksliai įvertinti šio poveikio infliacijai mastą. Kai produkcija vėl ims augti, esant fiksuoto valiutos kurso režimui

¹ Kaip minėta 2.2.1 skirsnyje, nacionalinių teisės aktų atitikimas vertinamas 2010 m. kovo 12 d., kuri yra teisinės konvergencijos vertinimo paskutinė diena. Tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad 2010 m. balandžio 22 d. Estijos parlamentas priėmė įstatymą dėl euro įvedimo, kuriuo pašalino neatitikimus piniginio finansavimo draudimo reikalavimui ir patenkino *Eesti Pank* teisinės integracijos į Eurosystemą reikalavimus.

tikėtina, kad pagrindinio realiojo valiutos kurso stiprėjimo tendencija pasireikš didesne infliacija. Dėl valiutų valdybos modelio ir ribotų alternatyvių anticiklinės politikos priemonių gali būti sunku išvengti galinčio pasikartoti makroekonominio nesubalansuotumo, įskaitant ir aukštą infliacijos lygį.

Apibendrinant pasakytina, kad nors Latvijoje 12 mėnesių vidutinė pagal SVKI apskaičiuota infliacija šiuo metu yra gerokai mažesnė už kontrolinį dydį – daugiausia dėl laikinų veiksnių, įskaitant griežto ekonomikos koregavimosi procesą, – yra nemažai susirūpinimo dėl infliacijos konvergencijos tvarumo Latvijoje.

Latvijai šiuo metu taikomas ES Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito. Nagrinėjama 2009 m. valdžios sektoriaus biudžeto deficitas sudarė 9,0 % BVP, t. y. jis buvo gerokai didesnis už 3 % kontrolinį dydį. Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis buvo 36,1 %, t. y. daug mažesnis už 60 % kontrolinį dydį. Europos Komisija prognozuoja, kad 2010 m. biudžeto deficitas sumažės iki 8,6 % BVP, o valdžios sektoriaus skolos santykis padidės iki 48,5 % BVP. Kalbant apie kitus fiskalinius veiksnius pasakytina, kad 2009 m. deficito santykis viršijo valstybės investicijų ir BVP santykį ir ši tendencija išliks 2010 m. Pagal Europos Komisijos 2009 m. tvarumo ataskaitą, Latvijoje valstybės finansų tvarumui gresia didelė rizika. Kad Latvija pasiektų Stabilumo ir augimo pakte nustatytą vidutinės trukmės biudžeto tikslą, kuris konvergencijos programoje nurodomas kaip 1 % dėl cikliškumo pakoreguotas BVP struktūrinis deficitas be vienkartinų ir laikinų priemonių, būtina tęsti visapusišką fiskalinę konsolidaciją.

Nuo 2005 m. gegužės 2 d. Latvijos latus dalyvauja VKM II. Per paskutinius dvejus metus kelis kartus rinkoje atsirado labai didelė įtampa, kai Latvijos latus buvo prekiaujama kursu, artimu apatinei vienašališkai nustatytai svyravimų ribai. ES ir TVF tarptautinės finansinės pagalbos programa padėjo sumažinti šią įtampą. Latvijos latus euro atžvilgiu 2009 m. rugpjūčio mėn. labai pakilo, o vėliau

krito. Trumpalaikių palūkanų normų skirtumai, palyginti su trijų mėnesių EURIBOR, buvo susiję su įvairiais didelės įtampos epizodais, o 2009 m. viduryje pakilo iki 16,1 procentinio punkto. Vėliau šie skirtumai sumažėjo. 2010 m. kovo mėn. Latvijos latus realusis efektyvusis kursas priartėjo, o jo realusis dvišalis kursas euro atžvilgiu buvo šiek tiek didesnis už atitinkamus dešimties metų vidutinius lygius. 2000–2008 m. Latvijos mokėjimų balanso einamojoje ir kapitalo sąskaitose buvo fiksuojami labai dideli 11,3 % BVP vidutiniai deficito lygiai. Labai sumenkus vidaus paklausai ir dėl to sumažėjus importui, einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas, 2008 m. sudaręs –11,5 % BVP, 2009 m. staiga tapo perviršinis 11,8 % BVP balansas. Šalies tarptautinių investicijų balansas labai sumažėjo nuo –30,0 % BVP 2000 m. iki –81,3 % BVP 2009 m.

Nagrinėjamu laikotarpiu nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn. vidutinės ilgalaikių palūkanų normos buvo 12,7 %, taigi jos buvo gerokai didesnės už palūkanų normų konvergencijos kriterijaus kontrolinį dydį. Nagrinėjamu laikotarpiu sparčiai smunkant Latvijos ekonomikai ir mažėjant valdžios sektoriaus finansams, ilgalaikės palūkanų normos 2010 m. sausio mėn. padidėjo iki 13,8 %. 2009 m. paskutinį ketvirtį rinkos nuotaikos pradėjo gerėti, nes Latvijos Vyriausybė ėmė didinti pastangas siekdama laikytis tarptautinės finansinės pagalbos programos sąlygų. Padėtį palengvino ir tai, kad apskritai pagerėjo investuotojų noras prisiimti riziką investuojant į kylančios ekonomikos šalis. Tačiau nagrinėjamo laikotarpio pabaigoje ilgalaikės palūkanų normos tebebuvo didelės.

Norint sukurti tvariai konvergencijai palankią aplinką Latvijoje, reikia, kad ekonominės politikos veiksmai būtų nukreipti bendram makroekonominiam stabilumui, taip pat ir tvariam kainų stabilumui užtikrinti. Atsižvelgiant į tai, kad, veikiant valiutų kurso mechanizmui, pinigų politikos veiksams yra nedaug erdvės, būtina, jog, remiantis kitomis politikos sritimis, ekonomika būtų aprūpinta pinigais siekiant susidoroti su šaliai būdingais

sukrėtimais ir išvengti, kad nepasikartotų makroekonominis nesubalansuotumas. Ypač pažymėtina, kad Latvijai yra gyvybiškai būtina atkurti patikimą fiskalinę poziciją, kuri sustiprintų pasitikėjimą fiksuotu valiutos kursu ir grąžintų fiskalinę poziciją į tvaraus augimo kelią. Be to, Latvijai reikia susidoroti su daugeliu ekonominės politikos sunkumų, kurie smulkiau aprašyti 5 skyriuje.

Latvijos įstatymai neatitinka visų reikalavimų dėl centrinio banko nepriklausomumo, piniginio finansavimo draudimo ir teisinės integracijos į Eurosistemą. Latvija yra valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų.

4.5 LIETUVA

Nagrinėjamu laikotarpiu nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn. 12 mėnesių vidutinė pagal SVKI apskaičiuota infliacija Lietuvoje buvo 2,0 %, t. y. gerokai didesnė už kainų stabilumo kriterijaus 1,0 % kontrolinį dydį.

Vertinant ilgesnį praėjusį laikotarpį, pagal SVKI apskaičiuota infliacija 2000 m. pradžioje buvo nedidelė. 2003 m. ji tapo neigiama, vėliau, dešimtmečio viduryje, ji pamažu didėjo, o 2007 m. ir 2008 m. labai išaugo. 2008 m. pasiekusi savo aukščiausią vidutinį metinį 11,1 % lygį, pagal SVKI apskaičiuota infliacija 2009 m. labai sumažėjo iki 4,2 %. Dešimtmečio antrojoje pusėje infliacija išaugo dėl kelių veiksnių, įskaitant didesnes energijos ir maisto kainas, vis labiau įtemptą padėtį darbo rinkoje ir labai stiprų paklausos augimą, susijusį su ekonomikos perkaitimu. Sparčiai didėjant darbo užmokesčiui, kuris nuolat viršijo darbo našumo augimą, sumažėjo konkurencingumas. Tačiau paaiškėjus, kad šie makroekonominiai pokyčiai yra netvarūs, Lietuvos ekonomika labai sumenko. Vidaus paklausos ir turto kainų bumas 2008 m. pabaigoje staigiai baigėsi. Padėtį dar pablogino susilpnėjusi išorės paklausa bei pasaulinės finansų ir ekonominės krizės poveikis. Vertinant pastarojo meto

raidą pažymėtina, kad metinė pagal SVKI apskaičiuota infliacija 2010 m. sausio mėn. tapo neigiama ir kovo mėn. krito iki –0,4 %. Dabartinė infliacija turi būti vertinama atsižvelgiant į toliau smarkiai mažinamas vidaus išlaidas. Be to, praėjusiais metais itin mažėjusi infliacija taip pat buvo susijusi su mažesnėmis maisto ir energijos kainomis, palyginti su 2008 m.

Pagrindinių tarptautinių institucijų skelbiamose naujausiose prognozėse numatoma, kad 2010 m. infliacija bus nuo –1,2 % iki 0,4 %, o 2011 m. nuo –1,0 % iki 1,4 %. Yra rizika, kad šiose prognozėse numatoma infliacija gali didėti dėl potencialaus tolesnio netiesioginių mokesčių ir pasaulinių žaliavų kainų didinimo. Kita vertus, kainos gali mažėti daugiau arba jų mažėjimas gali užsitęsti ilgiau nei šiuo metu planuojama, jei ekonominė veikla atsigauna lėčiau arba vėliau negu tikimasi šiuo metu. Vertinant tolesnės ateities perspektyvas, išsaugoti žemą infliacijos lygį Lietuvoje bus labai sudėtinga dėl ribotų pinigų politikos galimybių. Atsižvelgiant į tai, kad BVP, tenkantis vienam gyventojui, ir kainų lygis Lietuvoje tebėra mažesni negu euro zonoje, tikėtina, kad per ateinančius kelerius metus infliacijai įtakos turės atotrūkio mažinimo procesas. Tačiau sunku tiksliai įvertinti šio poveikio infliacijai mastą. Kai produkcija vėl ims augti, esant fiksuoto valiutos kurso režimui tikėtina, kad pagrindinio realiojo valiutos kurso stiprėjimo tendencija pasireikš didesne infliacija. Dėl valiutų valdybos modelio ir ribotų alternatyvių anticiklinės politikos priemonių gali būti sunku išvengti galinčio pasikartoti makroekonominio nesubalansuotumo, įskaitant ir aukštą infliacijos lygį.

Lietuvai šiuo metu taikomas ES Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito. Nagrinėjamais 2009 m. valdžios sektoriaus biudžeto deficitas sudarė 8,9 % BVP, t. y. jis buvo gerokai didesnis už 3 % kontrolinį dydį. Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis buvo 29,3 %, t. y. daug mažesnis už 60 % kontrolinį dydį. Europos Komisija prognozuoja, kad 2010 m. deficitas sumažės iki 8,4 %, o valdžios sektoriaus skolos santykis padidės

iki 38,6 %. Kalbant apie kitus fiskalinius veiksnius pasakytina, kad 2009 m. deficito santykis viršijo valstybės investicijų ir BVP santykį. Tikimasi, kad 2010 m. bus panašiai. Pagal 2009 m. Europos Komisijos tvarumo ataskaitą, Lietuvoje valstybės finansų tvarumui gresia didelė rizika. Kad Lietuva pasiektų Stabilumo ir augimo pakte nustatytą vidutinės trukmės biudžeto tikslą, kuris konvergencijos programoje nurodomas kaip 0,5 % BVP struktūrinis perviršis, būtina tęsti visapusišką fiskalinę konsolidaciją.

Nuo 2004 m. birželio 28 d. Lietuvos valiuta litas dalyvauja VKM II. Per dvejų metų ataskaitinį laikotarpį litas buvo stabilus, o jo centrinis kursas toliau buvo 3,45280 lito už 1 eurą. Trumpalaikių palūkanų normų skirtumai, palyginti su trijų mėnesių EURIBOR, labai padidėjo 2008 m. pabaigoje ir 2009 m. viduryje pasiekė aukščiausią 7,2 procentinio punkto lygį, o 2010 m. kovo mėn. sumažėjo 1,7 procentinio punkto. 2010 m. kovo mėn. realusis dvišalis Lietuvos lito kursas euro atžvilgiu ir realusis efektyvusis kursas buvo šiek tiek didesnis negu istoriniai vidurkiai per dešimt metų. 2000–2008 m. Lietuvoje buvo fiksuojamas didelis 7,4 % BVP mokėjimų balanso einamosios ir kapitalo sąskaitų deficito vidurkis. Labai susilpnėjęs vidaus paklausa ir dėl to sumažėjus importui, 2008 m. einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas, sudaręs –10,1 % BVP, 2009 m. staiga tapo perviršiniu 7,2 % BVP balansu. Šalies tarptautinių investicijų balansas labai sumažėjo nuo –35,1 % BVP 2000 m. iki –58,7 % BVP 2009 m.

Nagrinėjamu laikotarpiu nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn. vidutinės ilgalaikės palūkanų normos buvo 12,1 %, taigi gerokai didesnės negu palūkanų normų konvergencijos kriterijaus 6 % kontrolinis dydis. Tarptautinė finansų krizė, įtampa rinkoje, kredito reitingų mažinimas ir mažėjantis likvidumas turėjo neigiamos įtakos rinkoms, taip pat ilgalaikiai palūkanų normai Lietuvoje, kuri labai padidėjo 2007 m. viduryje prasidėjus neramumams finansų rinkoje. Tačiau ilgalaikės palūkanų normas reikia vertinti atsargiai, nes tuo

laikotarpiu likvidumas antrinėje rinkoje buvo nedidelis. Nuo 2009 m. gruodžio mėn. antrinėse rinkose buvo vykdoma šiek tiek prekybos sandorių, pajamingumas sumažėjo ir nagrinėjamo laikotarpio pabaigoje buvo 5,2 %.

Norint sukurti tvariai konvergencijai palankią aplinką Lietuvoje, reikia, kad ekonominės politikos veiksmai būtų nukreipti bendram makroekonominiam stabilumui, taip pat ir tvariam kainų stabilumui užtikrinti. Atsižvelgiant į tai, kad, veikiant valiutų kurso mechanizmui, pinigų politikos veiksams yra nedaug erdvės, būtina, jog, remiantis kitomis politikos sritimis, ekonomika būtų aprūpinta pinigais siekiant susidoroti su šaliai būdingais sukrėtimais ir išvengti, kad nepasikartotų makroekonominis nesubalansuotumas. Ypač pažymėtina tai, kad Lietuvai yra nepaprastai svarbu toliau eiti dabartinės fiskalinės konsolidacijos keliu, tai sustiprins ir pasitikėjimą fiksuotu valiutos kursu. Be to, Lietuvai reikia susidoroti su daugeliu ekonominės politikos išbandymų, kurie yra smulkiau aprašyti 5 skyriuje.

Lietuvos įstatymai neatitinka visų reikalavimų dėl centrinio banko nepriklausomybės. Lietuva yra valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų.

4.6 VENGRIJA

Nagrinėjamu laikotarpiu nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn. 12 mėnesių vidutinė pagal SVKI apskaičiuota infliacija Vengrijoje buvo 4,8 %, t. y. gerokai didesnė negu kainų stabilumo kriterijaus 1,0 % kontrolinis dydis.

Vertinant ilgesnį praėjusį laikotarpį, Vengrijoje buvo pastebima vartotojų kainų augimo mažėjimo tendencija iki 2005 m., kuri vėliau iš dalies pasikeitė dėl besikartojančių žaliavų kainų šuolių ir netiesioginių mokesčių bei administruojamųjų kainų pokyčių. 2009 m. vidutinė metinė pagal SVKI apskaičiuota infliacija tebebuvo vidutiniškai 4 %. Nuo

2006 m. pabaigos infliacija kito smarkiai lėtėjant ekonomikos augimui ir vykdant reikšmingą fiskalinį koregavimą. Realiojo BVP augimas sulėtėjo nuo maždaug 4,0 % 2006 m. iki 0,6 % 2008 m. 2009 m. veikiama pasaulinės finansų krizės Vengrija patyrė smarkų nuosmukį. Pirmojo dešimtmečio pradžioje sparčiai didėjo vienetinės darbo sąnaudos, o ankstyvaisiais fiskalinės konsolidacijos Vengrijoje etapais šis didėjimas tik šiek tiek sulėtėjo. Tačiau 2009 m. suintensyvėjo pokyčiai darbo rinkoje, todėl smarkiai sulėtėjo bendras vienetinių darbo sąnaudų augimas. Vertinant pastarojo meto raidą, metinė pagal SVKI apskaičiuota infliacija 2009 m. pradžioje buvo artima planuotai 3 % infliacijai, bet 2009 m. viduryje ji labai padidėjo ir iki 2010 m. kovo mėn. laikėsi apie 5–6 %. Nepaisant labai sumažėjusios ekonominės veiklos, infliacijos augimas buvo daugiausia susijęs su netiesioginių mokesčių ir akcizų pokyčių trumpalaikiu poveikiu. Be to, nuo 2009 m. pabaigos infliacijos augimas buvo susijęs ir su bazės efektais bei energijos kainų didėjimu. Nuo 2009 m. liepos mėn., kai buvo labai padidintas PVM, pagal SVKI apskaičiuota infliacija, neįskaitant maisto ir energijos kainų, buvo gana stabili.

Pagrindinių tarptautinių institucijų skelbiamose naujausiose prognozėse numatoma, kad infliacija 2010 m. bus nuo 4,0 % iki 4,6 %, o 2011 m. nuo 2,5 % iki 3,0 %. Tačiau yra rizika, kad pasaulinės žaliavų kainos gali didėti sparčiau negu tikimasi, o paspartėjus ekonomikos atsigavimui neseniai įvykę trumpalaikiai kainų šuoliai (pvz., PVM ir administruojamų kainų padidėjimas) gali daryti poveikį infliacijos lūkesčiams ir ji gali būti didesnė. Kita vertus, vidaus paklausa gali atsigauti lėčiau negu tikėtasi. Vertinant tolesnės ateities perspektyvas, atsižvelgiant į tai, kad Vengrijoje BVP, tenkantis vienam gyventojui, ir kainų lygis yra vis dar mažesni negu euro zonoje, tikėtina, jog per ateinančius kelerius metus infliacijai ir (arba) nominaliajam valiutos kursui įtakos turės atotrūkio mažinimo procesas. Tačiau sudėtinga tiksliai įvertinti šio poveikio mastą.

Vengrijai šiuo metu taikomas ES Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito. Nagrinėjamais 2009 m. valdžios sektoriaus biudžeto deficitas buvo 4,0 % BVP, t. y. gerokai didesnis už 3 % kontrolinį dydį. Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis buvo 78,3 %, t. y. didesnis už 60 % kontrolinį dydį. Europos Komisija prognozuoja, kad 2010 m. deficito santykis šiek tiek padidės iki 4,1 % BVP, o valdžios sektoriaus skolos santykis padidės iki 78,9 % BVP. Kalbant apie kitus fiskalinius veiksnius, deficito santykis 2009 m. viršijo valstybės investicijų ir BVP santykį, prognozuojama, kad 2010 m. ši tendencija liks. Europos Komisijos 2009 m. tvarumo ataskaitoje pažymima, kad rizika Vengrijos valstybės finansams yra vidutinė. Kad Vengrija pasiektų Stabilumo ir augimo pakte nustatytą vidutinės trukmės biudžeto tikslą, kuris konvergencijos programoje yra nurodomas kaip dėl cikliškumo pakoreguotas 1,5 % BVP deficitas be vienkartinų ir laikinų priemonių, būtina tęsti fiskalinę konsolidaciją.

Dviejų nagrinėjamų metų laikotarpiu Vengrijos forintas nedalyvavo VKM II. Nuo 2008 m. vidurio iki 2009 m. kovo mėn. forintas labai nuvertėjo, po to iš dalies atsigavo ir nuo 2009 m. vidurio buvo palyginti stabilus. 2008 m. spalio pabaigoje ir lapkričio mėn. ES ir TVF vadovaujama tarptautinės finansinės paramos Vengrijai programa prisidėjo prie Vengrijos valiutą silpninančio spaudimo sumažinimo. Nagrinėjamu laikotarpiu forinto ir euro santykis labai svyravo, o trumpalaikių palūkanų normų skirtumai, palyginti su trijų mėnesių EURIBOR, tebebuvo dideli. 2010 m. kovo mėn. Vengrijos forinto realusis efektyvusis kursas ir jo dvišalis kursas euro atžvilgiu buvo šiek tiek didesni už dešimties metų vidurkius. 2000–2008 m. Vengrijoje vidutiniškai buvo fiksuojamas didelis 6,8 % BVP mokėjimo balanso einamosios ir kapitalo sąskaitų deficitas. Labai sumažėjus vidaus paklausai, dėl ko sumenko ir importas, einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas nuo –5,9 % BVP 2008 m. staiga tapo perviršinis ir 2009 m. sudarė 1,5 % BVP. Šalies tarptautinių investicijų balansas labai sumažėjo nuo –63,8 % BVP 2000 m. iki –112,9 % BVP 2009 m.

Nagrinėjama laikotarpis nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn. ilgalaikės palūkanų normos buvo vidutiniškai 8,4 %, taigi gerokai didesnės negu palūkanų normų konvergencijos kriterijaus 6,0 % kontrolinis dydis. Nagrinėjamo laikotarpio pradžioje sumažėjus investuotojų polinkiui rizikuoti, išaugus rizikos premijoms, sumažėjus rinkos likvidumui ir didėjant vidaus infliacijai, taip pat kilus fiskalinėms problemoms, ilgalaikės palūkanų normos tebebuvo padidėjusios. Mažėjant įtampai tarptautinėse finansų rinkose, nagrinėjamo laikotarpio pabaigoje ilgalaikės palūkanų normos sumažėjo ir buvo 7,2 %.

Norint sudaryti konvergencijai palankią aplinką Vengrijoje, be kita ko, reikia vykdyti į stabilumą orientuotą pinigų politiką ir toliau griežtai įgyvendinti fiskalinės konsolidacijos planus. Be to, Vengrija turi susidoroti su daug įvairių ekonominės politikos sunkumų, kurie smulkiau aprašyti 5 skyriuje.

Vengrijos įstatymai neatitinka visų reikalavimų, susijusių su centrinio banko nepriklausomumu, piniginio finansavimo draudimu, bendra euro rašyba ir teisine integracija į Eurosystemą. Vengrija yra valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų.

4.7 LENKIJA

Nagrinėjama laikotarpis nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn. vidutinė 12 mėnesių pagal SVKI apskaičiuota infliacija Lenkijoje buvo 3,9 %, t. y. gerokai didesnė už kainų stabilumo kriterijaus 1,0 % kontrolinį dydį.

Vertinant ilgesnį praėjusį laikotarpį, vartotojų kainų didėjimui 2000–2003 m. buvo būdinga staigus mažėjimo tendencija. Pasibaigus mažos infliacijos laikotarpiui, 2006 m. pabaigoje kainų didėjimo spaudimas vėl pradėjo stiprėti. 2008 m. ir 2009 m. infliacija buvo gana didelė ir sudarė apie 4 %. Atrodo, kad per paskutinį dešimtmetį infliacijos pokyčiai Lenkijos ekonomikos produkcijos rodiklius

daugiausia atitiko su šio tokio atsilikimu. 2006 m. ir 2007 m. produkcijos augimo metinis tempas buvo daugiau kaip 6 %, ir pamažu pasireiškė ekonomikos perkaitimo poveikis. Dėl to susidarė didelis darbo jėgos trūkumas, o vienetinių darbo sąnaudų augimas pastebimai padidėjo. Vertinant pastarojo meto pokyčius, pasakytina, kad 2009 m. aukštas infliacijos lygis, sumažėjęs iki 2,9 % 2010 m. kovo mėn., labiausiai susijęs su sparčiai didėjusiomis maisto kainomis, didesnėmis energijos kainomis ir administruojamų kainų bei netiesioginių mokesčių didinimu.

Daugelio pagrindinių tarptautinių institucijų skelbiamose naujausiose prognozėse numatoma, kad infliacija 2010 m. bus nuo 2,2 % iki 2,4 %, o 2011 m. – nuo 1,9 % iki 2,6 % (žr. 3b lentelę). Jos didėjimo rizika yra labiausiai susijusi su stipresniu nei tikėtasi ekonomikos atsigavimu Lenkijoje ir aukštesnėmis nei prognozuota žaliavų kainomis. Mažėjimo rizika daugiausia susijusi su pastaruoju metu sustiprėjusio zloto kurso poveikiu, dėl kurio gali sumažėti importo kainos. Vertinant tolesnės ateities perspektyvas, atsižvelgiant į tai, kad BVP, tenkantis vienam gyventojui, ir kainų lygis Lenkijoje tebėra mažesni negu euro zonoje, tikėtina, kad per ateinančius kelerius metus infliacijai ir (arba) nominaliajam valiutos kursui įtakos turės atotrūkio mažinimo procesas. Tačiau sunku tiksliai įvertinti šio poveikio mastą.

Lenkijai šiuo metu taikomas ES Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito. Nagrinėjamais 2009 m. valdžios sektoriaus biudžeto deficitas sudarė 7,1 % BVP, t. y. jis buvo gerokai didesnis už 3 % kontrolinį dydį. Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis buvo 51,0 %, t. y. mažesnis už 60 % kontrolinį dydį. Europos Komisija prognozuoja, kad 2010 m. deficito santykis padidės iki 7,3 % BVP, o valdžios sektoriaus skolos santykis išaugs iki 53,9 % BVP. Kalbant apie kitus fiskalinius veiksnius, pasakytina, kad 2009 m. deficito santykis viršijo valstybės investicijų ir BVP santykį. Tikimasi, kad ši tendencija išliks ir 2010 m. Pagal 2009 m. Europos Komisijos tvarumo ataskaitą, Lenkijoje valstybės finansų

tvarumui gresia vidutinė rizika. Kad Lenkija pasiektų Stabilumo ir augimo pakte nustatytą vidutinės trukmės biudžeto tikslą, kuris konvergencijos programoje nurodomas kaip dėl cikliško pakoreguotas 1 % BVP deficitas be vienkartinų ir laikinų priemonių, būtina tęsti visapusišką fiskalinę konsolidaciją.

Dvejų metų nagrinėjamu laikotarpiu Lenkijos zlotas nedalyvavo VKM II, tačiau juo buvo prekiaujama taikant lankstaus valiutos kurso režimą. Zlotas staigiai nuvertėjo per laikotarpį nuo 2008 m. vidurio iki 2009 m. vasario mėn., vėliau jis atsigavo finansų rinkose pradėjus mažiau vengti rizikos. 2009 m. gegužės mėn. TVF vykdomoji valdyba patvirtino vienų metų prevencinį susitarimą pagal lankstaus kredito liniją, kuria nuo 2009 m. kovo mėn. galėjo pasinaudoti šalys, atitinkančios iš anksto aprašytus kriterijus, ir kuri galėjo prisidėti prie spaudimo Lenkijos valiutos kursui sumažinimo. Nuo 2008 m. pabaigos Lenkijos zloto ir euro santykis labai svyravo, o trumpalaikių palūkanų normų skirtumai, palyginti su trijų mėnesių EURIBOR, 2010 m. pradžioje padidėjo iki 3,5 procentinio punkto. 2010 m. kovo mėn. tiek realusis efektyvusis kursas, tiek realusis dvišalis Lenkijos zloto kursas euro atžvilgiu buvo artimi atitinkamiems dešimties metų istoriniams vidurkiams. 2000–2008 m. Lenkijoje buvo fiksuojamas gana didelis 3,2 % BVP mokėjimų balanso einamosios ir kapitalo sąskaitų deficito vidurkis. Labai susilpnėjęs vidaus paklausai ir dėl to sumažėjęs importui, einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas, 2008 m. sudaręs –3,9 % BVP, 2009 m. pasiekė beveik subalansuotą 0,1 % BVP poziciją. Šalies tarptautinių investicijų balansas labai sumažėjo nuo –30,7 % BVP 2000 m. iki –59,5 % BVP 2009 m.

Nagrinėjamu laikotarpiu nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn. vidutinės ilgalaikių palūkanų normos buvo 6,1 %, taigi jos buvo gerokai didesnės negu palūkanų normų konvergencijos kriterijaus kontrolinis dydis. Pastaraisiais metais ilgalaikės palūkanų normos Lenkijoje apskritai didėjo, nes investuotojai labai vengė rizikos, o ekonomikos

perspektyvos buvo neaiškios. Tačiau pastaruoju metu ilgalaikių palūkanų normos svyravo gana siaurose ribose ir palyginti aukštame lygyje esant pozityviai augimo dinamikai ir didelėms užsienio kapitalo įplaukoms į Vyriausybės obligacijų rinką. Ilgalaikės palūkanų normos vėl krito 2010 m. kovo mėn.

Norint sukurti tvariai konvergencijai palankią aplinką Lenkijoje, būtina, tarp kitko, toliau vykdyti į kainų stabilumą orientuotą pinigų politiką vidutiniu laikotarpiu ir įgyvendinti visapusišką bei patikimą fiskalinę konsolidaciją. Be to, Lenkijai reikia susidoroti su daug įvairių ekonominės politikos sunkumų, kurie smulkiau aprašyti 5 skyriuje.

Lenkijos įstatymai neatitinka visų reikalavimų dėl centrinio banko nepriklausomybės, piniginio finansavimo draudimo ir teisinės integracijos į Eurosistemą. Lenkija yra valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų.

4.8 RUMUNIJA

Nagrinėjamu laikotarpiu nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn. Rumunijoje 12 mėnesių vidutinė metinė pagal SVKI apskaičiuota infliacija buvo 5,0 %, t. y. žymiai didesnė už kainų stabilumo kriterijaus 1,0 % kontrolinį dydį.

Vertinant ilgesnį praėjusį laikotarpį, vartotojų kainų didėjimui Rumunijoje buvo būdinga aiški mažėjimo tendencija, tačiau infliacija tebebuvo didelė ir 2009 m. vidutiniškai sudarė apie 5,6 %. Per pastaruosius dešimt metų infliacijos kaitą reikėtų vertinti atsižvelgiant į tai, kad BVP sparčiai didėjo iki 2008 m. vidurio, o paskui ekonominė veikla smarkiai sumažėjo. Darbo užmokestis didėjo sparčiau negu darbo našumas, o tai savo ruožtu skatino vienetinių darbo sąnaudų didėjimą ir ekonomikos perkaitimo spaudimą, todėl mažėjo konkurencingumas. Tačiau 2008 m. pagal SVKI apskaičiuotos infliacijos augimo tendencija

pasikeitė daugiausia dėl mažėjusių energijos ir maisto kainų ir dėl nuo 2008 m. pabaigos labai sumažėjusios ekonominės veiklos. Kalbant apie naujausius pokyčius, 2009 m. pabaigoje pagal SVKI apskaičiuota infliacija pasiekė aukščiausią lygį ir 2010 m. sausio mėn. buvo 5,2 %, o 2010 m. kovo mėn. sumažėjo iki 4,2 %. Ši laikiną padidėjimą daugiausia lėmė tabakui taikomo akcizo mokesčio padidėjimas. Nepaisant to, kad ekonominė veikla gerokai sumažėjo, infliacija buvo labai stabili ir rodė produktų bei darbo rinkoje buvusį didelį nelankstumą ir spartų, bet lėtėjantį vienietinių darbo sąnaudų didėjimą.

Pagrindinių tarptautinių institucijų skelbiamose naujausiose prognozėse numatoma, kad infliacija 2010 m. bus nuo 4,0 % iki 4,4 %, o 2011 m. nuo 3,0 % iki 3,5 %. Yra rizika, kad šiose prognozėse numatoma infliacija gali būti didesnė dėl žaliavų ir administruojamųjų kainų kaitos. Kita vertus, vidaus kainų spaudimas gali silpnėti sparčiau arba užtrukti ilgiau negu šiuo metu prognozuojama, jeigu ekonominė veikla atsigaus lėčiau negu šiuo metu tikimasi. Vertinant tolesnės ateities perspektyvas, atsižvelgiant į tai, kad BVP, tenkantis vienam gyventojui, ir kainų lygis Rumunijoje tebėra mažesni negu euro zonoje, tikėtina, kad per ateinančius kelerius metus infliacijai ir (arba) nominaliajam valiutos kursui įtakos turės atotrūkio mažinimo procesas. Tačiau sunku tiksliai įvertinti šio poveikio infliacijai mastą.

Šiuo metu Rumunijai taikomas ES Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito. Nagrinėjama 2009 m. valdžios sektoriaus biudžeto deficitas buvo 8,3 % BVP, t. y. gerokai didesnis už 3 % kontrolinį dydį. Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis buvo 23,7 %, t. y. kur kas mažesnis už 60 % kontrolinį dydį. Europos Komisija prognozuoja, kad 2010 m. deficito santykis sumažės iki 8,0 %, o valdžios sektoriaus skolos santykis padidės iki 30,5 %. Kalbant apie kitus fiskalinius veiksnius, deficito santykis viršijo valstybės investicijų ir BVP santykį 2009 m. ir prognozuojama, kad 2010 m. bus panašiai. Pagal 2009 m. Europos Komisijos tvarumo ataskaitą, Rumunijoje valstybės finansų tvarumui gresia didelė rizika. Kad

Rumunija pasiektų Stabilumo ir augimo pakte nustatytą vidutinės trukmės biudžeto tikslą, kuris konvergencijos programoje nurodomas kaip dėl cikliškumo pakoreguotas 0,7 % BVP struktūrinis deficitas be vienkartinių ir laikinų priemonių, būtina tęsti fiskalinę konsolidaciją.

Dvejų nagrinėjamų metų laikotarpiu Rumunijos lėja nedalyvavo VKM II, tačiau ja buvo prekiaujama taikant lankstaus kurso režimą. Laikotarpiu nuo 2008 m. vidurio iki 2009 m. pradžios lėja labai nuvertėjo euro atžvilgiu, vėliau truputį pabrango. 2009 m. kovo mėn. pabaigoje suteikus ES ir TVF tarptautinę finansinę paramą, sumažėjo Rumunijos valiutą silpninantis spaudimas. Rumunijos lėjos ir euro kursas labai svyravo iki 2009 m. pradžios, paskui svyravimas sumažėjo, o trumpalaikių palūkanų normų skirtumai, palyginti su trijų mėnesių EURIBOR, tebebuvo dideli – pastaraisiais dvejais metais maždaug 9,1 procentinio punkto. Rumunijos lėjos realusis efektyvusis kursas ir jos realusis dvišalis kursas euro atžvilgiu buvo šiek tiek didesni už atitinkamus dešimties metų vidurkius. Rumunijoje mokėjimų balanso einamosios ir kapitalo sąskaitų deficitas palaipsniui didėjo nuo 3,1 % BVP 2002 m. iki labai aukšto 12,8 % lygio 2007 m. Labai kritus vidaus paklausai ir dėl to sumenkus importui, einamosios ir kapitalo sąskaitų deficitas labai sumažėjo nuo 11,1 % BVP 2008 m. iki 4,0 % 2009 m. Šalies tarptautinių investicijų balansas labai sumenko nuo –26,9 % 2000 m. iki –61,9 % BVP 2009 m.

Nagrinėjamu laikotarpiu nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. gegužės mėn. ilgalaikės palūkanų normos buvo vidutiniškai 9,4 %, t. y. gerokai didesnės už palūkanų normų konvergencijos kriterijaus kontrolinį dydį. Pastaraisiais keleriais metais dėl investuotojų didelio vengimo rizikuoti ir netikrumo dėl ekonominių perspektyvų ilgalaikės palūkanų normos Rumunijoje labai padidėjo. Vėliau jos pradėjo mažėti, bet tebėra palyginti didelės, o Rumunijos Vyriausybės obligacijų ilgalaikės palūkanų normos 2010 m. kovo mėn. pasiekė 7,1 %.

Norint sudaryti tvariai konvergencijai palankią aplinką Rumunijoje, be kita ko, reikia vykdyti į stabilumą orientuotą pinigų politiką ir griežtai įgyvendinti fiskalinės konsolidacijos planus. Be to, Rumunija turi įveikti daug įvairių ekonominės politikos sunkumų, kurie smulkiau aprašyti 5 skyriuje.

Rumunijos teisė neatitinka visų reikalavimų, susijusių su centrinio banko nepriklausomumu, piniginio finansavimo draudimu ir teisine integracija į Eurosystemą. Rumunija yra valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų.

4.9 ŠVEDIJA

Nagrinėjamu laikotarpiu nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn. Švedijoje 12 mėnesių vidutinė pagal SVKI apskaičiuota infliacija buvo 2,1 %, t. y. gerokai didesnė už kainų stabilumo kriterijaus 1,0 % kontrolinį dydį.

Per praėjusį ilgesnį laikotarpį infliacijos raida Švedijoje apskritai buvo stabili ir tai rodė pažangią šalies ekonomikos plėtrą bei pinigų politikos patikimumą, kuriuos palaikė nuosaikiai nustatomas darbo užmokestis. 2009 m. vidutinė metinė pagal SVKI apskaičiuota infliacija buvo 1,9 %. Metinė pagal SVKI apskaičiuota infliacija retkarčiais viršydavo 2 % dėl pokyčių pasaulinėje žaliavų rinkoje, Švedijos kronos nuvertėjimo pagrindinių pasaulio valiutų atžvilgiu ir spartaus darbo užmokesčio didėjimo darbo našumo mažėjimo laikotarpiais. Tačiau šie infliacijos padidėjimo laikotarpiai buvo pavieniai. Vertinant pastarojo meto raidą, metinė pagal SVKI apskaičiuota infliacija 2009 m. pirmąjį pusmetį buvo apie 2,0 %. Paskui ji šiek tiek sumažėjo, bet vėliau dėl išaugusių energijos kainų vėl padidėjo ir 2010 m. kovo mėn. pasiekė 2,5 %. Infliacijos reakciją į staigų ekonominės veiklos sumažėjimą, kurį lėmė pasaulinė finansų ir ekonominė krizė, slopino reikšmingas kronos nuvertėjimas ir ankstesnio vienetinių darbo sąnaudų padidėjimo uždelstas poveikis.

Pagrindinių tarptautinių institucijų skelbiamose naujausiose prognozėse numatoma, kad infliacija 2010 m. bus nuo 1,3 % iki 2,4 %, o 2011 m. nuo 1,6 % iki 3,2 %. Dėl neseniai buvusio kronos vertės padidėjimo uždelsto poveikio kyla rizika, kad infliacija mažės, o smarkesnis pasaulinių žaliavų kainų augimas gali padidinti infliaciją labiau negu šiuo metu tikimasi.

Švedijai netaikomas ES Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito. Nagrinėjamais 2009 m. valdžios sektoriaus biudžeto deficitas buvo 0,5 % BVP, t. y. gerokai mažesnis už 3 % deficito kontrolinį dydį. Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis buvo 42,3 % BVP, t. y. gerokai mažesnis už 60 % kontrolinį dydį. Europos Komisija prognozuoja, kad 2010 m. deficito santykis padidės iki 2,1 % BVP, o valdžios sektoriaus skolos santykis išaugs iki 42,6 %. Kalbant apie kitus fiskalinius veiksmus, 2009 m. deficito santykis neviršijo valstybės investicijų ir BVP santykio. Pagal Europos Komisijos 2009 m. tvarumo ataskaitą, rizika valstybės finansų tvarumui Švedijoje yra nedidelė. Kad Švedija pasiektų Stabilumo ir augimo pakte nustatytą vidutinės trukmės biudžeto tikslą, kuris konvergencijos programoje nurodomas kaip dėl cikliškumo pakoreguotas 1 % BVP struktūrinis perviršis be vienkartinų ir laikinų priemonių, būtina tęsti fiskalinę konsolidaciją.

Dvejų metų nagrinėjamu laikotarpiu Švedijos krona nedalyvavo VKM II, tačiau ja buvo prekiaujama taikant lankstaus valiutos kurso režimą. Nuo 2008 m. vidurio iki 2009 m. kovo mėn. krona labai nuvertėjo euro atžvilgiu, o vėliau brango. Nuo 2008 m. pabaigos Švedijos kronos ir euro santykis labai svyravo, o trumpalaikių palūkanų normų skirtumas, palyginti su trijų mėnesių EURIBOR, 2009 m. sausio mėn. tapo neigiamas ir nuo 2010 m. pradžios sudaro maždaug –0,3 procentinio punkto. 2010 m. kovo mėn. realusis efektyvusis Švedijos kronos kursas ir jos realusis dvišalis kursas euro atžvilgiu buvo artimi dešimties metų istoriniams vidurkiams. Nuo 2000 m. Švedija išlaikė didelį maždaug 6,7 % BVP mokėjimo balanso einamosios ir kapitalo

sąskaitų vidutinį perviršį. Šalies tarptautinių investicijų balansas pamažu gerėjo nuo –35,1 % BVP 2000 m. iki –1,6 % 2007 m., o 2008 m. ir 2009 m. staiga suprastėjo iki atitinkamai –14,1 % ir –19,7 % BVP.

Nagrinėjamu laikotarpiu nuo 2009 m. balandžio mėn. iki 2010 m. kovo mėn. ilgalaikių palūkanų normos buvo vidutiniškai 3,3 %, taigi gerokai mažesnės už palūkanų normų konvergencijos kriterijaus kontrolinį dydį. Nuo 2005 m. vidurio Švedijos ilgalaikių palūkanų normų ir obligacijų pajamingumo euro zonoje skirtumas buvo neigiamas. Iki 2008 m. birželio mėn. jis svyravo apie –0,2 procentinio punkto, bet nagrinėjamo laikotarpio pabaigoje padidėjo iki –0,4 procentinio punkto – tai rodė fiskalinę konsolidaciją ir apskritai palyginti mažą infliacijos spaudimą.

Norint Švedijoje palaikyti tvariai konvergencijai palankią aplinką, be kita ko, vidutiniu laikotarpiu reikia toliau vykdyti į kainų stabilumą orientuotą pinigų politiką ir patikimą fiskalinę politiką. Nors Švedija pasiekė aukštą fiskalinio patikimumo lygį, bus svarbu, kad surinkto pajamų mokesčio ir BVP santykis toliau mažėtų. Be to, Švedija turi įveikti daug įvairių ekonominės politikos sunkumų, kurie smulkiau aprašyti 5 skyriuje.

Švedijos teisė neatitinka visų reikalavimų, susijusių su centrinio banko nepriklausomumu, piniginio finansavimo draudimu ir teisine integracija į Eurosistemą. Švedija yra valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų. Be to, ECB atkreipia dėmesį į tai, kad pagal Sutartį Švedija įsipareigojo priimti nacionalinius įstatymus dėl integracijos į Eurosistemą nuo 1998 m. birželio 1 d. Iki šiol Švedijos valdžios institucijos nesiėmė jokių įstatyminių veiksmų ištaisyti neatitikimus, minimus šiame ir ankstesniuose pranešimuose.

